

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీ
శుద్ధాంద్ర నిరోష్ఠ్య నిర్వచన లక్షణాపరిణయము

గ్రంథకర్తలు :

బొల్లు వెంకయ్య, జవ్వాజి వెంకయ్య.

కుంకులగుంట.

1956

Rs. 5/-

ci

శ్రీ గౌరవార్థం శ్రీ 61
శ్రీ గౌరవార్థం శ్రీ గౌరవార్థం శ్రీ గౌరవార్థం
శ్రీ గౌరవార్థం శ్రీ గౌరవార్థం శ్రీ గౌరవార్థం

శ్రీ
శుద్ధాంధ్ర నిరోధ్య నిర్వచన లక్షణాపరిణయము

గ్రంథకర్తలు :

బొల్లు వెంకయ్య, జవ్వాజి వెంకయ్య.

కుంకులగుంట.

1956

శార్వాణి ప్రెస్, నరసరావుపేట.

Pr5/

Q

Q

Q

గ్రంథకర్తలు :
క మ్మ వా రు

బొల్లు వెంకయ్య
జ న న ము :

జవ్వాజి వెంకయ్య
జ న న ము :

దర్శనామ స|| శ్రావణ శు ౧౩ లు. రక్తాక్షీనామస|| వైత్ర శు ౧౩ లు.

12

శ్రీరస్తు
వినువ గ్రంథాలములు బహుమతి

61

పండితాభిప్రాయములు.

ఉ॥ రాజత బొల్లు వెంకయయు • రమ్యయశంబును జెందినట్టి జ
వ్యాజి కులుండు వెంకయయు • బానమరందులు వారలిద్దరం
భోజదళాక్ష స్థలునుల • పోల్కినడింపుచు వేడ్కమీర నీ
యోజరచించికొర చవు • లూరఁదెలుంగు నిరోష్ఠకాన్యము 1

ఉ॥ సున్దతెలుంగు పొత్తమిది • చూచితీబోకడ లచ్చటచ్చట
ముగ్గులు మూటఁగట్టినలు • ముచ్చటగాఁ జెదవుల్లదల్పక
బద్దెములెల్లనేజదివి • పద్ధతికిన్మదమందినాడ వీ
రిద్ది కుద్దివీరె కవు • లెన్వరు నీవిధఁబూన నేర్తురే. 2

చ॥ సరసపదార్థ గుంధన ర • సస్లతదివ్యకవిత్వనోరణ్
గౌరతవహింపనట్టి సరి • కొండకలుండగు రామరాజుకు
సిరిముగ శిష్యులై యశము • జెందిన యక్క-విరాడ్వయంబు నా
దరమునఁ గాచుకొని నిర • తంబు గృహమితి సేవఁచెయ్యెడన్. 3

శా॥ స్నేహాధిక్యత బాంధవంబున హరి • స్వేతాశ్వులనోబ్బలికై
సాపేయాల రచియించి రచ్చతెలుగు • న్జాయల్పిసాళింపఁగా
గాహుశ్యంబు నిరోష్ఠకాన్యమిది వా • హ్వరేయనన్జలదే
యాహావీరలఁ గన్నచారుగద పు • న్నాశుక్తులగబండుచన్. 4

తే॥ గీ॥ చెలఁగి యీబాలకపులచేఁ ♦ జెప్పఁబడిన
 లక్షణావివాహంబు స ♦ లక్షణముగ
 దిక్కులన్నింట విఖ్యాతి ♦ పిక్కటిల్లఁ
 దనరుగాత నాచంద్రార్క ♦ తారకముగ.

5

నెలుదుర్తి
 పల్నాడుతాలూకా
 గుంటూరు జిల్లా.

శీతిరాజు రామచంద్రకవి.

ఉ॥ అచ్చతెనుంగు పద్దియము ♦ లందునిరోష్ఠ్యము లంతెగాక యీ
 సచ్చరితంబు నిర్వచన ♦ సాధ్యముగానొనరింపఁ బూనుటల్
 యిచ్చకొలంది సాగుట క ♦ నేకనిబంధన లుండియున్న నీ
 మచ్చున కావ్యమంతయును ♦ మంజులరీతి నొనర్చిరద్దిరా.

1

ఉ॥ కుంకులకుంట సత్కవు ల ♦ కుండితకావ్య కలావిహారులే
 గాంకుని సోదరీకరుణ ♦ నంచితమాసిరి నొందువార లీ
 వేంకయనామకద్వయము ♦ విశ్రుతులై భువి బార్ధక్యస్థులే
 యంకిలిలేక యేకస్ఫుర ♦ దాఖ్యనఁగల్గిరి లోకులెన్నఁగన్.

2

చ॥ జననుత ద్రాక్షపాకము ర ♦ సాలసుసార మరందతుల్యమై
 మనమలరంగఁ దేనియలు ♦ మంజులరీతి స్రవింపకావ్యమున్
 గనవిన చిత్తరంజన మ ♦ ఖర్వముగానుదయింపఁ జేసి రీ
 సనయులు కుట్టలయ్యునిది ♦ సర్వజనంబుల స్తోత్రపాత్రమై.

3

శ్రీగిరిపాడు
 పల్నాడుతాలూకా
 గుంటూరు జిల్లా.

ఎండపల్లి వెంకటసుబ్బయ్య.

మ! న్యనసాయంబొనరింపుచున్నతము గో ♦ వ్రాతంబులనుభ్యుత్సులన్
 గవులన్బండిత గాయకాశ్రితతతి ♦ న్నాపాడుచున్మిత్ర బాం
 ధన నర్గంబుల నాదరింపుచుఁ బ్రశ ♦ స్తంబంది భూస్వాములై
 కననంబల్లుట యేవిశేషమటుగా ♦ కన్యాఘనీయంబుగన్.

గీ॥ కండశతకంబు పండితా ♦ గ్రామిలు భక్త
 వితతితోపాబ్ధిమున్గ సం ♦ స్కృతపదంబు
 లందు ఛేకాంత్య పాశ్రీక ♦ మై జెలంగ
 వ్రాసియుంటిరి తొలుత గో ♦ పాలునిపయి.

గీ॥ తిరిగి ఘోషయాత్ర ♦ విరచించితిరి మృదు
 మధురసంబులెసఁగ ♦ బుధులుఁబొగడ
 సకలజనులుఁ జదువ ♦ జంగముకథగాను
 బంధములను పొందు ♦ పరచినేడు.

శా॥ అచ్చంబై న నిరోష్ఠ్య నిర్వచన ♦ కావ్యంబద్ధిరే పండితుల్
 మెచ్చనచ్చల సత్కవీంద్రతతి కూ ♦ ర్మిన్వర్ణనాతీత మం
 చిచ్చల్వాకొన లక్షణాపరిణయం ♦ బేపారఁగావ్రాసి మీ
 రచ్చొత్తించితి రీప్రబంధ మెసగం ♦ గాచంద్రతారార్కమున్.

ఉ॥ అచ్చతెలుంగుతోఁ గవన ♦ మల్లుటయే కడువింతయందులో
 నచ్చెరువౌ నిరోష్ఠ్యము మ ♦ హాద్యుతమందున శ్లేష దానిలో
 హెచ్చురసోక్తు లుండునటు ♦ నెన్నికఁగూర్చిన మీప్రబంధమున్
 గ్రచ్చర సత్కవీంద్రతతి ♦ గన్గొనినన్దలలూపకుందురే.

మ॥ కలరిక్కా-లములో మహాకవులు స ♦ త్తావ్యంబులనాస్విసి పె
 క్కులుఁ గీర్తి నడియించినారు సరసో ♦ క్కులార్చియు న్నారెలోఁ
 గలఁడొక్కఁడొమఱొక్కఁడొనడచె మీ ♦ కారిత్యమార్గంబునన్
 భళిరేయెంతయు కష్టమివిఫల కా ♦ వ్యంబలుటల్లాడఁగన్.

ఉ॥ బమ్మెరపోతరాజు మును ♦ భాగవతమ్ము రచించె గ్రంథరా
 జమ్ముగ కర్మకుండయి ని ♦ జమ్ముగకర్మకు లీరలయ్యు శ్రా
 వ్యమ్ముగ పేశలామృత మ ♦ యమ్ముగ వింతకరముగాఁ బ్రబం
 ధమ్ములు వాసిన్నారు ఘన ♦ తన్మలముల్గరియించిచేతులన్.

గీ॥ కలుములకు శోభనము వంశ ♦ ములకు యశము
 నిలుచు గామింబునకుఁ బేరు ♦ గలుఁగఁజేయ
 నీప్రబంధము వాసినా ♦ రిది ధరిత్రి
 నలరు బొల్లుజవాజి వేం ♦ కయ్యలార.

మ॥ అరయనొబ్బల్లు జవాజి వంశజులు దీ ♦ నాధాచులుద్యద్యశ
 స్కరులౌ పెరయ ఫల్లయాహ్వాయుల భా ♦ స్వత్పుతరత్నంబు లా
 ర రసాధిక్య ప్రబంధబంధ కవులా ♦ రా వేంకయాభిఖ్యలా
 ర రహిస్తీకవితాకుమారి కవి సా ♦ మాద్యంబునన్దేలెడున్.

మ॥ అరయన్ గమని యచ్చ తెన్గుననిరోష్ట్య శ్లేషకావ్యేందిరన్
 సరసాలంకృతగా నొనర్చి కవితాసామ్రాజ్యసింహాసన
 స్థిరులై సద్యశముం గడించితిరహో సిద్ధించెఁబెంపారు మీ
 వరసాహిత్యతపంబు ధన్యములు మీవంశంబు లీనాటికిన్.

సీ॥ పండితశ్రేష్ఠుడౌ పట్టాభిరామ రా
 ట్ట వినిగన్నట్టి శృంగారపురము
 సంగీతనిధి లాలు సాహేబునుంగని
 లాలించినట్టి వి శాలపురము
 దానవిశాలుడౌ దమశాన్వయుఁ బుల్ల
 పగ్రామణింగన్న భవ్యపురము
 రాజయోగీశ్వరుఁ బూజితుబానయన్
 గోరిపెంచిన కుంక్లగుంటపురము

సరసలక్షణ లక్షణా పరిణయంపు
 కాన్యక ర్తలమిమ్ము నాగస్వరంపు
 కోవిదుల లాలుసైదులన్ గూర్చిఁబెంచి
 నేటికిని నాటిప్రతిభలఁ జాటుచుండె.

గీ॥ కలములనుబట్టి తెలుఁగులోఁ గావ్యములను
 హలములంబట్టి పొలములో హాటకమును
 వెలువరించిన కవికృషీవలులుమీరు
 విష్ణుసతి, వాణిమాయిలవేల్పులేము.

నరసరావుపేట.

విద్వాన్ : బి. యేలియ,
 డాక్టరు: జె. ఆనందరావు.

శ్రీకృష్ణ పరబ్రహ్మసమేతే

శ్రీ

శుద్ధాంధ్ర నిరోఢ్య నిర్వచన లక్షణా పరిణయము.

---: ఆంధ్రాంధ్రము :-

౧. శ్రీమంత్రియై నన్ను కాదు గానియున్ ♦ జేతేల్ పున్నులొనలున్
 గుండొయికి నెత్తులంటు హరిసా ♦ ననోతియు నేయగా
 నోరిండ్ల నొని యందీళ్ళల్లిలి నిం ♦ జేద్యమన్దీర్చు నాన్దొ
 నేలుండ్లొ విత్తే నేనందొత్తొ నుకా ♦ ప్పొకొచ్చి నాన్దొకొగిన్. 1

౨. పున్నుకొనొన్న డొక్కొ జేల్ ♦ కుక్కలయొక్కట్ జేరొటొకొనె
 స్పొన్దొ విలొచొచొ ముచొచొ ♦ నందొకొ క్కున్దొ గొలిచొమల
 కొట్టొజొట్టొ కందొ గొమ ♦ నున్నొగొ దొ జెలొగొదొల్ల తి
 జొన్దొగొగొ గొన్దొగొగొ దొకొ ♦ నొచ్చొనొచ్చొనొనొగొగొత్తొనొ. 2

౩. జేదొకొనొనొనొనొనొనొ
 యొలయొనొనొనొనొనొనొ ♦ మొమొగొదొ
 నొనొగొగొగొగొగొగొగొనొనొ
 నొనొనొనొనొనొనొనొనొ ♦ మొమొదొనొనొనొనొ. 3

కం॥ కటిజేడేయకు, న నె

స్తోత్రముం డి చాన తాతా ♦ తల్లికడలిరా

నెటికొనులచ్చి నిచ్చలు

గొలుగలుఁ గనె సినిలురానుఁ ♦ గూర్చుదలంతున్

4

చం॥ ఒడయనింజే లినేనెడఁగి ♦ నుంజిన నాయెడఁజేసిగొంగయై

యడరెదచూలి యానుంగల ♦ యట్టిమనె చెలకేగికోలల

స్థమనలయిమ సంఘఁ ఘన ♦ గాటిలిరాయెడలన్సగాన నె

య్యెడనెడదీయకుండునల ♦ యీసరిన త్తి నొసంగఁగొల్పెన్.

5

ఉ॥ ఒయ్యనఁదెల్లకేరితిని ♦ నొందనుచున్నెనరూని నేడు నె

జ్జయ్యనఁజేరి నాలుక కొ ♦ సన్దొలుగంగకనిల్చియిచ్చలుం

దియ్యనిజుంటితేనియకు ♦ దీటుగునట్టి నుడుల్క డివి నా

కియ్య నెదన్దలంతుఁ దెలి ♦ యింతిని దొడ్డగొగాలదొంపిన్.

6

చం॥ ఇరుగురిసందులోనఁ గొడు ♦ కేకటనుంజఁగి సత్తియూసగుల్

సారిదినిఁగొంగలించుకొనఁ ♦ జూడఁదొలంగి చెలంగినీసగుల్

యరుగురి కొంగలింతలకు ♦ నెచ్చుగలాఁడయి నిచ్చలిచ్చు నె

సరుదొలికొమ్మ నానయితఁ ♦ జన్మ-నఁజేయ నెదన్దలంచెన్.

7

మ॥ అలరన్లచ్చనయన్న లగ్గులొగిఁ దె ♦ ల్యస్సితోనొన్గి మూ

చెలితోసానఁ జెలంగఁజేసియెద గా ♦ సిన్జెనందుచా తేరరా

తొలికందుచ్చని నీతలగ్గులెదలో ♦ తోసిల్లఁగానొడి నెం

జులుల్దీర్చిన గాలిచూలిదలంతున్ ♦ జేగిచ్చుచన్పాకఁగన్.

8

౯. ౧. నాగుళింబుఁగలింగి ♦ నాదేసఁగైఁజేసి
 నునులయోగఁగేతి ♦ నెసఁగుగైని
 లంకిఁగలిఁగ్గైత ♦ లచ్చిఁగాంచినక యీ
 ననునెనుదిలఁతు ♦ సంతనాన.

9

౧౦. ౧. దెన్నలకఁదెనుగు కైతకుఁ
 దెన్నుల్లిగించితేనె ♦ తేటకుదీట
 మన్నుట్టమల పల్లెను
 నన్నయ నెన్నుఁ దిక్క ♦ నల నెదఁదలఁగు.

10

౧౧. ౧. చుక్కన చుమలల్లి ♦ సీతచేనొకకిచ్చి
 నెఱి కేవి నేక యీ ♦ సమిమఁగాంచె
 నఁజుకాగిత్త ♦ సప్తిఁగల్గినత
 రహిఁజేసిచేయి ♦ గాలెఁగడల
 కిడిదిలేనియల్లు ♦ నుమలచేఁజత్తోశ్శు
 గతఁజేసిదోకయి ♦ గనతఁగాంచె
 సచ్చిఁజ్ఞానఁగైత ♦ లిచ్చయోఁజేసి చా
 లెసల నేకయికమఁ దేజిల్లె

న్నిసరికొండ యచ్చచె ♦ ల్లచ్చరాల
 గాలుగేళ్ళతలత్తువఁ ♦ గ్రాలునక్క
 రాసిరారాలసందున ♦ రహిఁజెలంగ
 నుండురారాజుగారిని ♦ నిండునిచ్చఁ
 దలఁతు నెదలోన నొజ్జయై ♦ తనరుకతన.

11

సీ॥ ననుజన్ననాటనే ♦ యనుగుడెందానఁ దాఁ
 జెంతకురాదీసి ♦ సంతసానఁ
 దొలుతఁ దెల్లుకయ్యా స ♦ రులకై తలెన్నెన్నొ
 లలినేచ్చునొనునత్తిఁ ♦ గలుఁగఁజేసి
 నెఱినుడులలెడి ♦ తెఱఁగునాకెఱిఁగించి
 యల్లించుఁగై తల ♦ నచ్చు తెల్లు
 నందిరుచా లేడొ ♦ యక్కరానికెఁగుడి
 కడనున్నచేత వ ♦ న్నడిచిరాన్ల

డినెఱిసంఘ సంధున నచ్చు ♦ తెఱఁగుగాలు
 గేల్లయచ్చరానికెసత్తు ♦ నెచయుజ్జడి
 గ్రాలుచుసురాల నడిన గు ♦ రాజుగాఁ
 నెడఁదలో నొగు నొజ్జయై ♦ యడిచుకేతన.

12

గీ॥ ఇచ్చజేజీలకు జొసూకు ♦ లిచ్చి కైత
 గాండ్ర నొజ్జలనెడఁదిలోఁ ♦ గమఁదిలఁచి
 నోటితెఱలంటకుండెడి ♦ నుడుల నచ్చ
 తెలుఁగుకై జేయనఁకొక ♦ తీరుఁదోచి.

13

గీ॥ లచ్చిరాయని నెడఁదలో ♦ నిచ్చనెంచి
 యొక్కగాఁజేను నిదురించు ♦ చుండుతెఱిని
 అక్కునెన్ల చ్చిజాలూల ♦ నలరుజాణఁ
 గలనుకగ్నారఁ గని తోస ♦ కడలిఁదేలి.

14

సీ॥ ఏయయ్య చననియ్య ♦ కెన్దురక్కనుఁజయ్య
 నన్దులెచ్చుఁజన్నత ♦ గానయందె
 రేఁదిట్టెఁగట్ట ♦ నెత్తిజంకెడుచుట్ట
 లనుగాఁచెఁగుజ్జుజ్జై ♦ గనతత్తోష్
 చేఁబ్బెయిచ్చి ♦ యెల్లనోకులఁగొట్టి
 పొజగంఁబులనుగ్గు ♦ దొరలఁజేసె
 నేజుమలలైను ♦ నెనసిగాదిలిచేమ
 దారిజోతలుఁగొని ♦ తననుచుండు

నల్లసిరిరాయఁడొక్కచే ♦ జూరక వి
 నొక్కచేసంకుఁదాలిచి ♦ యుదిరిసేలు
 జోడుకొంగులు నేల జి ♦ రాడుచుండ
 నెలను పలిగిన్దొనెక్క- గా ♦ యెదురినిలచె.

15

గీ॥ ఇల్లంబులలోన రాఁగిను ♦ తెత్తిచూచి
 నట్టిజేపేగవాయుని ♦ నడుజొహుని
 కీయనను గాదుడింగిరి ♦ శితిఁజటంచు
 దానునెరకూని గాని నెఁ ♦ దేనెలొలుది.

16

సీ॥ కోటయ్యకొంపకఁ ♦ గురుమిగాద్రచ్చి కో
 నుల గాలి చూసనఁ ♦ గలుఁగునట్టి
 చెఱ్ఱయూరికఁ ♦ బెలుగుదొడ్దెన నొక్క-
 కోసుమారానుండు ♦ కుంక్షకుండు

కొటికనిల్లుగనుండుఁ ♦ గొనియచ్చ తెలుఁగక్క
 రానికిఁదలఁగొట్టి ♦ దాసికొంటు
 సరగుననిడఁచొల్లు ♦ సంతచ్చ తెలుఁగిరు
 చాలు సతచ్చరా ♦ నోలికేస్తు

నుండురయ్యకు నిల్లాలు ♦ దండినూది
 తల్లి మాయిన్దరకుఁ గల్గి ♦ తగిన తెలుఁగు
 కొససతిగయక్కరాలను ♦ గూలఁదోచి
 కడసఁగలయక్కరానికిఁ ♦ దొడిగియేత్తు
 కుడిన సున్నుండి కయయన ♦ నడరితయ్య.

17

సీ॥ అచ్చ తెల్లచ్చరా ♦ లచ్చసతుదఁదిగ
 సచ్చరాల్ దోచి క ♦ షచ్చరాని
 కాన్తిడిజజనంను ♦ సంపించిరిక్కుల
 తెక్కుక్కురానికిఁ ♦ జక్కునుత్తు
 గలయక్కరానియే ♦ తోలుతనుండులయ్య
 సేతల్లి కన్నయై ♦ నెగడుకేతిఁ
 గలమాతనిక రాని ♦ గాజెలంగెడుసుండి
 నీసన్న జేరెమ ♦ నెలఁతగనక

యట్టి దొరగారి కాలికి ♦ జెట్టియగుచు
 గలిగె నొంటరికొడుకు ని ♦ ననినలోకు
 తెలుల జేరుదురోయటు ♦ లెసఁగ జేరు
 సతఁడు చెలిలాగరులతోడు ♦ గలరుసంతు.

18

మః నెఱ్ఱే చెల్లెలు నేలజేదెలి నెం ♦ తేదెంత గాఢాలిగా
 దొరియనెఱ్ఱెని కారచేగూతు గుజలన్ ♦ దోహ్మసుతిల్లిన్నదా
 నినుచాల్చిచ్చిగ్ లక్కరానికదె జ ♦ క్షీయన్ సుతల్లియనన్
 గొలుకొన్నెడు చెన్నకృష్ణయను జా ♦ గొల్పితొమ్మిండ్లి చా
 లదాలొత్తొలిగొడ్డు జేరునను లొ ♦ యస్మిరనెఱ్ఱెన్. 19

సీ పలకొక చెల్లెలి ♦ పల్లెలుగాఁగొని
 నినుజేరునటు జరఁ ♦ నినియనతఁడు
 పతిగానిచెల్లెలు ♦ పతలేనినెతిగొనా
 లకు నిల్లునెం దొడ్డ ♦ లుచ్చిత్తొలి
 గాలుగానీకిచ్చె ♦ సరితిచేనికన్న
 కయిసేతలోఁ జాల ♦ గినుఁజేతఁడు
 నేనుక్కిడికినిన్ని ♦ నెటులఁదోహ్మదునో
 నటానీకుఁదోహ్మచు ♦ సతిఁమనిండు

యూరిలినిలు కిందాలు ♦ నూలుజేజె
 నుమలత్తోఁ జీసి గాకేతి ♦ కడలనించి
 గారు కప ఘోష మాత్రగ ♦ నంగజేసి
 తొలుతగాకు నొసంగితి ♦ రలతలేక.

20

గీ గనుకనెండులుఁ దగలని ♦ కైతఁయూర
 లిద్దఱొసరించి యందున ♦ నిద్దఱనుట
 కిదుకదందున నీచేత ♦ నదియెఱింగి
 తొలుకులడగించి నీచేయు ♦ నటులఁజేయు.

21

మ। నఱుకొగండరగండుఁజై యలరు జా ♦ స్తంభూరి కోటయ్యకున్
 నెఱియిల్లినర తల్లివీతిలియిలన్ ♦ నీల్లంగ నీతల్లికిన్
 నెఱియకైన కతానసాకెనిను నెం ♦ తే హాయిఁజెందంగ నీ
 సుతల్లి న్నెడఁదన్దలంచియరితిన్ ♦ సాకంగ దేక్ష నరా. 22

గీ। వీనలంతుక చెల్లెండు ♦ నెగడుగాది
 ఇల్ల నెఱికోటతల్లి యెం ♦ తయునులచ్చి
 జేసతిలియిట్టి చానలఁ ♦ జేరినేనె
 కాచుచుండెద కైసర ♦ గట్టియెనను. 23

గీ। అంబులోలేచి సిరిజేని ♦ యాసనంది
 రెండురాలకతఁజేయ నేల జా ♦ లొడయన్లు
 జాలిగా లచ్చననుగొని ♦ యలరెమకేతి
 నెలమిననేయఁ గడగితి ♦ న్నెట్టాలనిన. 24

ష ష్ఠ్యం త ము లు.

కం। సిరిచెలియక్కునఁ గలదొర
 నమిసానఁ జెలంగునెడఁద ♦ నలరెమదనున్
 నెఱుసరిసరి గండునకులు
 గొఱుకలు సింగాణిఁజేతఁ ♦ గొనుదిట్టనికన్. 1

కం॥ కడలిదొరకనుఁగు కూఁతురి

కొడయండ్ల జెలుఁగుజేని ♦ కొగిజోగి తెగిన్
అడలూడ్చి కాచుకొట్టకై
సుడిసి తిద్దొల్పునట్టి ♦ సొగసుల గనికన్.

2

కం॥ కేజికదలగు తొలిజేజే

దొరలన్దగటార్చినేల ♦ తొయ్యలినెఱో
నెఱిలగులఁ జెందించిన
నెఱనదిగల సత్తుఁజెలియ ♦ నేస్తగుదొరకున్.

3

కం॥ తొలిజేజే స్థిరాయల

జలజల నెలరాల్పుగాలి ♦ సర్దారఁగా
నలరాయ లచ్చిజేనికఁ
దొలిస్థిరార్దై గమనొడిలి ♦ మనె దాసునకున్.

4

కం॥ దిరిసెనక నజగిసిరితో

సరియగు నెఱియొడలుఁగలుఁగు ♦ చిక్కని దొరకున్
దిరికొండఁ దాల్పుజేజేకు
సిరిగలిఁగిన కుండ్లకికుంట ♦ సిరిరాయునకున్.

5

గీ॥ హాయిగా నిచ్చిగాడ నేఁ ♦ జేయునట్టి

యచ్చతెనుఁగున నెనిరాలు ♦ నంటకుండు
నట్టి లచ్చనల్గొన ♦ నలరుచుండు
గట్టినుమలుండుఁ దక్కిని ♦ కతయొనెండు.

6

శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్వచన అక్షణా పరిణయము.

—* క థా పా ర ం భ ము *—

మ॥ తిగనాష్టమలు తల్లిదొక్క-న కడిం ♦ దిన్లక గూర్చుండి ని
గ్గగుఁ దొల్నుడ్డులుఁ దక్కి-నట్టికత లిం ♦ తంతాసతోనేర్చి తి
న్నగ నా తాతయటక్కు-నంటనటు ల ♦ గ్దతయ్యమేసాకి గుం
డఁగ నీనేలకు నేగుఁడెంచిన శుకు ♦ న్నాడెంతియోజూచియు. 1

గీ॥ కడఁకరతనాల నెఱసరి ♦ గద్దెనుండి
క్షిగ్గి సిరి జేనియడుగుల ♦ డింగరీడు
సింగడౌచని దనరెండు ♦ చేతులెత్తి
చిలుకజడదారి కొగిఁజేసి ♦ చెంగనాలు. 2

గీ॥ కట్టికుట్టని కుట్టెడు ♦ కట్టినేస్త
మూలదారాన కట్టకుఁ ♦ దూగులాడఁ
గట్టదనచేతి గొట్టకనఁ ♦ గొట్టిలచ్చ
నచెయిఁ జేనంటుకతనుడ్డు ♦ నాకునేడు. 3

గీ॥ అనిన నాజేనినుడులెల్ల ♦ నాలకించి
చిలుకజడదారి యిట్లనె ♦ సిరినెలంత
సాకుతెఱగంటి కత సంత ♦ సానగాల
కించు తెలియంగఁ జేతు న ♦ గించినీకు. 4

గీ॥ నేలనెలఁతుక కుత్తుక ♦ కోలిదండ
వేయనఁగ నచ్చతెల్లున ♦ నేడునాల్గు
యొక్కటననరాన ♦ యక్కరాని
దొలుతనెడ గవ్రనేలనాఁ ♦ జెలఁగుచుండు.

5

గీ॥ అట్టినేలన నచ్చ తె ♦ ల్లందునుండు
గాయనాల్గులఁ దిగ్దైన ♦ యక్కరాని
కుత్తుకొరత్నగోరాని ♦ కొగినడుంగ
నుండియూరొండు నిగ్గుల ♦ తండునిండు.

6

ఉ॥ నెక్కినునట్టి మూకొటిక ♦ సేటలరారుచుండు నెంతయున్
జుక్కలఁజెన్నుదన్నఁగల ♦ చుట్టునగడ్డల గచ్చుకోటలున్
జుక్కని యిక్కలుక్కుఁగల ♦ జెట్టుబుదిట్టులుఁ గొట్టులట్టుడుల్
జక్కని రచ్చలచ్చుఁగల ♦ సాలలుజాలలు గోలలాలుచాల్.

7

ఉ॥ ఊరికడాని సజ్జలల ♦ నోలిఁజదల్ నొరయంగఁజుక్కలున్
జేరఁగ నెత్తులందుఁగనఁ ♦ జెన్నలరారె దగాజిజాలమిల్
తీరుగఁజుట్టి యిచ్చలల ♦ లిన్గడు నెక్కువ నుడుకత్తి స
ర్దారుల తేరులోయనఁగఁ ♦ దళ్లులుమాఱుల కిచ్చగించెడున్.

8

గీ॥ అలరు దనకూఁతుక క్కడ ♦ నిలుచుకతనఁ
జూడఁజనుదెంచి కింది జా ♦ లేడెకడఁకఁ
గొంగలించిన దనఁగ న ♦ గడ్డకోట
చుటునెలకొని యున్నది ♦ సొగసుఁగులుక.

9

పట్నాది

అ॥ వె॥ చదలుజాలుదరిని ♦ సాగీగిచెట్టలఁ
 దీగెటిండ్లనుదిరి ♦ తిన్నెలందుఁ
 జలుకరౌతుకలన ♦ జేజేల దొరలాండ్రి
 లలసలుమఁగఁజేయు ♦ నందుగాలి
 చెలఁగిదోలుచుండు ♦ జెండాలుగొడ్డలఁ
 జూడెనరిదిగొంటు ♦ సూడుకొండఁ.

10

క॥ చెట్టులు చల్లనిసోకుండు
 తేటలు కడుగున్డుచూలి ♦ తెగలకునెంతో
 నట్టులు ననలకునంగడి
 కొట్టులు తగుదారిసార్ల ♦ కునుటలటన్.

11

గీ॥ జేల్లకొండగండెచోట తొట్ట ♦ తొల్లిదిందు
 తెలరు దాసరిగాండెట్ట ♦ లేండ్రిగండు
 లసలు చూలులుదొంగనన ♦ లెసఁగినిందు
 కొనుచు గా యూరిలోసేటి ♦ కొలనలుండు.

12

మ॥ నలియాసజల నెత్తులందు దిరి కుం ♦ వల్లించినింగేకితో
 గలహొన్నున్న నలంచుజేతుకొగి లా ♦ గన్పాచినెత్తాలయం
 దలిచేచీర్చిచయ్యగంట్ల గనియే ♦ నాఁజైనగన్గారక
 స్థలి దిర్గాడుచునుండు నక్కొకితలో ♦ నన్దొడ్డొడ్డేనుంగుల్.

13

గీ॥ నగనుఁగను దెలుగంట డెం ♦ దాలయట్లు
దిరుగులాడుచు నుండెగాఁ ♦ దేజరిలి
గరుడికంటె నెడఁదకంటె ♦ గాలికంటె
దొడులో హెచ్చితరుఁగుఁ ద ♦ తెడులతెట్టు.

14

ఉ॥ కంటగుజేడె జేనిగలిఁ ♦ గల్గినవానలగట్టు సత్తిక్రూర్
గంటిదొరా సి గట్టుకడ ♦ గట్టులునా కొట్టికేనుజేని కా
ల్లింటిజరీన నేల నచ ♦ టాగెనొనాగఁగడాని తొల్లజ్జో
తింటినఁ దేసితేల్లునడ ♦ చూచుచునుండు కడించుడొంకలకా.

15

ఉ॥ కోజలసంతి వేనుఁగులఁ ♦ నూలఁగఁద్రోచెద రేన్లుగంటులకా
దానొక లెక్క-జేయకయ ♦ దాననదూఁకి సటల్కుడింది కం
గారుగ నూడలాగఁగల ♦ గట్టిగలారిలు దున్నరాణు నెం
తోరగులూని కంగినకె ♦ ముచ్చుకొట్టిక జెట్టులారయకా.

16

చి॥ బసంగఁ దానుగల్గిన క ♦ పొట్టునునినాని కొనలూఁగ నె
త్తిఁగలనొటఁ గల్గిలలు ♦ తీరగుదొంగినుషల్ తి గొండునొ
ళ్ళును నెఱిసేట్లు తాతఁగ ♦ లగ్గిగుఁదొల్లుమ లొక్క-నోటఁ జ
క్క-నొడిగి నేర్చియట్లొ కికఁ ♦ గ్రాలుచునామమదన్నగట్లుగకా-17.

ఉ॥ కోచరొకింతలేక చులు ♦ కుంగల కోలల సూపువండులకా
తొచిదురానఁగెలిసిరి ♦ గ్రాలుచునాండఁగలారు సాదులన్
గాచుటయందుఁజూడఁ దెలు ♦ గంటల చెట్టులు సత్తిదానినిన్
ద్రోచఁగట్టి సత్తిగల ♦ దొడ్డదొర్లలకందు రూషిగన్.

18

చం॥ తలఁగక తల్లిదండ్రులొగి ♦ దాఁచినరూకల రాసులుండఁ జే
 కొలఁదిగఁ దారురూకలుఱు ♦ గూరిచిదచ్చి యొకండుచూతులన్
 గలయఁగ రాళ్ళచేతఁదల ♦ కట్టలుఁగట్టుచు నాణెగాండు జ
 క్కుల దొరలెక్క సేయరల ♦ కొట్టికనుండి కడిందిరూకలన్ . 19

ఉ॥ నానయెకింతలేకయొక ♦ నాఁగలిఁజేగొని కల్లుదాగి తి
 క్కానుచుఁజాలుఁ జక్కనగు ♦ నట్లుగదున్నటఁ జేతఁగాక సే
 ద్యానికిఁదొల్లు నీలీయొలె ♦ దారినిఁగేరుచుఁ జేలుచాలు నీ
 రానఁగదున్ని గింజలట ♦ హాయిగఁగూర్తురు సేద్యగాండ్రొగిన్ . 20

కం॥ సొగసగు సయ్యారన నె
 న్నఁగఁ గూడికఁ జేయ రాజు ♦ నాగులదొరయున్
 దొగసూడైదు దుగల్ నూ
 ఱ్లుగఁ గన్నులు నోళ్ళుఁజేతు ♦ లుగ్దాల్చిరొగిన్ . 21

సీ॥ ఏసనసికిచ్చ ♦ గానుండఁజేకొన
 జాగేలజేసెదు ♦ జాణకాండ
 సొగసునలరుగుత్తి ♦ దుగచనునాయెద
 నీకిత్తుఁజేనొత్తు ♦ నీటుకాండ
 నాయెత్తులెఱిగి ♦ చిన్నారి నాకీల్గంటు
 నంటిలోఁజేర్చరా ♦ నంటుకాండ
 చేదండలిత్తు నీ ♦ చేనంటి కౌఁగిటఁ
 జేర్చికూడిక సేయు ♦ చెన్నుకాండ

యిటులఁ గులుకుఁగాండ్రే ♦ నెగతాళినుమఁగులఁ
గదలఁగూసితుల్ల ♦ కౌనులుచను
లదరచందుఁదిరుఁగు ♦ లాడుదురంగల్లఁ
గసససలఁగొననిమ ♦ కిలికికూటను.

22

సీ | లేమలననినొంచు ♦ లోమలనోడించుఁ
గడఁకఁజూడ్కులుజాను ♦ నడకలెన్న
నడిరిగిన్నెలవల్పుఁ ♦ దదియఁగొన్నెలగెల్పు
నుదుటుజన్నులులెస్స ♦ నుమరులరయ
గఁచుకీగెలఁమ్రొంచు ♦ త్రొఁచులగద్దించు
నిడుదలొనెటికురుల్ ♦ జడిలుఁజూడ
నగలహెచ్చుచడంచుఁ ♦ దొగలఁగ్రిందికిదించు
తగునొడళ్ల కను ♦ లొగిసుఁగులుక

ననులఁజలుకిల జుక్కుల ♦ నరటులనగుఁ
జేతులు నునువ్వులునుకాళ్ళు ♦ జెలఁగుఁదొడలుఁ
గిలిఁగి చక్కదనాలకు ♦ నిలకడలయి
సేటుగానుందురాయూరి ♦ నెలఁతలంత.

23

కం | లేమలు చూడ్కులు చేతులు
నూఁడులు నెఱిఁజుక్కకూటను ♦ తోడులుగోళ్ళు
లోమలు నడకలుతిన్నెల
జోమలు తుట్టందుడట్టి ♦ జోటులకరయన్.

24

గీ॥ అట్టితెలుగంట యూరికి ♦ నక్కయైన
 కొటికలోనుండి యందటి ♦ కోర్కెలలర
 సాకుచుండల జేజెరా ♦ టీకుగలిగి
 యచ్చతెలుగున సతనాలు ♦ గక్కరాని
 క్రిందనుడిజేర్చి తొలినిడ ♦ నందగించి
 తనరుహ తేనుడనునేల ♦ దణిజెలంగు.

25

క॥ ఇట్లుల గాదణినేస్తులు
 జుట్లు సరదారులలని ♦ జోగులుజెట్లు
 జుట్లుకొనియుండ నేలం
 జెట్లననిడి యేలుచుండి ♦ జెలగు నొకతటిన్.

26

సీ॥ సొగసైన తనయొడల్ ♦ జగితనగుడెఱ
 గంటిరాయనిడొక్క ♦ గలుగుకొడుకు
 నెఱసరినింగిజాల్ ♦ నెలతెల్లు నిలదాఱి
 సరికేతిదెసలకు ♦ జాగుజాన
 వేనుంగు దొడ్డ తొం ♦ డానికి నున్నయా
 కేలనేలదొడంగి ♦ గొల్లుదంట
 యనినేలసింగాఁజి ♦ గొనికోలలడరించి
 కంటులనురించు ♦ గలమనెడు

రహినిజేడుల కలికి తు ♦ రాలనుండి
 యాజిరతనాల నిగ్గుల ♦ నూనుదోయి
 యమగులుగ లాడునెఱసరి ♦ యడుకుజేడు
 యేలుగాయూరు నేలీల ♦ జాలితేన.

27

సీ। జతలేనినాచాని ♦ చదురునం దుండుట
 కమకాఁకయందిచ్చు ♦ గలిఁగియుంటు
 దినుసుగందరియందు ♦ దిరుగులామచునుంటు
 గనతీగితొలితెఱు ♦ గంఠియగిట
 నేలజాత్తొనికి ♦ నేలికగానుంటు
 దొడ్డచేగలరాది ♦ దొరయుచుంటు
 రాఁగిందుఁగీతి ♦ రారాజుగానుంటు
 దలచందు రాఘరా ♦ దాల్చియుంటు

జేజెవొరచిచ్చు గుదెదారి ♦ జేజెసూఁడు
 కడలిరాయఁడుగాలి రొ ♦ క్కాలజేఁడు
 యీసరుల సాటిఁనుకేతి ♦ నెల్లదెసల
 నిండి చూ దొడ్డనందుఁడు ♦ గిందుడయ్యె

28

కృ। ఈగులకు నిలకడగుచుని
 జోగులు దగి దెసలఁనిండి ♦ చూడఁగసిరులక
 జోగులు జంగాల్పనియఁగ
 సేగులు లేకుండరడ్డు ♦ సినలుగ నేలుక

29

సీ। ననచిల్కు దాతితో ♦ డను చందుతోడను
 చక్కఁదగానిక ♦ నాకిజేఁడు
 చందుసరాలతో గందుని తండ్రితో
 దినుసై న తెలికేతి ♦ ధనరురాజు

యేనుఁగు తొండాల ♦ కెన్నయైనచేతుల
 నేలఁదాల్చినచేగ ♦ నెగడినదని
 యని నేలసింగాణి ♦ గొనికోలలడరించి
 కంటులఁజెండాడు ♦ గండుదంట

దండికాఁకలుఁ గలజేండ్ల ♦ తలతురాలఁ
 ననమరతరాల నిగ్గుల ♦ నొనరుఁగాలి
 గద్దియఁగలాఁడు కసటులే ♦ కఁగనుఁగొనఁగ
 దొడ్డదండుఁడుఁ జక్కఁగా ♦ రడ్డునేలు.

30

చ॥ కొలలనడంచుఁ జక్కనగు ♦ గొంగలనేర్చి దురానమృంచు ని,
 గ్గులుఁ దొనుకాడు కత్తిఁగొని ♦ గొంటుల కుత్తుకలంటిఁజెంచురా
 జులుఁ దలలొగ్గియిచ్చుఁగడు ♦ సూడిదలంగొని లెక్కనేయు ల
 గ్గుల నిలనేలఁగాంచుఁదన ♦ కున్నరిలేరని దొడ్డదండుఁడు .

31

గీ॥ ఆతనికిరాని యత్తుండి ♦ యచ్చతెలుఁగు
 నెలయలక్కరానిగితిసం ♦ దులలినిషఁగ
 జగి తియనిజరఁగానేల ♦ నెగమజ్జోటి
 చూడఁజక్కని యెదచూలి ♦ చేడెసాటి.

32

సీ॥ హొన్నుగిన్నెలఁజెండ్ల ♦ జెన్నులుచన్నులు
 : తెలుగంటి దొరతాల ♦ కురులు నెలులు
 యొగిఁదొగజగినమ్మ ♦ నోలులుకేలులు
 కడ్డిదిచ్చిల్లకెల్ల ♦ దొడుఁగురుడుఁగు

చక్కనియద్దాలు ♦ తుళ్ళుచెక్కులు
 చిన్నిచందురుగేరు ♦ సిసలునొసలు
 తెలియగననలు ♦ తెన్నులు కన్నులు
 నిలికియనంబుల ♦ గడలుతోడలు

కాటుసన్ననితొడిమ నూ ♦ గారుతీరు
 దొరయఁడక్కని తరగలఁ ♦ దమలుతరులు
 సరయఁడక్కని డొక్కజే ♦ లాకుటీకు
 దొడ్డియై తనరుగొనాల దొంతియింతి.

33

చం॥ చిలుకలకూటాఁ గన్గొని యి ♦ సీయనునువ్వులు లచ్చికూనచే
 చిలుకులయారె కన్నదుగ ♦ చెన్నగుఁదియ్యని జుంటితేనెజాల్
 చిలుకలనోటికిఁగిది తెర ♦ చిక్కనితియ్యదగాని తెన్నుమా
 చిలుకలరామఁజేరెఁదగుఁ ♦ జేడియనెన్నఁగరాదు రాయఁడా. 34

సీ॥ కస చాలులేకుంట ♦ కనుదుగినులయందుఁ
 గదలుచుండెడిగొనాల్ ♦ కన్నులందు
 నెసలేనికడుగట్టి ♦ చనుదోయియందున
 నెఱికేతిలేకుంట ♦ నెఱులయందు
 నాలితగ్గాఁజ ♦ నడకలయందున
 లలి నెఱిగిలుటఁ గ ♦ న్గొలకులందు
 తెలతెలనేగుటఁ ♦ గలికినగుటయందుఁ
 గడకలేదనునుడి ♦ కౌనుకడను

యొనరసిలీలఁ దనరాణి ♦ యొడలియందుఁ
 గొఱగొనాలెల్లఁ గుదురుగా ♦ దొరయనుంచి
 సకులుఁజుట్టులు జేడలు ♦ సంతసాన
 నెగడనాజేడు కడలంటు ♦ నేలవేలె.

35

గీ॥ అట్టిసకియల తలకట్టు ♦ చుట్టుకత్తి
 దొరనుజాల్ జేని కూతురే ♦ కరణినందు
 నటుల నాదొడ్డదండుని ♦ యనుఁగురాణి
 యగుచుఁగడలేని తోసాన ♦ నెగడుచుండు.

36

గీ॥ తనరునాజోటి కన్నాకుఁ ♦ దనకునాలు
 గానుగొని నిచ్చలోసంత ♦ సానఁదేలు
 చుండికసిఁగల్గి గొంటుల ♦ నూడఁదోలు
 రాణనెదఁగల్గియాజేడు ♦ రడ్డునేలు.

37

ఆ॥ వె॥ చేయునేటినడకఁ ♦ జేకొనియూనాఁడు
 చెలఁగునడతగట్టి ♦ జేసిగాఁడు
 యిట్టిలగులెల్ల రెఱుఁగుదురేనాఁడు
 కన్నతండ్రిలీలఁ ♦ గాచె నాడు.

38

గీ॥ ఇట్టులాదొరయనుఁగులుఁ జుట్టలొడయ
 లలనిజోగులు లెంకలుఁ ♦ గొలుచుచుండ
 నాడునేలుచుఁ దానొక్క ♦ నాఁడుతొల్లి
 దెస తెలతెలగాగనిద్దురఁ ♦ దీరిలేచి.

39

సీ॥ తక్కినెలచేన్నెలు సన్నజేయఁగఁజాలు
 తెల్లనిసన్ననూ ♦ లొల్లెదాల్చి
 నగనగగాయెడు ♦ పిజ్జరొంగుల
 నాలుకాగిసులుఁగుల్క ♦ వీలనగాని
 గొడతేనినిగ్గుల ♦ నుదిరియు రతనాలఁ
 జేయుతురావల ♦ కాయఁజేర్చి
 నొక్కనుచక్కని ♦ చుక్కలచొక్కాయ
 యెఱుఁపిలుపఁజెన్నొండఁ ♦ దొడిగిపెచ్చి

సోపనెన్నుదురంమఁ గ ♦ స్తూరిద్ది
 మాఁజెయ్యెత్తులుఁదెల్ల రా ♦ శ్లోఁగజోడు
 నంజెడిపిగాలు గొలుసులు ♦ దగినతొమఁగు
 లోలిఁదానెత్తొగై గొని ♦ యంపుతత్తని.

40

ఉ॥ తక్కినిజూడఁజూడ యర ♦ దానిజింకలకంఠుచొడులో
 రొక్కసెపెచ్చియేగెడు గు ♦ తాలొగిగట్టిజరీన సూతుఁడా
 చుక్కనఁ దెచ్చియంచఁజని ♦ చక్కనిరాయఁడునెక్కెఁజాయ తే
 డుక్కనహొన్నునొండఁదలఁ ♦ నుండెడు గడ్డియనెక్కువీటుగన్. 41

సీ॥ చుక్కలుచుట్టామ ♦ రిక్కరాగుడుసునఁ
 దెల్లనిగొమగెంతొ ♦ తేజరిల్ల
 నిరుకెలకులచాయ ♦ దొరకాఁకకెనయుగా
 సరిదాగ్గుసాదన ♦ లక్కఁజేయఁ

దనరాదుఁదొలిసిను ♦ దానిరొదోయనఁ
 గడులగులగుఁగ్రిక్క ♦ నుమలుఁబెలఁగఁ
 తెఱగంటిచ్చెల్లు ♦ తెలిసనలోయన
 డాలై ననిమద జెం ♦ డాలుఁదసర

రాణఁజెన్నొందుచుండు నా ♦ రచ్చనట్టి
 కలరుఁ దెఱగంటిదొరచ్చ ♦ కరుగునట్లు
 సరిగెఁగొండలయొడయని ♦ యనుఁగుఁగూఁతు
 జేనిచెలికానికీరితి ♦ నూనియతఁడు.

42

సీ॥ రతనాలకడుసాల ♦ రహిజాలలరంగ
 గడిదేరునిండోల ♦ గానిఁజేరి
 లలిఁగొల్లసిరులుల్ల ♦ సిల నల్లనెఱసరి
 గద్దెనఁగూర్చుండి ♦ కలఁతఁజెరిడి
 తొగయేలికన్నోలి ♦ దగజాలినంతడ్డఁ
 జూచుగొడుగుసిర ♦ సునఁబెలంగఁ
 దనచెంగటలరంగఁ ♦ గనజంగఁగొనుని జో
 గులు సంతసిల్లుచుఁ ♦ గొలుమచుండ

నిండురేయెండ నగునగు ♦ చుండి దండి
 దొరలుఁగనుపన్న నంతంతఁ ♦ దిరుగులాడ
 లోననీనెడుఁ గడుసంత ♦ సానదేలు
 చుండినిండోల్గొనఁ గూ ♦ ర్పుండుతటిని.

43

చ॥ చుక్కలఁగాఁకఁకంటినుడి • జోటినినుర్దుల యాఁజులంచలన్
 చిక్కలరాయుగట్ల దొర • తెల్లలత్రాచులతేని జేజెనా
 జక్కసిగానిఁదెల్లొగల • సంకులఁగేరెడి నొంటితేజు న
 ల్చుక్కులకేగ నారిదుఁడు • చయ్యన నచ్చటికేగు తెంచినన్.

44

వి॥ చినుదెంచిన జేజేరుసి

యనియెదలోనెఱిగి యొడయఁ డరుసాన నెదు
 ర్కొని రెండుకాళ్ళఁ దనసిర
 సునఁదాఁకఁ గనెడుగునట్టి • జోతలుఁజేసెన్.

45

గీ॥ చక్కఁగని జోగికను సన్న • నొక్కలెంక

కలసదిండిఁగలరుసికి • గద్దెయొకటి
 యుంచఁగూర్చుండి తనయాన • నొడయఁజెదుర
 నుండుగిద్దియయందుఁ గూ • ర్చుండియంతి.

46

గీ॥ జేనిజెందానఁ గోర్కెలుఁ • గ్రేళ్ళుదాటఁ

జెన్నుఁగలిగినఁ దనరెండు • చేతులెత్తి
 నుదురుసన్నేర్చి చక్కని • నుమల జుంటి
 తేనెలొక్కఁగ జడదారి • తేనికనియె.

47

చ॥ ననునొకడింగరీడనుచు • నారద నీయెదలోడలంచి చ

య్యన నిటకీరురాగ సార • గాయఁగదా కొలరాసియెంతో నా
 యునికి సుకానఁదేలఁగొటి • కోలిసిరుల్గడు నిండుటాయ నా
 యనుఁగగు సంతసుద్దిఁగ నె • నన్నిట నేగడితేరితిన్నీ.

48

కం॥ నీనెసమఁగలుఁగు కతననె

యీనెలకు రాజునొట ♦ నెన్నోలగ్గుల్
నూనుట సూడులఁదుఁచుట
జానగుఁగీరితినిఁ గనుట ♦ జక్కఁగనాకుట.

49

గీ॥ రాజులెన్నఁగ నీనెలఁ ♦ దేజుఁగల్గి
యెన్నియోయేడు లేలితి ♦ నింతెగాని
కొదుకుఁగల దొండుగాకు గా ♦ రచునువిదొర
జానుగుల నాలకించు నీ ♦ చూసనేడు.

50

సీ॥ అలకొడుకులేనట్టి ♦ యలుఁగనుంగొన సర
దారుఁడులేనట్టి ♦ తేరుఁగాదె
చిఱుతకుఱ్ఱఁడులేని ♦ సిరియెంతఁగలిఁగినఁ
దేఱైన ననలేని ♦ తీఁగగాదె
కందునిఁకొక్కఁరఁ ♦ గననియాతనిలగు
తొడుకులేనట్టి యా ♦ దొడ్డిగాదె
సంతులేకుండిన ♦ నెంతగల్గినఁగాని
లలిఁదొగలేనట్టి ♦ కొలనుగాదె

తేనెలొలికెడు నుమలాప ♦ కూసయొకఁడు

యెద్దడై నొద్దు దొరలేని ♦ యొద్దుగాదె

కన్నుదోయికి నంతోస ♦ కాదియైన

నిసుఁగు నెన్నఁచుగందునో ♦ పసులరాయ.

51

చం॥ ననుకన్దస్యంఘ్రిలస్యచి సు ♦ కానను నీనైసరూని సంకు దా
 చిని యోగములందు నల ♦ రించిచదహ్మకటి కేలుచుండు రా
 యని దండేరనేగుచున్ ♦ యగ్గసికన్తుదేదారి యూరికన్
 యనిచినుజోగ యేగుచున్ ♦ యాచకదోచినయట్లునుష్టునూ. 52

చం॥ అనుటయు గొలకించిమిసి ♦ యంతటఁ దానలజ్జోగిచూడ్కిచే
 గనయింపఁ జొరదుకుక ♦ గట్టిగఁజూచినతియ్యనేడు ని
 యెఱిగి కాఁజేయందొఱుగు ♦ నీకొగిగొడ్డులు దొల్లగల్గి నె
 యనిదెనెక కహఁతఁగల్గుగడ ♦ కున్నెఱ్ఱకృసిగొంగి రాణిగాన్. 53

సీ॥ గొలలదొల్లగ్గు ♦ లీనెడు నడుఁగులఁ
 దెలియంగఁ జేసి చున్ ♦ తెల్లజోగి
 జంటిఁజేసియఁజేసి ♦ పంటయశానుడుఁగుల
 గురిజరాలుదిరితో ♦ గూర్చుగూడు
 నోలిజూచినసంత ♦ సాలిమఁగినులకు
 న్నట్టిచిల్కలచెలి ♦ నిట్టలాస
 నానేలవేలిన్ ♦ చేరంతికిఁగ్నారఁ
 గనఁగొంటెయనిగూడు ♦ గనతతోడఁ

జ్ఞేయకందుచ్చి యుజాను ♦ చిలుకననుఁగు
 కోరికేడే నేలిన ♦ హద్దిగూడు
 లకు సొగసుచే జలుకికత్తలానికంటె
 బక్కినయ్యలఁ గొడుకుల ♦ సాదురుసుల
 నలరఁగనియెదు నానుడి ♦ యాలకించు.

నీ॥ చక్కని యీకంఠం ♦ చక్కైరదిండిదా
 లలికతపీజాను ♦ గులకుఁదెలియఁ
 జేతునేనొకనాఁడు ♦ చెచ్చెరతోసాన
 సత్తుజగాసిలో ♦ సంగలేచి
 యడిగియంచలచేత ♦ నలరామఁజడలేటి
 సీటిలోనీరాడి ♦ సింఘకోట
 లెడలోనఁగొససాగ ♦ నదనకుఁదగిన క
 జ్జాలెల్లఁదీరిచి ♦ సంతసాన

గాటలామఁచుఁ దకతయ్య ♦ యనుచుఁగట్టి
 నేస్తకానినిఁగనుఁగొని ♦ నెగడునరితి
 నెడనఁగుదురుగ నుండునే ♦ గదలిచనఁగఁ
 జనఁగనెదురను గనుఁగొంటి ♦ జక్ష్మాగాను.

55

గీ॥ గురిజతాలను నీలితాల్ ♦ గరుడితాల
 చందుతాలనురతనాలఁ ♦ జక్ష్మనైన
 యెత్తుసజ్జలఁగోటలఁ ♦ గొత్తలాలఁ
 దేరుచుండెడి సిరితేని ♦ యూరుఁగంటి.

56

నీ॥ చూచియానిగ్గుల ♦ సొగసునకరుదంది
 తోసానఁగన్నరు ♦ తొంగలించి
 యొడలెల్లఁదడియఁగఁ ♦ గడలేనితేజున
 రాచించుచుండెడి ♦ రాచతెన్ను

నందునఁదిన్నఁగా ♦ సరిఁగిజానఁగుసిరి

షేనియింటికేజేరి ♦ నేనుఁజనుట

రక్తసిగ్గొంగకుఁ ♦ జక్తఁగాఁదెలియంగ

నెఱిఁగించుడనియింటి ♦ కెదురనున్న

లెంకలకునేను నుడుఁగి నా ♦ లెంకలేగి

సిరినిఁదొడఁజేర్చి గద్దియఁ ♦ జేరియున్న

యుదిరిసేలుని కాళ్ళకు ♦ నొరిఁగినుదురు

లందుఁజేతులుఁగీలించి ♦ యనిరియిల్లు.

57

మత్తకోకిల :

లచ్చిరాయఁడ యాలకించు చె ♦ లంగునెకొటికందుఁ దాఁ

టొచ్చె నిన్నెడలోనఁదాలుచు ♦ జోగిఁజేడటయాతఁడే

నచ్చెఱుంగనియాటకాఁడటఁ ♦ నారదుండటయంతటన్

హెచ్చుగాఁ దిగ్గాడుతాడట ♦ యెల్లజోగులయేలికా.

58

మత్తకోకిల :

తాతడొక్కనఁ గన్నకూనట ♦ తాళగించుటయందునన్

గేఱిఁగల్గిసొగిదంటట ♦ కేరుచుండిజగాల నె

వో తటాలునఁ దిర్గిచూచుచు ♦ దొడ్డజేజెయటంచునిన్

ఘాతునంచరు దెంచినాఁడట ♦ నోయగానలర్చిక్కరా.

59

గీ॥ నేనునాతఁడు నీయెద ♦ నెనరుఁగలుఁగు

నల్లునారాకనుడ్డుడీ ♦ యన్నలార

యచగఁనమదెంచి నుడిగితి ♦ ననిచగలనుఁ
దిండిరుసిమూతఁ డిటకేగు ♦ దెంచెఁగాన.

60

ఉ॥ తోడుకరాఁదటాలుననఁ ♦ దోఁజనుదెంచి యతండుజోగిరా
నేడలసంకుదారి నిను ♦ నెట్టచ దోడ్పొని రాగఁగూతిక
రూడిగఁ జేసెనంచనిన ♦ నున్గొనియేగఁగఁజానిసేలునిక
జోడటలేనిదంటఁగని ♦ జోతలుఁజేసితిఁగాలుదోయిసక.

61

సీ॥ దండాలుతొయ్యలి ♦ తలకట్టసిరిరాయు
కడై నసోకుల ♦ సూమకాడ
జోతలుకుడిచేత ♦ సుడిక త్తిఁగలజూ
జడదార్ల నందఱు ♦ సామటేడ
చెంగనాల్ జేజేల ♦ సిలుగులూడ్చినదొర
యేనుఁగంగదదీర్చి ♦ యేలినదన
డింగిళ్ళు నీలితా ♦ లంగొళ్ళుఁగలుఁగురా
డాకేల సంకూను ♦ జోకకాడ

నూలుకొని నిన్ను రెండైదు ♦ నూలుకోల్ల
గలుఁగుఁద్రాచుల జేనికీ ♦ గాని నూలు
నోళ్ళుగల తాతకేకాని ♦ యెల్లనెన్న
జాలరందురుగద కట్టి ♦ సంగడీడ.

62

క॥ అనికొనియూడిసఁదాతక

గనుజేజేయలరె రుసిని ♦ గనుఁగొనియిట నీ

జనుతుండు నొకకుననగా

గనతరతో సానఁదేలి ♦ గ్రక్కునననియెన్.

63

కో॥ గాయత్రిసునులు నీకాల్

దోయిని నెడలందుఁజేర్చి ♦ తొలిచూలికొలల్

నొప్పుదురు దొడ్డకడలిని

నోయమ్య యంతకంటె ♦ యన్నదెత్తెన్నున్.

64

గీ॥ కార్తవీర్య గజైలు ♦ గలుగల

టంచు రొదఁజేయఁజటికల ♦ కంఠుటందె

లంఘింకొని తాళగించఁదా ♦ తయ్యనెంచి

హాయిగా నూటలాడితి ♦ సచటఁజేడి.

65

నీ॥ అల్పలాయదచూలి ♦ యయ్యడెందానికి

హయిదోచెడితెన్న ♦ యూటలాడి

తఱిగొంతచంచినే ♦ దిరిగిసంతోసానఁ

జేదోయినుదురున ♦ జేర్చిసాదు

తెట్టుకుదెఱగంటి ♦ చెట్టచక్కనిగొనాల్

గట్టహెచ్చగునట్టి ♦ కలనుదిట్ట

యని కీర్తించి చ ♦ య్యనఁ దిగసాదులుఁ

జట్టురు దిరిగినే ♦ సొగసుగులుక

నరిగి చనుదెఱతుననుచు నా ♦ యయ్యయాన

తినిగొని నగరులను రాచ ♦ తెన్నులెల్లఁ

గడచి మూయురికడ తోట ♦ గట్టునుండి
యచ్చటచ్చటఁజూచుచు ♦ నిచ్చరాగ.

66

సీ॥ ఆత్మోటలోగల ♦ యీత తాక్షిదామ
గోరంట నీరేమ ♦ కొండగోగు
యసిరిక నారిజ ♦ యూషగంజూర త్తి
రాగియనటి గంగ ♦ రాగితాడి
రేగు లొద్దుగు గంగ ♦ రేగు కానుగు పేకు
చింతారెచ్చీకటి ♦ చీకురేను
యందుగు కలిగొట్టు ♦ చిందుగు గున్నంగి
యాలకి తంగేడు ♦ రేల జాజ

కరకకొడి సొద్ది తడ తెట ♦ గంటిదారు
జాన తాండ్రగిలక చిటు ♦ జాన జేడి
జాల కందురు గేదఁగి ♦ నేలయిరికి
తొల్లిగల చెట్టు లటనుండు ♦ కొల్లగాను.

67

సీ॥ ఆచెట్ల సరిగల ♦ నలరు గోరంకులు
చిలుకలు కోకిలల్ ♦ దొలుతయైన
తెక్కదారులునుండి ♦ నొక్కి కాయలు చిగు
రులుఁ దిని చొక్కుచు ♦ రొదలుసేయ
నందున నడికారు ♦ జెందాకురంగు తె
క్కల దుగ చిల్కల ♦ చెలులు సరగ

లేని యక్కట లేద ♦ లూని యెక్కడెక్క
డిదెసలఁ జూచుచు ♦ జదలకెగరి

యక్కడక్కడఁగాంచి నా ♦ చక్కఁజూచి
చేతి తలనున్న కిన్నెర ♦ జెలఁగునసలు
చూలి రతనాలకట్టులు ♦ జంటితేనె
తీయనగు కాయలంచు నే ♦ తెంచఁదిరిగి.

68

గీ॥ తొందరగ నేనుజూచి యా ♦ దుగచిలుకల
సంతి యొకనూలుదారాన ♦ నంటఁగట్టి
చేతి తలఁజేచ్చికొని సంత ♦ సిలుచుదుగిను
కొటిక కేతెంచి రతనాల ♦ గూఁమలందు
నుంచి చక్కెరనిడి సంత ♦ రించ సంత.

69

గీ॥ నీలి యొలెదారి నెలదారి ♦ నేలదారి
రిక్కరేయెండ చలికొండ ♦ చుక్కలదొర
చండి తత్తడి రాయంచ ♦ చందురాల
బిగిదెగడొడలు సొగసున ♦ దుగినురాణి.

70

సీ॥ చెలికత్తె లిరుకెలు ♦ కులఁ గొల్పుచుండఁగ
నసలునఁగల్గు తె ♦ ల్లలరుగద్దె
యందునఁగూర్చుండి ♦ యలయొలగానుండె
డదనున చిల్కల ♦ రొద సొగసుగ

తన జానుగులకు సో ♦ కీన నిచ్చుతో బాణ
 చెలికత్తె నొకదానిఁ ♦ జేరఁజేరి
 నుడులఁ దేనియతేట ♦ లొడయనాడెడు లెస్స
 రాచిల్కలనుగొని ♦ రాయననల

కలికి చనితెచ్చి యాదుగ ♦ చిలుకలనిడ
 లచ్చి కోడలు హనుసాన ♦ హెచ్చుతేట
 లగునుడులనాడుచుండెడు ♦ దుగకుఁజేర
 గుఱుతులిడియెద ననియెద ♦ సరసి యనియె.

71

గీ॥ అచ్చ తెల్గునఁ గడఁదిగ ♦ యక్కరాలఁ
 దోచి యాత్తక్కరానినిఁ ♦ దొలుతనిడిసి
 యనుచుఁ జేరఁగనగు నద్ద ♦ తినులసందు
 నుండ తిణియని జేరఁగా ♦ నొలయుచుంచు.

72

కం॥ నెనరున నారాచిలుకల
 గననుడులం దారితీరఁ ♦ గా నొనరిచి యం
 దున నేనిచ్చిన తొలి చి
 ల్కను నా యానతిఁ దెలిచెలి ♦ గాచుచునుండున్.

73

కం॥ తక్కిన చిలుకను నుడిచెలి
 గ్రక్కున నాకిడిననేజ ♦ గాలన్నిటినిన్
 జక్కఁగఁ దిరిగెడు కతన
 న్నెక్కిని నన్గలసి తిరుఁగ ♦ నేర్చె జగాలన్.

74

గీ॥ ఇచ్ఛతో నీకు రాచిల్ల • నిశిత్రుఁగాన
చాల నెనఁపూని యీ దిద్ద • రాలుతేలుఁ
కడఁకసాకన జక్కని • కొడుకులఁగని
యెదమ నాయయ్య దుగిగాన • యిద్దిసత్తు.

75

కం॥ అని చిలుకనుగని యిట్లను
నసరిఁగ నీరాశి రాజు • తలదండులటం
చనియెడఁదనెంచు చీరలఁ
గొనిమాడుచుఁ దిరుగు నిచటఁ • గూతు శౌఘఁగునన్. 76

కం॥ శ్రేలిససి యీ శౌఘఁగునఁ జలు
కల చానకు నుడుల నుడిఁగి • కిన్నెనఁతోడ
నిలుఁడిఁకఁజని • చనుదెంచెదఁ
దలఁచుడు పందాలనెట్టి • తట్టెనె సననున్. 77

కం॥ అనిచనుదెంచఁగ నిలుచిరఁ
గనినేలనెలంతఁజేడు • గాదిలితోసా
ననునారదు క్కాల్గుగకున్
దనసిర సంటంగఁజెంగ • నాల్గొట్టుటయున్. 78

గీ॥ అంతటకొరసి సింగఁడు • సంతసిల్లి
తేడ లగ్గు నీకని • యాశితాను
గడఁగిచనెనని కిటికొడ్డు • కొడుకుతోడఁ
జలుకజడదాని తేనియ • లొలుకనుడిగె. 79

ఆశ్వాసాంతము.

మా లి ని :

కటియొడిలుఁగలాఁడా ♦ గట్టిరేదియొడిఁడా
 నెఱసరిగలఁజేడా ♦ నీలిసేల్పారిఁతోడా
 కఱకరులకుఁసూఁడా ♦ కట్టిసంగాతికాఁడా
 నెఱిసాగసుఁగలాఁడా ♦ నీరుచూలజ్జతోడా.

80

గ ద్య :

నీ॥ ఇదినాఁడురేలు ని ♦ న్నెదలోనఁదలఁచు డి
 గరుఁడ సాదులకు సం ♦ గాతికాఁడ
 సాగసుసంతునఁగల్గి ♦ జుంటితేనియలూరు
 నలుఁదెఱంగులఁగైత ♦ నాణెగాఁడ
 రహినికోరాడక్క ♦ రానికినేత్తుండి
 కుడితట్టుసున్న తొ ♦ ల్తడరుకయ్య
 యనునేను నారాణి ♦ కన్న నస్తిరిన
 యటులలోకులుఁజీర ♦ నలరునతేఁడు

తోడుఁగలుఁగఁగ నదరాల ♦ దుగఁదగలని
 నుమలతోనచ్చ తెల్గున ♦ జెడకయుండు
 కయితనొనరించితిని యట్టి ♦ కతకుఁదొలుత
 కతయొనర్చితినిండుగా ♦ కట్టిజేజె.

శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్వచన లక్షణా పరిణయము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

గీ॥ కడిలికూఁడు కడఁదనిల ♦ కడఁగలాఁడ
గొల్లనెలఁతలఁ గూడెడి ♦ కోడెకాఁడ
సొంతులగు రక్కసీమల ♦ సూడుకాఁడ
కొడుకులేనట్టి కుంకుల ♦ కుంటతేడా.

1

గీ॥ అలకించఁగ దేకట్టి ♦ యనుఁగుకొడుకు
కొడుకునకుఁ జల్కజడదారి ♦ నుడుఁగునుడుల
నారదుఁడు చిల్కనొగినిచ్చి ♦ దారిఁగూని
చనినయాతల నాఁజేఁడు ♦ సంతసిలుచు.

2

చం॥ చదరుననుండుకై సరుల ♦ సాదులజోగుల జన్నిగట్లచేఁ
గదలెమ పైగనంచి నెతి ♦ గాణలజాణని జోగులన్గు టేఁ
మదఁబులఁ దోలియంతఁదన ♦ డొక్కసఁగోరికలూరుచుండు నా
రదు నెదనెంచిఁజేఁడు తన ♦ రాని జెలంగెడు నజ్జకేగినా.

3

కం॥ చనుదెంచిన దొరకెదురుఁగఁ
జనినెలఁతుక కోర్కెలూర ♦ సందిటతాఁ జే
కొని కేలఁ గేలనూనుచుఁ
దనయెదలో సంతసిలుచుఁ ♦ దనరాయునొగిన్.

4

కం॥ రంధ్రియని తీసికొనిజని

తెండునఁ గూర్చుండఁజేసి ♦ తీరుగఁదనచే
దండలు నుదురునఁజేరిచి
దండాలిడఁ జినుకుదారి ♦ తళుకననంతక.

5

గీ॥ లీలఁదనకేలఁగేలుఁ గీ ♦ లించిసరగ

రాగదే చెంగటికైఁగుల్లు ♦ రాచయంచ
యనుచుదగ్గరఁ గూర్చుండ ♦ నానతిచ్చి
కురులుఁజక్కఁగ దిద్దుచుఁ ♦ గోరితేఁడు.

6

గీ॥ నీయొనర్చిననోతనో ♦ నేనుజేయు

నాయకారితనాననో ♦ హాయిఁజెందు
నటుల నీకారునకుదుడ్డ ♦ లలరఁగలుఁగు
టకును సావనయూచిల్క ♦ నొకటిఁగంతు.

7

గీ॥ అనుచుఁజ్జల్లల చెలిదుండి ♦ తనియనిచ్చి

నెరసులేకుండ నుడుఁగుదు ♦ నీదుజాను
గులనుజక్కఁగ నాలించు ♦ చిలుకఁతెఱఁగు
నెలఁత తలకట్టనెఱిసొగ ♦ సులకుసట్ట.

8

కం॥ ఈరేడు జగలలయక

నారాయణ యనుచుఁదిరుగు ♦ నారదరుసిన
కోరినకొడుకులుఁ గలుఁగుదు
రోరీయని చిలుకనిచ్చి ♦ యొగినెనరంటక.

9

కం॥ పునఃపూలు పోక్త-చేడియ

యెనలలరఁగఁగలుఁగునీర ♦ వీచిలుకచెలిక

యెనుగఁగ నేలిననని గా

రిదిమసి చనుఁదెంచె సిరి దొ ♦ రిన్దలఁచుచుఁదాన్.

10

కం॥ గాత్రినొ నీనానోఁచెన

నోతలుఁగడు లగ్గులగుట ♦ నొచిలుకన్నా

తాతకొడు కీడుటనెంఁగో

లోతగుఁ గగ్గావిఁగ దె ♦ లోనఁనలంఁకన్.

11

గీ॥ కనుకఁ జలుకకునుక్కె-ఱ ♦ కంక్షచక్కె-

రిత్తనెల క్కెనలులన్లు ♦ నొకకుగక్షలు

నలరుఁదేనియ జేదెలు ♦ నాలజున్న

ఘోక్తనిండాఁ నడినాఁకు ♦ పుక్కులాఁడి.

12

చం॥ చిలుకను సాఁకుచుండలలిఁ ♦ కన్నెలుఁగల్గిన కందులంగుగాఁ

గలుఁగుదురంచుఁ దానెలుక ♦ కాండ్రిదలెన్నఁగ నారదుండనెన్

గలుఁగుటఁగల్గెనొనె తొగ ♦ కన్నెయెవీసకుతాల గూఁడునన్

దలఁగకయుంచి కూసలను ♦ తల్లిదలెన్నటి సాఁకుచుండునూ. 13

చం॥ అనియిటుతేడు రాఁగిగని ♦ యన్నినుడులైలియంగఁజేసి యిం

తనియనరానికోరికలె ♦ దగ్గడు మాఁకుచునుండ జిల్కునున్

దనదొరజేయకట్టడుల ♦ దాఁటకకందులఁ దల్లియెట్టు లే

దునొయటఁలేదుచుండెనల ♦ తొయ్యలియంతటకొద్దినాఁడులన్. 14

చ॥ కొడుకులుఁగల్గిరాసకియ ♦ కుంగడుఁగింగస నేలయందునన్
 దుడుకులుఁజేయునట్టిమలఁ ♦ దుగ్రింతురు గొంతులుఁజచ్చుసాటియశా
 నుడుకులుఁగల్గి దంటలగు ♦ చుందురు జోగులకెల్లజేజెరా
 తొడుకులుఁ గాననట్టిమల ♦ తోసరిలేరిలలోనఁజూచినన్. 15

క॥ కొడుకులుఁగల్గిన యన్దఁ
 దడయక నారదుని నెనరుఁ ♦ దనకుండుటచే
 నెడదలనెల్లరు నలరఁగ
 నొడయని చెలిచూలుఁదాల్చె ♦ నుఱుతరలీలన్. 16

గీ॥ కొన్ని నెలలేగఁ జెలి చనుఁ ♦ గొనలయందు
 లీలగానుండె నీలి యా ♦ సీలిఁజూడ
 నూఱురేకుల ననసిరాల్ ♦ జేరినిలచు
 లేఁటులోయనఁ జక్కని ♦ నీఁటుదనరి. 17

క॥ చేడియ నాఁటికి నాఁటికి
 గూడెదలోనిచ్చగించి ♦ కోరకయుండున్
 జూడదు రతనాల్పండ్ల
 జోడులు నగలొడలఁదాల్చు ♦ సొలయుచునుండున్. 18

ఉ॥ కంటులఁద్రొంచి నేలఁజన ♦ గైతలఁదాల్చిన రాయఁడల్పటన్
 గొంటదిజూచి దాననొక ♦ కొద్దిగఁదాలుతు నేనటంచుఁ గ్రాత్
 గంటియెడందఁ గోరికలు ♦ గంతులుఁగొట్టఁగ డొక్కలోన నే
 తంటలులేకఁ దాల్చెననఁ ♦ దద్దయు సుద్దఁదినంగసాగెనా. 19

చం॥ అలరులగుత్తులొననుచు ♦ నాసకిచన్నులదండనుండ కొం
డల జతయయ్యె నెట్లుదల ♦ దాలుతునంచు దలంకడొక్క కు
ఱులలిగ నేనుచెంగట స ♦ రాసరినుండగ జరికికింక యం
చలరెమి గొనుదొడ్డయయి ♦ యేచెనొనాగఁజెలంగునత్తటిన్. 20

గీ॥ నెఱిసాగసులూరు చందురు ♦ నిగ్గుడొక్క
యందుదాల్చిన తొలిదెస ♦ యన్నతలకు
దంటగానుండు నానేల ♦ దారిరాణి
తిన్ననెంతల కడుతెల్ల ♦ తెల్లనాయె. 21

గీ॥ ఎడవచూలి దురానికి ♦ నిచ్చుదొలఁగె
నలసటలుగల్గె నిమిదద ♦ జెలఁగెనెంతొ
యలరునాటికి నాటికి ♦ నెలలునిండి
నాతికరయంగ నీళ్ళాడు ♦ గాఁడులయ్యె. 22

గీ॥ పైతుచందులు దొల్లియా ♦ చొదుగొండు
జేజెలల లగ్గునట్టుల ♦ జేరియుండు
తఱినినొకయాడు కూనను ♦ గరితదండు
లిచ్చులలరగఁగ గనితెల్లి ♦ యెలరుచుండు. 23

గీ॥ అంతఃకేమి గలిగెగూతు ♦ రసగనొలి
సాటిలేచట్టి కడు సంత ♦ సానఁదేలి
యీగులిడలేని యెల్లర ♦ కెంతొచాలి
నన్నినగరునకేగె జి ♦ న్నారిగొలి. 24

ఉ॥ చారుగనందునుండు తొలి ♦ సంతతులఁజేయుల నానెగాండ్రొకాల్
 చూలుల యింతులెల్లగడు ♦ సూడిదలంగొని కటలెఱి
 సాలులగట్టికంచెలొగి ♦ జన్నులగుత్తగదొడ్డి గక్కు న
 గ్గాలి కొలందినేగిరల ♦ కన్నెనుజూచెడి కోర్కెలెచ్చగన్. 25

కం॥ ఎనలేని కోర్కెలూ రం

గనుచెచ్చిన లెస్సలైన ♦ కట్నలిడి కూ
 ననుజూచి కన్నులారంగ
 దనరాయచు సకయలెల్ల ♦ దల్లికదోడై.

26

గీ॥ సారది గూనకుదలయంటి ♦ సున్నిగున్
 నీరులాడించి తడియొత్తి ♦ నెఱియుదికన
 యొల్లెలొగినేసి యాతెండు ♦ నల్లజేర్చి
 రిచ్చలంగల కోరికిల్ ♦ హెచ్చనకులు.

27

గీ॥ అంత వెండ్రొనాడున ♦ ననుగుకూతు
 కెఱుకంగల జన్నిగట్టుల ♦ దొరలచుట్ట
 లనునిజోగుల లెంకల ♦ గనియొడయెను
 నెల్లరస్థిరి గుఱుతొక ♦ టిడుడియనగ.

28

గీ॥ ఎఱుకంగల జన్నిగట్టులా ♦ యింతివరసి
 లగ్గుంగల లచ్చనాలెల్ల ♦ దగ్గసుండ్
 నొడలియందెంత యోయుంట ♦ దడయసుండ్
 లచ్చనయటంచు గుఱుతొక ♦ టిచ్చినాడు.

29

చ॥ అక్షరేషు జన్మిగట్లతొలి ♦ యంవజకేలిక జన్మగూరలున్
దొడుకుల నెయ్యిగాకెలల ♦ దోసెలు తొక్కులు లడ్డులిడ్డెనల్
యుడుకగు చారుకూకొసఁగి ♦ యున్నిగినాల్లల యాకులిచ్చిమాల్
దొడుకుల సాలుజోడులిడి ♦ ఈలెననేగిరి యెల్లరిండ్లకున్. 30

క॥ శైత్యగంటితోట నీగిని
కొఱలేకడు చెట్టాత్తేగ ♦ కున్నయై యా
దొరయింటి యడుచిన్నది
మరమరగా నెదుగుచుండె ♦ దొరలలరంగన్. 31

క॥ అక్కడ నక్కడసోలుచు
నొక్కుచు వొల్లాడిలేచు ♦ చున్గనఁగొనఁగాఁ
జక్కని నడికలుచేరిచె
నెక్కొని కూనంచనడక ♦ నీటుఁజెలంగన్. 32

గీ॥ నాకుచుండెడురాచిల్క ♦ జాణజుంటి
తేనెకెనయైననుడుగుల ♦ జానుగులుక
నుడుగుచుండఁగ నాలించి ♦ నుడులలీల
లెల్లనేరిచెఁ జక్కని ♦ యెఱుకఁగలిగి. 33

గీ॥ ఇటుల లచ్చనకన్నయ ♦ యెదుగుచుండి
నడలనుడులందు లీలల ♦ గమసుదేలి
చిలుకనునిజోగి కూతుండ్రొ ♦ దొలఁగనట్టి
నేస్తి యెదనుండి యెల్లర ♦ నేడుఁగూడి. 34

చం॥ అమకులహానున్న గజ్జయలు ♦ నందెలుగల్గని రద్దిసేయఁగా
 నడుచుటఁజూచి యంచలొగి ♦ నానయెదల్గనఁదేటికూటులన్
 గడలకుఁదోలఁ జాలునెటి ♦ కామకురుల్దగ నల్లునట్టి కీల్
 జడ కడుఁ జౌకళించనల ♦ చాననటించు నెదల్ జగిర్చుగన్. 35

ఉ॥ అచ్చగునేస్త్రీఁ గోరి తన ♦ యందరితింగల రాచకన్నెలన్
 గ్రచ్చలరారఁగూడినెల ♦ తాలనెసంగెడి యూటనట్టుకు
 నెచ్చెర నేగిజోటినన ♦ చెండులు గీరనగింజలేడునా
 నచ్చనగిల్ల లాటలట ♦ నామచునుండెద సంతసించఁగన్ 36

ఉ॥ కూనలఁగూర్చి నెయ్యిఁగల ♦ గుజ్జనకూళ్ళిడు తోడిజోటులన్
 దానటఁజేరఁ జీరి జల ♦ తారలరారెడు చీరెలిచ్చునా
 నాననగట్టితాల్ గరుగు ♦ నట్టులగాణ నొనర్చుచుండు నెం
 తేనియు నూఁగునుయ్యెలలఁ ♦ దిన్నగొయారి నటించులీలలన్. 37

గీ॥ అట్లుల నటియించనెల్లరు ♦ నరితిఁజెందఁ
 గొన్నినాళ్ళకుఁ జక్కని ♦ కుదురుఁగలిఁగి
 దచ్చిదుగజగ్గు నిగ్గుచేఁ ♦ దనరునుదిరి
 కడ్డియో యనఁగాఁజూడఁ ♦ గలిఁగియలరె. 38

చం॥ తొలఁగక చందుగెల్తునని ♦ తూఁడుతలాకొక నీటనుండునా
 కొలఁకునఁజేరి సంతసిలి ♦ కుత్తుకలోతున నోఁచునోతచే
 కలికిత లుద్దిఁగాగనదిఁ ♦ గాంచియెడందనఁ దత్తరించి యా
 నెలకడుఁ గుందికందినెటి ♦ నింగికి నేగెఁగడిదిఁ జక్కకన్. 39

చం॥ శైలియఁగదొడ్డగుట్టలకుఁ ♦ దీఁగలుఁగల్గుట కొత్తగాదిటన్
 లలినవిహంగున్న తీఁగియకు ♦ లగ్గుగుఁగొండలు కెండునేటికిన్
 గలిఁగెనిదెచ్చు నీనినెఱిఁ ♦ గన్గొనలేదని యెల్లరెంచఁగాఁ
 గలికిఁజచ్చుదోయితగఁ ♦ గాంచఁగనయ్యెహొయల్ జెలంగగన్. 40

గీ॥ కసిఁగలిఁగి సిరిదుడ్డె సిం ♦ గాణియందు
 లీలఁగూరిచి యడరించుఁ ♦ గోలలనఁగఁ
 నూచునెల్లర జెందాల ♦ తాచినరగఁ
 గూల్చఁజాలినెలంత చూ ♦ మ్మలుఁదనర్చు. 41

కం॥ ఇఱుకఁటచెన్నుల సందున
 చెఱుకఁట నుడికాఁకఁదీరి ♦ చెలగెడిహొన్నుం
 గఱుకఁట యెడలలసొగసున
 నిరుకఁట యాచెలినినెచ్చ ♦ నేరరయాచే. 42

సీ॥ గట్టిచెన్నులజత ♦ చుట్టుగుడ్డలచూలు
 లలరుఁగన్నలుఁజార ♦ లనఁగ నెగడుఁ
 జేదోయితుఁడుల ♦ సైదోదులనఁజెల్లుఁ
 దిన్ననినెఱిసురుల్ ♦ తేంట్లకరులు
 చక్కనికుత్తుక ♦ సంకుతోడనఁదగు
 సంగై ననడకరా ♦ యంచనేలు
 దంటయించుకలేని ♦ తరులు తరగలదూరు
 నిసుకదిన్నెలచెన్ను ♦ నెసఁగుతుంటి

తొగరుతూఁడ్చులు లనఁగఁ జే ♦ తులుఁదనర్చు
 లేతయూడను తియ్యని ♦ లోతునీరు
 నిండితొణుకాడు చుండెడి ♦ నెలఁతయొడలు
 కొలనయోయన నెన్నఁగా ♦ నెలరుచుండు.

43

గీ॥ ఇటుల లగ్గులు లచ్చనా ♦ లెల్లఁగలిఁగి
 యడరు లచ్చన యొడలంగు ♦ లన్నిదసరి
 తిగజగాలందఱికినరి ♦ తిగలిగించు
 నిగనిగల్గలయీడున ♦ నెగడుతఱిని.

44

హే మం తర్తు వర్ణన.

ఉ॥ లచ్చియనుంగు కుఱ్ఱఁడు చ ♦ లానజగాలని గెల్పుకోర్కెచ్చే
 హెచ్చగుగోల లట్టెనిగు ♦ డించుచు సత్తిని నేగుదెంచె నా
 నచ్చగి గానిదచ్చికడ ♦ లల్లికొనంగని గానికారుజాన్
 జెచ్చెరఁగాంచ నాయెఁజలి ♦ చీకునలోకులుఁ దేలుచుండఁగన్. 45

ఆ॥ వె॥ చేతినూలునేత ♦ సెల్లాలుగొంగళ్ళు
 సాలుజతలునిడుచొ ♦ కాలజోళ్ళు
 జోకఁదాల్చిరేయి ♦ లోకులు చలితల్లు
 కుండలేక కాచి ♦ రొగినెగళ్ళు.

46

గీ॥ ఎచ్చుకంటకు లగుటచే • గచ్చెగలిగి
 తనకునాడుల దగ్గించె • దనకుచెలి
 నెచ్చెలు లటంచు లేలయి • దిచ్చెగలిగి
 యెదుగఁగాజేసె జలికెంత • యాసుగలదో.

47

చ॥ నెజ్జెనుడిగుడ్డు చూలులకు • నిచ్చలుజంటదొలంగదోయఁగా
 నదిగెడు కేయియెండయన • నత్తజేజాకిడ నీదిగాని గాం
 చిరిగులు లేకనాడు దొర • జెరగనేగెను కురింకుగ్గులు తొం
 దరగఁ దెసంతి తోజె జన • దానెదురించునె సాదుడేగిసిక.

48

అ॥ నె॥ నీండ్లుగఁజచినట్టి • యెల్లతోకులు నేల
 జలికనగ్గచెంత • నిలచిలచ్చి
 కొడుకు చిచ్చుకీడు • గోతులఁ జెలికాంపు
 గాఁగలించిదాని • గడచినాడు.

49

ఉ॥ కంఠాలెదిర్చఁగా నురికి • గట్లకునెక్కి చిగిల్చిందించునే
 తంటలు లేనినట్టిమల • దారినయింతులఁ జన్నఁగొండదో
 యంటుచు జాటునన్నిలచి • యాయదతాలనులే జగుళ్ళిష్ట
 యంటగఁ నారగింతులి • యండలిలోకులు నీతుకాదునక.

50

అ॥ నె॥ ఇటుల నీతునాడు • లేగిన యానెల
 జేడుసాకుచిలుక • చేడకొక్కె
 యెదన నూరుచుండ • గడలి యెక్కిద్దున
 సంతసించుచుండి • చక్కగాను.

51

సీ॥ తూడచూల్ రత్నగాల ♦ రామలుగలనిగ్గు
 ననలుండుదానాని ♦ గనెయుఁగాగ
 గురిజతాల్ గూర్చిన ♦ గోడలజోతులుఁ
 దగుఁదీగఁకొసల లో ♦ ద్దుగులుఁగాగ
 నేలితాల్ జెక్కిన ♦ నీటగుతంజెల
 జిగిజగచీకటి ♦ చెట్లుఁగాగ
 నుదిరిసజలతేజు ♦ తునలేసెయలకులఁ
 ३ ద్దులెజెలఁగు తం ♦ గెళ్ళిఁగాగ

గాణగాంధూరఁ దియ్యని ♦ గాణకొడలు
 చెలఁగిసరిగలఁగూయుఁ గో ♦ యలలుఁగాగఁ
 దోడుతోడచదకునన ♦ తోటఁజేరి
 పులుకునెదలోస నంటరా ♦ చిలుకదంట.

52

గీ॥ ఇరులరచ్చకుఁ జనుదెంచి ♦ యేలికడుగు
 దోయికెఱఁగిన నాచిల్క- ♦ హాయిఁజూచి
 లగులగుఁ గాకయనుచుఁదా ♦ దగ్గఱకొగ్గి
 దీసికెక్కల దనచేత ♦ దిద్దుచుండి.

53

కం॥ తనచేతుల నిమకొనె చ

క్కనినెనరెద గ్రేళ్ళుదాట ♦ గ్రక్కునలలియ
 క్కునఁజేర్చినెత్తి యెంతో
 కనులద్దుమ నూలుకొనుచు ♦ గద్దియచుండున్.

54

గీ॥ అంతరా చిల్క-కేనితో ♦ సనియెఱయ్య
 , కడకనాలించు సత్తుజ ♦ గానికేగి
 యచటనొక యక్క-యన్నది ♦ యాకెఁజూచి
 నాగఁడందానఁ గోర్కెలు ♦ సాగుచుండె.

55

కి॥ అనినుడిఁగి తేనిమూనతిఁ
 గొనిజోతలు జేసిసాగసుఁ ♦ గుల్కఁగినింగిన్
 జనుచుండి కానలను చ
 క్కని కోనలఁజెట్లఁగట్లఁ ♦ గాంచుచుసరగన్.

56

గీ॥ జగజగాలందుఁ గలిఁగిన సాగసులెల్లఁ
 జక్తఁగాఁజూచుచును సంత ♦ సానఁదేలు
 చుండియాకలి దగరెండు ♦ నొగినడంచి
 యేగిసిదియేగఁ గాక నొం ♦ డేదిలేక.

57

కి॥ చనుఁదెంచి చిలుకచెలి గాం
 చెను తాతజగానకోట ♦ చెఱుఁగులుగోడల్
 దనరు రతనాలతంతెలుఁ
 జనుగాఁజుల జాలరులల ♦ చక్కనిసజల్.

58

శా॥ ఈ లీలననుఁదెంచి జొచ్చికనఁగా ♦ నెంతోజగానజలన్
 తాతారచ్చల నూతులేర్లనన తో ♦ టల్దొమ్మ నోడ్లంగమల్
 కేళికూళులఁ దాటిగ్గన్ననొక చ ♦ క్కెంత యిల్లాలు కెం
 గేలంగిన్నెర నూనియుండునొక తెం ♦ కిన్దేరియచ్చొనన్.

59

సీ॥ లలిఁదెఱ గంటుల ♦ చెలియలఁదలకట్టు
 నడల రాయంచలఁ ♦ గడకునెట్టు
 జన్నులుననచెండ్ల ♦ జగడాన నోడించు
 నరచేతు లిగురుల ♦ సిరినడంచు
 గొనుసింగాలచు ♦ గడ్డెంతొడినఁజేయు
 నెఱికురుల్ నీలిత్రాల్ ♦ నేలరాయు
 కలనుడులల చిలు ♦ కలఁ జెట్లకెగఁదోలు
 రాణించుజడనల్ల ♦ త్రొచ్చునేలు

నుదురుసాచందు నెదిరించి ♦ యదరఁదోలు
 గోల్తుచుక్కలఁ జదలంటఁ ♦ గొట్టుజాలు
 నట్లెరిఁగిజేని కొడుకున ♦ కనుఁగురాణి
 నట్లగన్గొనె రాచిల్క ♦ యదితిచేత.

60

క॥ కనిచేరనేగుతఱిఁ జ

య్యన గాసిరికొడుకుజోటి ♦ యలమిచుఁదొలినే
 గనిసాదు చిలుక చెలియని
 తనలో ననుకొన్నుచుఁజూచి ♦ తలకొనుచుండన్.

61

శా॥ డెందానాసఁ జెలంగగాదు గినుచే ♦ డెంచేరికాల్గోయికం.

జంధన్మోకఁగ నెత్తిజోతలిడి చెం ♦ తన్నంత సానుండఁగా
 నందాలూరెడు రాచచిల్కఁ దనచే ♦ హత్తించి యంకంచుచున్

యెందున్లేనరికిన్జరీనఁగొని హా ♦ యిన్నెత్తిచే దిద్దుచున్.

62

గీ॥ అంతరాచిల్ల డెందాన ♦ సంతస్థిల్లి
నుమలచెలిచెంత గురిజతా ♦ లడరుగూడు
నందురుగాడు దనతోడి ♦ యక్క-గారి
నల్లనల్లన గనిగిడి ♦ గిల్లుజేసి.

63

సీ॥ ఉండఁగాననుజూచి ♦ రెండుగూటఁగలఁగిన
కతననాయక్కయ ♦ రితినిదేలి
కొలఁచుచునెన్ని ♦ కాకులేగఁగనిన్ను
గనులారఁగంటినో ♦ యనుగుతోడ
యనెయెనచేట్టి ♦ నెనరుచుజూడంగ
గొన్ననాళ్ళచ్చట ♦ గోక్కెనుండి
నుడిచెలిసాయక్క ♦ లిడుగునతినిగొని
తెక్కలుజూడించి ♦ రిక్కదారి

కెగసియరిగి చూటానుడి ♦ నెలరుదొడ్డ
దండుగొటికకు జనుదెంచి ♦ తగినచెలులు
దుగులూడెడు నగు కే ♦ తెంచిరాణి
చెంతజేరి జొహరులు ♦ జేసినిలచి.

గీ॥ రహినిదనుజూచి చనుదెంచు ♦ రడ్డులందు
గలుగుసాగసులు సోద్యేలు ♦ దెలియజేయ
జానుగుల నాలకించియా ♦ తేనిరాణి
యెడఁద గోరికికడలిలో ♦ నీదులాడ.

65

కం॥ అచ్ఛోటుఁగదలి యా చిలు

కేచ్చగులచ్చన నెలంత ♦ యింటికిఁజనియా

లచ్చననుఁగాంచ నాసకి

గ్రచ్చర నాయనుఁగుఁజలుక ♦ గనియిట్లనియెన్.

66

కం॥ నీకాంచు తిరస్తులహో

నేకప్తనే యద్దిరాల ♦ నేలీలలుఁ జం

తాకంత జారకుండఁగ

గాకెఱుఁగఁగఁ జేయఁగదెయ ♦ నంజలుకయనున్.

67

పసుధా వృత్తము :

అజచేకను యో ♦ గరితా యెదకున్

గుఱుతొనటులన్ ♦ సరగనైలియన్.

68

సీ॥ ఆలించులచ్చన ♦ యరయనీయయ్యాన

నూనితాతుండు జ ♦ గానికేగి

యలతాత యిల్లాలు ♦ లలిసాఁకు చిలుకనా

కక్కయా టాకడొక్క ♦ యందుజతగ

గలుఁగునేస్తాన య ♦ క్కడఁ గొన్ని నెలలుండి

యక్కనుడిచెలుల ♦ యానఁగాంచి

యానట్టునుండి కా ♦ ఘృ నిగ్రక్తునలేచి

రాదారినేతెంచు ♦ సాదురుసుల

జేకలెల్లకుఁగొలిచి జే ♦ జేయనంగ
నూలురేకుల ననగద్దె ♦ గూరుచుండి
చెలఁగి సర్దాకులెన్నఁ గ ♦ చ్చేరిఁజేయు
దుగినుఁగనిజోతఁ జేసి యా ♦ నగొనిలేచి.

69

గీ! మునుగుచుక్కల తెల్లు చం ♦ దిరికసంకు
రాచయంచల చందురు ♦ తాలగురిజ
తాలతెలిచాన తెలుగంటి ♦ రాయగౌరి
సని తెలియొడలు నారద ♦ మసినిఁగాంచి.

70

కం॥ కాలుందోయికి నెఱఁగినఁ
బాలాలగులుఁ జెలంగుఁ ♦ జక్కఁగనెకున్
నోలినిట నుండుసూయనఁ
గా లలిఁ గొన్నాళ్ళుచుండి ♦ కడకొకనాఁడున్.

71

మ॥ మసియకా నారదునానతిన్గొనియుఁ గా ♦ రూషిన్ జగలన్నినేఁ
గిసికోగట్టులఁ గోనలన్ గొలనలన్ ♦ గానంతలోఁ జూచుచున్
ససిజెన్నారెడుఁ గాయలన్నినుచు ర ♦ చ్చల్పూచుమ స్థిమచున్
కసతుంతేనియు లేనినేలకొగి జ ♦ క్కండ్లిగి యేతెంచఁగన్.

72

కం॥ నరనారాయణ లిరుగురు
సురుగని డెందాలనిసుక ♦ సోకఁగనీకన్
నెఱిసోచు నోతలడరెడు
కరిసించెడి రేగుజెట్ల ♦ కాననుగంటిన్.

73

కం॥ లలిజేజే దొరలందఱు

నెలకొనియున్నట్టి కొటిక ♦ నీలుగఁగనికో

సలనాడు లోనసాగసులుఁ

గులుకు నయోద్దేయనుకడించి ♦ కొటికనుగంటిన్.

74

గీ॥ కొలల నడగించఁజూల్సిరి ♦ కొండఁగాంచి

కన్నులారఁగఁ జక్కిని ♦ గయఁగనుఁగొని

కోర్కె లీడేరఁగాజలి ♦ కొండఁజూచి

గుత్తికొండనఁ గల్గిన ♦ కోనగంటి.

75

ఉ॥ అద్దరి కాళికేగి కొల ♦ లార్చెడి సత్తిగల్గితిహోఁ

దద్దయుఁగుంకులాడి సిరి ♦ దానినుంగునుకంటి చిచ్చుచే

నెద్దడిజేసి యిచ్చఁజద ♦ లేటినినెత్తినఁ దాల్చి తెల్లశా

నెద్దును నెక్కుజేజేగని ♦ యెన్నియొ జోతలుజేసి చెచ్చెరన్ . 76

గీ॥ అంతఁ దియ్యనికాయల ♦ నారగించి

సంతసిల్లుచు నలసట ♦ కొంతడించి

చదలుదారిన నేతెంచి ♦ చొకలించి

గంతులాడుచుఁ జనిచని ♦ కాంచికాంచి.

77

కం॥ సాలుంగల యొడలును సాగ

సాలుంగలయక్కుసోకు ♦ లనిదుగ్రించెడి రో

సాలుంగల దణకడు తో

సాలుంగలలచ్చిజేని ♦ చక్కగఁగంటిన్.

78

గీ॥ ఇటుల నా లచ్చితేనిక ♦ నెఱఁగి తొల్లి
నుడులచే గొనియాడుచు ♦ గడిచెదలు
నొరయుడెందానఁ గూర్చుండి యూరిసొగసు
నరసికొన్నట్లుఁ దోటలఁ ♦ దిరిగియంత.

79

కం॥ అంగగు సతకోటలునన
లుంగలకడు దొడ్డతోట ♦ లుంగిలిగి మనీం
ప్రసంగని యలరాక్షసు శీఘ్ర
రంగానికి నేగి రంగ ♦ రాయనిఁగఁజిక్కి.

80

శా॥ అయూరంగిల తోటలేరులనరా ♦ సంగట్టుఁ గోనేరులన్
గాయానద్విపగాడు లోకులల స ♦ గ్నాయిలు సన్నాసులన్
దోయిల్పానిస డింగరికా కనయలన్ ♦ దోడ్తన గుళ్ళెబ్బలన్
జాయ చేరుచుఁ జూచుచుండియట గొ ♦ గ్నాట్టుండినేనంతలున్. 81

గీ॥ తడయకటలేచి చనుఁదెంచి ♦ కడలిలంకఁ
గలుఁగు కొరికకుఁ జనుఁదెంచి ♦ కంటికిదల్లి.
యలయకచ్చట గొల్ల యి ♦ ల్లాండ్రొగూడి
యాటలాడెడుఁ గృష్ణుని ♦ నీటుకలది.

82

చం॥ సొగసుల తెల్లు కొంకులగు ♦ సోకుడు నూడులనెత్తి కాయలన్
దెగనిలరాలఁగొట్టుకడి ♦ ది నుసికూటుకుడింగరీండ్లకున్
డగనలియూగి చెట్టుకయి ♦ దంటలకెల్లఁ గడానిగట్టువా
నగునుడి తెటనట్టుసిరి ♦ యంగగుఁ గృష్ణుని కాలుదోయిన్. 83

చం॥ నొసలసలంట జోతలిడి ♦ నోచిననోతలు జక్కనొటచే
 గినరెడదోచి నీయమగు ♦ కెంజగురాకుల నంటనిచ్చి నా
 కసటు దొలంగజేసి నయ ♦ కారితనాన జెలంగునట్టి నీ
 యెసగగుగేతి నెన్నగల ♦ నేసిరియక్కన జేచ్చురాయణ. 81

గీ॥ అట్టిజేజేల దొరకు దో ♦ డై నకృష్ణు
 నెడలిరా లేక యొకకొన్ని యేడులుండి
 నేటికిచ్చటి కరుదెంచి ♦ నిలచినాను
 తెల్లలచ్చన యెద సంత ♦ సిల్లికంటె. 85

ఉ॥ రంగలరాకు జల్కదన ♦ రందనకోర్కెలు గ్రేపుదాట నో
 లింగను నేలయందు నల ♦ లిన్దగుజానులు గల్గునట్టి శ్రీ
 రంగని యూరుదొల్లియగు ♦ రద్దులనుండియు నేగుదెంచుటన్
 దొంగలితేటయా నుమల ♦ దొయ్యలిజానుగులంటనాడినన్. 86

కం॥ అనియాణుల గూర్చినయటు
 నసతేనియ తేటకన్న ♦ సలియానుడులన్
 దనరంగ నాడినజానుగు
 లనుగుగ నాలించిచేడె ♦ నలరుచుననియన్. 87

మత్తకోకిల :

ఓలినీగనుగొన్న నేలన ♦ నుండుజక్కదనాలు సో
 దేలనన్నిటి నాలకించితి ♦ దేటగానుడుగంగ నే

లీలఁగృష్ణుని కాలుదోయిని ♦ లెస్సగా నిడఁజేసి నాఁ
జాలనంటిటు నేగుఁదెంచిన ♦ జాడఁదెల్పఁగఁజేయుసూ. 88

గీ॥ అతఁ నెట్టిఁడు సత్తెంత ♦ యతనితల్లి
దండుఁతెట్టిఁడు లతని కి ♦ ల్లాండునేరు
లలిగొనాల్ తెట్టయతనికే ♦ లాగునుండు
నెట్టిఁగిఁగల యొడలుండు ♦ జుట్టలేరు. 89

గీ॥ కడఁకనేతల్లి డొక్కనఁ ♦ గలిఁగినాఁడొ
కొంచులెందఱఁ దలలంటి ♦ కోసినాఁడొ
నెలఁగియేనాఁటి కరాలుఁ ♦ జేసినాఁడొ
యెడఁదిగిర్చఁగ నాలింతు ♦ నుడుఁగుచిలుక. 90

కం॥ ఇన్నిఁటిలో నొక పుడలే
కన్నిఁటి నాలించిచూచి ♦ సంతనుడుఁగు నా
కెన్నఁగ నరితెదఁగలుఁగుచు
నున్నదియో రాచచిలుక ♦ యులుతరలీలన్. 91

మ॥ అపఁగానంతటఁ జిల్కయిట్లనియె నేఁ ♦ డా జేజెరానేలు కొ
న్నన చిల్లుల్ల దంటతండ్రి కతల ♦ న్నా కేనయగ్గించఁవో
చినయంత న్దలియంగజేయఁగలనో ♦ చిన్నారినీజానుఁగుల్
ననియనక్కఁగ నాలకించఁగ దెనా ♦ తల్లియటంచంతటన్. 92

సీ॥ నూలురేకులననల్ ♦ గేరుకందుగజేఁడు
చందురు సరియైన ♦ యంచగాఁడు

చేదుకుత్తుకఁగల ♦ జోదుకుఁజెలికాఁడు

జగజగాలకునెల్ల ♦ జాగకాఁడు

రహిసీలియొలెదాల్పు ♦ రాజుకునైదోడు

గొల్లయిల్లాంప్రకు ♦ గోప్తకాఁడు.

చుట్టకై న కడుదొడ్డ ♦ చుట్టుక త్రిఁగలాఁడు

సరియైనదణియేజ ♦ గానలేఁడు

కడఁక సిరికుత్తుకకుఁదాళి ♦ గట్టినాఁడు

సొరదిరాకాసి కూటుకు ♦ సూడుకాఁడు

కంసుచెలియలి డొక్కన ♦ గలిగినాఁడు

యట్టి శ్రీకృష్ణకర్ణాల ♦ కంతులేదు.

93

సీ॥ తీరులై కొలలకు ♦ దూరులై తొగలచే

కోరులై కార్లొయి కొఱలుచుండు

తూఁడులై సరులసై ♦ దోడులై యేనుకై

జోడులై చేతులు ♦ సొరదినుండు

ఔక్కులై చందిరి ♦ కిక్కలై గురిజతా

లక్కలై నౌలని ♦ గ్గలరుచుండు

కాటియైతొలిసీటి ♦ దారియైసీలితా

లూరియై యొడలిజా ♦ నూరుచుండు

నింగినెఱసరిజోమల యంగుకొను

రహినిచిగురుల సొగసడ ♦ రాలతొగరు

కోడెచుక్కల దూరునా ♦ గోరులజగి

యల్లనారాయణుఁడు గృష్ణుఁ ♦ డనఁగఁగల్గె.

94

౮౧ గీ॥ ఉదితిజేజకంసుఁ ♦ ఉదరించుక^జరాల
 కదరిచేరుఁగాన ♦ నల్లితటిని
 మేఁగుఁదెంచిసేలి ♦ మేఁగుఁగడచినందు
 నాలి^జకెందునందు ♦ నతనిజేర్చె.

95

౮౨ గొల్లలమూరనందుదితి ♦ గోడలయిక్కల కాళ్ళగజ్జెలు^జ
 గల్లచనిలియొల్లెఁడగఁ ♦ గట్టినజోదునుఁ గూడిమాడుచు^జ
 నల్లియశోడవేయనుచుఁ ♦ దండ్రియెనందుఁ డటంచుజేరఁగ^జ
 అల్లయశోడ సందులొగి ♦ నచ్చుగసాకుచుచుఁడనేచుచు^జ.

96

సీ॥ కాకాసిచనుఁగ్రోలి ♦ రహి దాని యుసురులు
 మంతకాతునుజేర ♦ దోలినాఁడు
 శకటనంజుమదిండి ♦ టకటొంకునొకకాలఁ
 దన్ని నేలనఁగూల్చి ♦ దనరినాఁడు
 సుడిగాలియైటక్కు ♦ సోకుఁడుతననెత్తి
 కొనిచనఁగుతికంటి ♦ గూల్చినాఁడు
 తననోటిలో యశో ♦ దకు జగాలన్నింటి
 కల్లగాఁగినజేసి ♦ గ్రాలిగాఁడు

గూల్చెఁ జెట్టులకొంగ సో ♦ కుఁడునడంచె
 మాడరిక్కసునదగరుఁ ♦ ద్రుంగఁజేసె
 రిద్దుగాఁజేసెకాళియ ♦ త్రాచుగంఢు
 నతని గండుతనానికి ♦ నతఁజెసాటి.

97

గీ॥ రూఢినెరగలి చిటచిట' ♦ కొడయెసంగఁ
జట్టుఁగదినెన యెఱఁగొని ♦ యట్టలాన
గొల్లకుఱుల నాలను ♦ గొల్లచెలులఁ
గాచినాఁడాతనికి సాటిఁ ♦ గలరెయిలను.

98

ఆ॥ వె॥ నీలియేటిదరిని ♦ నెలఁతలుకోకల
నుంచు గుంకులాడఁ ♦ గాంచిదొంగ
లీలఁగోకలెత్తి ♦ కోలునఁగొనిచని
చెట్టునెక్కియంతఁ ♦ జెలఁగియాడె.

99

ఆ॥ వె॥ తూఁడుచూలినేను ♦ తొండానయెత్తిన
లీలకేలగట్టు ♦ నోలియెత్తి
గొల్లకుఱులాల ♦ గొల్లనెలంతల
నగుచునేలినాఁడు ♦ సొగసుఁగులుక.

100

నీ॥ తులసితోటన తొడు ♦ కులఁగోక్కులలరఁగఁ
గాయఁడేతననేన్త ♦ కాండఁగూడి
జన్నిగట్టుచెలులు ♦ తిన్నఁగానిడుతిండిఁ
దినఁడెసంతోసానఁ ♦ దనరియెడఁద
గొట్టాననూదిరా ♦ గొల్లచేడెలఁజేరి
గుట్టుఁజేయఁడే ♦ కోడిగానఁ
జెలఁగు నాయన్నుల ♦ తలకట్టులనూడి
గోండ్లిసేయఁడెచేతఁ ♦ గోలలూని

యట్టి నెఱిగండు టాటోటు ♦ లనాచుచుండు
సూమలనియందుమాకు య ♦ శోదసాకు
కొడుకు గృష్ణునిలీలలు ♦ నుమగుటకును
నేడికై చనునగునె ♦ నొయ్యారియింతి.

101

ఉ॥ పీఠనికచ్చె ఫోటకుని ♦ తీటిలరాలిచి యన్నఁగూడియ
సూమిన కేటిలోదనదు ♦ రూడియొడల్లనఁ జేసియంత చా
మూచునిచేగచేగదిసి ♦ నుగ్గుగుసట్టలదంచుకూల్చి స
ద్దాగు కంసుకుత్తుక క ♦ రక్కునఁగోసెనతండుతొయ్యలీ.

102

గీ॥ కామతురకనుఁ డెగటార్చి ♦ కడలిసట్ట
సడిన యొకయూనుఁగట్టించి ♦ నందుఁగొడుకు
దొరలుఁజుట్టాలు దలిదండు ♦ లరితినుండు
జంకుఁగానక రతనాల ♦ సజ్జఁజెలఁగు.

103

ఉ॥ ఇంతటి గండుఁడౌటెఱిగి ♦ యిచ్చకడానిఁ గలట్టియింతి యా
గంతుకుఁడైన నేల తెఱ ♦ గంటియొకాతనిఁ దోలనేగి గో
రంతటిలోనఁ గృష్ణుఁగొని ♦ హయగరాగఁ చెలంగుతాలిచే
గొంతుకుఁగట్ట దానలరి ♦ గోతులలోదొలి రాశిగాఁదగ్గఁ.

104

గీ॥ కడక నెలుగురాకూతురి ♦ కాలుఁద్రొక్కె
సత్తుకన్నె సిరసున సే ♦ సలొగినించె
జానులగ్గింతి నేస్తి చు ♦ ట్టాని చెలియ
లిద్దరినిఁగూడె గాళింది ♦ నేలుకొనియె
నీలనాలుగఁ గొనెగడే ♦ క్రాలుగంటి.

105

గీ॥ ఆతనిగొనాలు లగ్గులు ♦ చేతలంగు
 చేతిచేగ సాగసుటీకు ♦ జోతినిలు
 లెన్నఁగారాదు తెలిచానఁ ♦ గొన్నతేని
 కై నఁద్రాచుల రారాజు ♦ కై నఁగాని.

106

చం॥ అదియటులుండఁగాఁగడలి ♦ యందునగుండని కన్నుదోయిఁ
 గడలెడి యొళ్ళుతోఁకనెఱి ♦ గ్రాలెడితెక్క లెసంగురంగుతో
 నదనునఁ జోఱయైకలన ♦ యందునరక్కసుఁ గూల్చితాతకు
 నెడఁజిగిరించఁ దొల్పుమఁగు ♦ లేడైరనిచ్చి జెలంగఁజేడియా. 107

మ॥ కలుకొనంజుడు దింట్లజేజెలొగిజో ♦ కన్నీటితేనిన్దగ్గ
 నెఱిఁద్రచ్చన్దరి కొండ్రగుంకఁగని యెం ♦ తేనిన్దిగుల్లెందితా
 రిరు చక్కిన్నిలుచుండ జంకనగునే ♦ యేనుండగానంచు దా
 సరిగాఁడైయల గట్టునెత్తిన్గి ని ♦ చ్చల్దాలెచ్చకొల్లంటిరో. 108

ఉ॥ కాటుకకొండనానుదిరి ♦ కంటిరెయిన్నిరుఁగాడు తేఁడు టా
 టోటు తనాన నేలను క ♦ మంగమఁజుట్టగఁ జుట్టిచంకలో
 నీటుగఁజేర్చి యేగఁగని ♦ నెట్టనఁదానొక యేనుగంతయా
 గూఁటిగఁగల్గి యాచెనటిఁ ♦ గోరనఁజెచ్చెరఁ జేల్చెనెచ్చెలీ. 109

చం॥ కొఱకొఱ నూని తానుఁగను ♦ కుట్టని రక్కసుఁడోటుఁజేసి నీ
 దొరయెటనుండెనోనుడుఁగు ♦ , తొందరగానని జంకనాడి తా
 జఱచిఱలాడగుంజ నర ♦ సింగఁడు నై తగఁగల్గి రక్కసు
 న్దఱుచగు గోళ్ళఁజేల్చి గుదె ♦ దారినిఁజేరఁగఁదోలెఁ జేడియా. 110

ఉ! కాశ్చులొకంతలేని తెఱు ♦ గంబాల తల్లికి గుజ్జకుజ్జులై
కాశగుగోచి యట్టలత ♦ కలిగిసాలల గొమ్మజన్నిదాల్
తొంగదాల్చి నింగినిలఁ ♦ దిన్నగగైకొని యన్నకీచ్చి తా
గేమమ నీరక్కసుని ♦ క్రిందికినటంగఁ ద్రొక్కెనెచ్చెనీ. 111

చు! చక్కనిగండుఁజౌట నిరు ♦ చాలొకసారి కడిందిరాజుల
కొక్కనినై సచేకనియ ♦ కొమ్మననుక్కగు గండ్రగొడ్డెట
న్దుక్కగఁగొట్టి చెంఱియిల ♦ పుంకనిగైకొని గ్రాలునట్టి నీ
శుక్కుచు జన్నిగట్టులకు ♦ నేలికయై దనరాఁదెదొయ్యనీ. 112

సీ! చాలుతేమలదొర ♦ జానగుఁ దొలిరాని
దొక్కనఁగలిగిన ♦ చక్కనయ్య
చేతేరియడుగంట ♦ నిలనుండుచటాయి
జోగిరేరాయని ♦ జోటియయ్యె
నేయయ్యనయ్యల ♦ యేలికసింగాని
గండఁజ్జై తుంటలు ♦ గానొనర్చె
నేనెఱుడయఁడునేల ♦ యెలనాగకూతురి
కడఁగుఁగుత్తుకతాలి ♦ గట్టియలరె

కోత్రివొరలను నెలుగుల ♦ గుట్టజేసి
కడలిగట్టించిదాటి ర ♦ క్కసులతేని
నతనిదండులఁ దెగటార్చి ♦ యన్నగొనుచు
జనినమాతఁడె యాతఁడు ♦ చానకంఠె.

ఉ॥ చిన్నెలుఁగుల్లు నీలియొలె ♦ చే దనరామచుఁ జేగఁగల్గియున్
 గొన్నెలకుద్దియూ నొసల ♦ రోహిణివొక్క-నఁగల్గినేల గై
 కొన్న తుటారక్క-సులఁ ♦ గూలిచి నాఁగటిచేత నేల యి
 తిన్నెతిరువఁజేసెనె ♦ నెచ్చెలికానికి నుడయ్యెచే.

114

ఉ॥ పత్తుక సంకు సాటియల ♦ కొండలగిండుల చెండులననుల్
 దొత్తులఁజేయు నెన్నడలు ♦ లోడులజోడు లెడందచూలిచే
 కత్తులుచూడ్తు లెత్తులగుఁ ♦ గై జతతండ్రికిఁ దోడిచెల్లెనా
 నత్తును గుత్తగాఁగొనియె ♦ నాతనిలీలల నెల్లునుడ్డుమన్.

115

కం॥ సోఁకుఁడుల రాఁబులగుచు

నీకొటికలనుండఁగాంచి ♦ తెక్కలిదారుల్
 జోకనెదలంట నాడినఁ
 జీకాకై రతనిసత్తు ♦ చేడెకొకంటే.

116

కం॥ ఉక్క-లరుఁ గత్తిఁజేఁగొని.

జక్కిని దానెక్కి-సుంత ♦ జంకొగిఁగనకన్
 దెక్కలికాండ్రను గొంతులు
 గ్రక్కునఁదెగ నలుకుచుండు ♦ కడకారునకున్.

117

గీ॥ ఇట్టియొడలులఁ దాల్చిన ♦ దిట్టయుదిరి

సేలునడికట్టుఁ గట్టి తాఁ ♦ జేతఁజుట్టు
 కత్తిఁగొని జంకుఁజెందకఁ గడలినడిన

యూరుఁగట్టించి నిలచిన ♦ యుక్కలుండు.

118

కం॥ దుష్టులఁద్రొంచుచు గొల్లల
కొడుకులతో నాటలాడు ♦ కోరికలూరన్
దొడుకులఁగాచుచు సోకుల
నడుకులఁ జెందించు లచ్చి ♦ నాయఁడు చెలియా.

119

కం॥ చెలియకొ కృష్ణునిచేతలుఁ
దలకొనఁ గోటానఁగోట్లు ♦ దక్షిణోరుకున పే
జెలిసినచేతలు నీకుం
దెలియఁగ నేనిట్లునుడిఁగి ♦ తిగ్గొల్లంటి.

120

గీ॥ నేనునోచిన నోతలు ♦ నెగడుకతన
కంసుచెల్లెలి కొడుకు డిం ♦ గరులకీగి
చెట్టతని కాలుదోయికి ♦ గట్టి చెంగ
నాలుఁగొట్టితి నోతల్లి ♦ నేలడొల్లి.

121

కం॥ ఆసిరి దొరయడుగులు స
న్నాసులెగన లేరుగనుక ♦ నాయెదయతనిన్
తోసానఁ జేర్చియుండుదు
నేసిలుగులేని లగ్గు ♦ లిడుననితల్లి.

122

కం॥ అని చిలుక కృష్ణునేతలుఁ
గొనియాడఁగ నాలకించి ♦ కోరికలెదలోఁ
దొణుకాడఁగఁ గడుగగురిం
చిన యెడలుంగలిఁగి సకియ ♦ జెలఁగుచునంతన్.

123

చం॥ సిరిదొరగంధ సేతలకు ♦ చేగలచేగకు సంతసించి యా
గరిత యెడందనాకు నత ♦ గాఢే దొరంచనిలోననచ్చి తాఁ
దిరుగని హఃళినిచ్చ నరి ♦ తిన్గడు కోరికసిగ్గు గృష్ణునం
దరయగఁ గల్గియుండనలు ♦ సంతయొరుల్లచకుండదాచుచున్. 124

ఉ॥ ఎద్దశితేనికోరికలు ♦ హెచ్చగఁ జల్కనుచుంచుదిద్ది తె
ల్లదయె కత్తలానిగల ♦ గండరగండని జక్కనై స యా
సుద్దులు సారెసారెకల ♦ జోకగనాడిన గాలకంచుచు
న్నొద్దులు కొద్దియకాగడియ ♦ లోలిగనెట్టుచునుండె నంతటన్. 125

కం॥ అనియితెఱుగునఁ గీడికి

ననుగౌకుఱునికి కుఱు ♦ డమఁగఁగఁ దెలియన్
గనతఁగల లంకచూలికి
దనరెడు కొమ్మకై నజోగి ♦ తగనిట్లాడెన్.

126

ఆశ్వాసాంతము.

తోదక వృత్తము :

గడుసులఁ ద్రుంచెడు ♦ కత్తులతుట్టా
యొడయలలో నడ ♦ లూడిన దిట్టా
కడఁగిన రక్కసి ♦ గాండ్రకునెట్టా
చెడనికయీసర ♦ జేజెలచెట్టా.

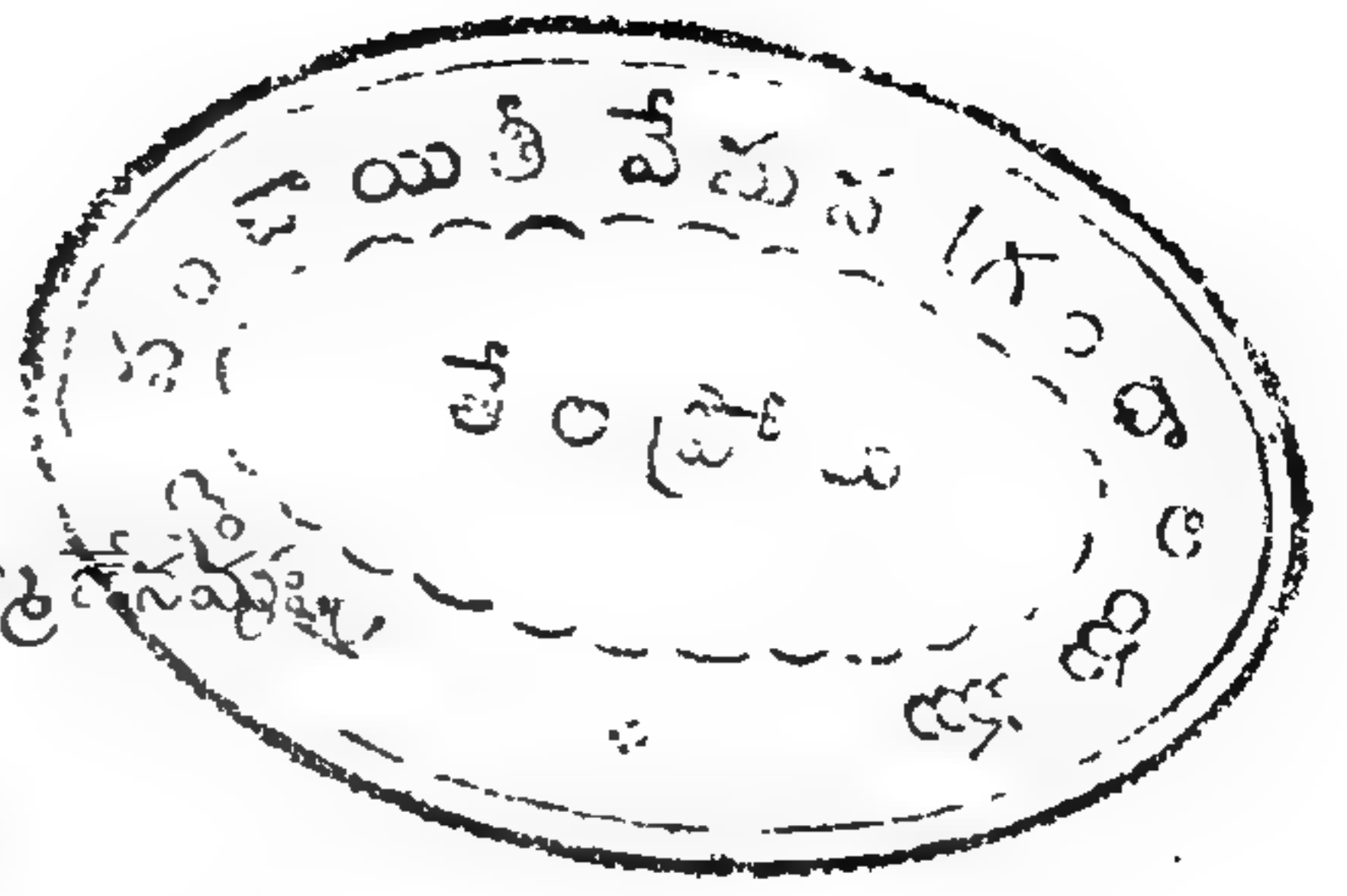
127

గద్యః

సీ! ఇదినాఁడు రేలు ని ♦ న్నెడలోనఁ దలఁచుడిం! గరుడ సాదు
 లకు సం ♦ గాతికాఁడ | సాగసుసంతునఁగల్గి ♦ జుంటి తే
 నియలూరు! నలుఁదెఱంగులఁగైత ♦ నాణెగాఁడ!
 రహినికోకాడక్క ♦ రానికినేత్తుండి! కుడితట్టు
 సున్న పొ ♦ ల్తడరుకయ్య! యను
 నేను నారాణి ♦ కన్ననస్థిరిన!యటు
 ల లోకులుఁజేర ♦ నలరునతఁడు!
 తోడుఁగలుఁగఁ గనదరాల♦
 దుగఁదగలని! నుడులతో
 నచ్చతెల్లునఁ ♦ జెడక
 యుండు!కయిత నొన
 రించితినియట్టి ♦ కత
 కు రెండొ! కత
 యొనర్చితి నిం
 మగా ♦ కట్టి

జేజె.

66

శ్రీకృష్ణ పరబ్రహ్మణ్యము

శ్రీ

శుద్ధాంధ్ర నిరోఢ్య నిర్వచన లక్షణా పరిణయము.

తృతీయాశ్వాసము.

కం॥ తంటాలులేని గనుఁడా

జంటారుం గేలజోదు ♦ సత్తిగలాఁడా

దంటల గుఱుసులతేడా

కొంటెల కలసూఁడ కుంట్ల ♦ కుంటమనిఁడా.

1

గీ॥ ఆలకించఁగదేకట్టి ♦ యచుఁగుకొడుకు

కొడుకునకుఁ జిల్కజడదారి ♦ నుడుఁగునట్లు

చిలుకకృష్ణుని చేతలుఁ ♦ జేరితెలియఁ

జేయలచ్చన తోసానఁ ♦ జెలఁగుచుండ.

2

శా॥ సంతోసాననెదన్జిగిర్చదొర ని ♦ చ్చల్లొన నాకూతురి

న్నెంతోఁజెందెనుగొత్తయూడు గుటిగా ♦ నేరాజుకాల్దొక్కి తా

నంతన్గొంతుకుఁ దాళిఁగట్టఁ గలఁడో ♦ యంచునగనూచుచున్

సంతనెన్నగు తెన్నుచెంతఁగల స ♦ జనదే గూర్చుండియున్. 3

చం॥ అలయెదతోడులన్నకుల ♦ నందఱఁ జేరఁగఁజీరనంచి గ

దెలఁదగఁ గూరుచుండునటుఁ ♦ దిన్నఁగనానతిఁ జేసియిట్లనున్

దొలకరినీటిదారి, జిగి ♦ తున్కయొనాదగు నేనుగన్న యి
క్కలికికి నీడలర్చెనెత ♦ గాఁడొసకుండది నాకునుష్టరే.

4

చ॥ తెగయల సంతజున్గనత ♦ తేజునుచేగయఁ గీరితిన్జగా
సొగసును దేటయున్సిరియు ♦ జోకయు గఁడుతనానిచాగయన్
దగుసరి యీడుజోడుగల ♦ నాయునినారసి కూతునిచ్చి చ
క్కఁగనొనరించ లగ్గులిలఁ ♦ గ్రాలునటందురు తొల్లికై సమల్.

5

క॥ చెచ్చెర లచ్చనకన్నియఁ
గ్రచ్చెర నొకరాజుకాలిఁ ♦ గాఁజేయుట నా
యిచ్చలరె నెచ్చటుండునొ
యచ్చుగ నుడుగండియార ♦ లందఱునరితిన్.

6

మ॥ అనితేడిట్టుల నాడజానుగుల దా ♦ రాలించి జాన్గుట్టలె
తనరన్రచ్చెడఁ జేసియేగియొకచో ♦ తాతుద్దియకాక్షట్టు చ
య్యన నిండారఁగఁగూరుచుండి యిక నీ ♦ యన్ను న్నెఱిన్నేల నొ
య్యన రాతెన్నెదలన్దలంచి కడు తా ♦ రంతన్దగన్దగ్గనన్.

7

విభూతి వృత్తము :

ఆనిజోగులెల్ల తో ♦ సానఁదేలి కూడియున్
జానుగుల్లుచుండ నా ♦ తేనిఁ జేరి గ్రక్కునన్.

8

గీ॥ లలినినెఱుకెంతయోగల ♦ తొలినిజోగి
చందురుఁడు జంటితేనియ ♦ సరిఁదనర్చు

తియ్యనె నట్టి నుడుగులూ ♦ జియ్యతోడ
నుడిగె రచ్చనగల లోకు ♦ లడమజెంద,

9

ఉ॥ జానుగనాకసానయిక ♦ జాగొనరించక నేడుచోర యం
తానిని జేసిక్రిందికడ ♦ దండికోరుల దొడ్డదెన సిం
గాణిని నుంచనేతఁడు తె ♦ గన్నొగినేసిన నాతగానికి
జానను నిత్తునంచు నిల ♦ జాటంగజేసిన లెస్సయశాసుడీ.

10

గీ॥ గట్టివోళ్ళ నగారాల ♦ గొట్టుచుండ
నొగిదుతారాల సన్నాయి ♦ లూచుచుండ
తేరగారుల గుఱ్ఱాల ♦ తీరుజెట్ల
తోసజనుడెంతు రిలగల ♦ దొడ్డతెండ్లు.

11

క॥ ఇటుదచ్చి కడలగలిగిన
కొటికలలో నుండుతేండ్ల ♦ కొడుకులతెగవో
దొటుకింత లేనియాతఁడు
దటకున జేసత్తిచేత ♦ దండిగలాడై.

12

సు గ ం ధి :

ఊనిచేత గోలజేచ్చి ♦ యోలిదూల యం
త్రానిజేచ్చి నేలగూల్చు ♦ దండికిచ్చి నీ
కూన నాలుగానొసంగి ♦ కొల్చితోల న
ద్దానలచ్చిలగ్గు నిన్ను ♦ దాకురాయడా.

13

కం॥ ఎఱుకలరారుని జోగి

స్త్రైఱగున నాడంగనెడఁద ♦ తీఱనియఁతిన్

దొరసంతసించి యిది చె

చ్చెరఁ జేయఁగజక్కనైన ♦ చేతఁయటన్నన్,

14

ఉ॥ ఆనయగారియిట్టు లిడు ♦ నానతిచేతని జోగిఁరాయఁడం
గైనదిరాయటంచు నెద ♦ యందున నెన్నికఁజేసితూల యం
త్రానిని నేలతేండ్లడలఁ ♦ దానొగిఁగూరిచి దానిక్రింద సిం
గాణియుఁ గోలలుంచి దొర ♦ గారికి జానుగులంటనాడినన్.

15

గీ॥ అనిననాలించి దొరయెద ♦ నరితిఁగనిని

జోగిరాయలఁ దోఁగొని ♦ సొరదినేగి

తూలయంత్రానిఁ గాంచి జో ♦ డాలుఁజేసి

యన్నికడలకుఁ దెలియఁజే ♦ యంగఁదలఁచి.

16

గీ॥ తూలయంత్రాని గండుఁడై ♦ నేలఁగూల్చు

నాతనికిఁ గోర్కెచేత నా ♦ గూఁతునిత్తు

ననుచుఁగడలెల్లఁ జాటించఁ ♦ జనుఁడటంచుఁ

దోఁచలకునానతిచ్చె నా ♦ దొడ్డరాజు.

17

కం॥ ఈకతలచ్చన జానుగు

సోకినఁ దనగుండెలగిలి ♦ సొదయెదలోనన్

జీకాకుఁజెందఁ జేయఁగ

లోకుల కెఱుగంగనీక ♦ లోనఁదలంచెన్ .

18

సీ॥ నాయనతూల యం ♦ తానినిఁ గట్టించి
 నాయచ్చ యగుతేనిఁ ♦ జేయజాత
 రెండుకుసాగించె ♦ నీజాడఁగృష్ణుఁ డా
 లించెనోలేదో నా ♦ లించుగాన
 యిదియెందు కనియాతఁ ♦ డెదరోసియిటురాఁచొ
 రహినటులరితిచే ♦ రాకయున్న
 నేన్లుసేయుదు ♦ నేత్రోనుడుఁగుదు
 నీసేగిదీచ్చుట ♦ కేరుఁగలను

యుదిఁ జెల్లగంటి కొడుకు న ♦ న్నెదనజేర్చి
 చక్కఁగాఁ గూడకున్న నే ♦ సైఁమటెట్లు
 లకట తాతయ్య టకటొంక ♦ టంచుఁగుందు
 కడలిలోనీదులామ చి ♦ క్కట్లుగుమచు.

19

గీ॥ గండుఁజై నట్టి యొరుఁడు సిం ♦ గానినూని
 తూలయంతానిఁ గూల్చి న ♦ న్నేలఁజూచు
 సంతనుసురులుఁ దొలగింతు ♦ ననుచుగొంత
 కాఁడెడుదఁగుందుచుండి య ♦ క్కలికియంత.

20

చిలుకను కృష్ణుని కడకఁ బంపుట

కం॥ సొగసుల కీక్కగు లచ్చనఁ
 దగు నెనరున నుసురులేల ♦ దగ్గఱచెలియై

నెగడెడు జిలుకనాలుకు

నొగిజేరగఁ జీరిచేత ♦ నుంచి యిటులనుకొ.

21

కం॥ నానాయన నాచెయిచే

నూనఁగ నొకరాజుకీయ ♦ నొయ్యన చొటయం

త్రానిని నొనరించి దెసల

నానుగఁ జాటించు నుడుగు ♦ సకిదెలిసినదే.

22

చం॥ అదియటులుండ జానుగుల ♦ యందునఁగృష్ణుని చేగదండియు

జదురల చాగయంగరితి ♦ జాసగునీటుల నాలకించఁగా

నదిసుత రేయినాడులిల ♦ నాతడు నాదగుఁ గాలుదొక్కనా

యెదఁజిగిరించుచుండె నిక ♦ నేదరిదోచదు నాకునెచ్చెలీ. 23

చం॥ సకులెదచూలి సాటియగుఁ ♦ జక్కనిరాజును గోగుచుందు

నిక సరిలేక చక్కనగు ♦ నీటలరారెడుఁ గృష్ణుఁగొగి లిం

తకు నెఱిలొచ్చుఁ గోరికలు ♦ నాయెదనాటలు నాడుచుండెనో

సకియనొ నాతఁడేకరణి ♦ జయ్యననిచ్చటి కేగుదెంచునో. 24

గీ॥ చిలుకనీకన్న నాకు నె ♦ చెప్పలులులేరు

యెంచియీనేల నంతగా ♦ లించిచూడ

నంతియేగాక నాకక్క ♦ యైతితల్లి

యెంచఁజెల్లెలికోర్కెఁ జెల్లించఁదగెదె.

ఉ॥ జంకక నేగినానుడుగుఁ ♦ జక్కఁగఁ జేయదలంచి తేనియా

సంకొగి దాల్చురాయనికిఁ ♦ జయ్యననానుడి గానిటాసచే

రంకెలుఁ గొట్టుచుననితి ♦ రస్తుల రాజులనేలఁగూల్చి యే
కొంకెడలేక నన్నుఁదన ♦ కొట్టికఁ జేర్చికొనంగనాడుసూ.

26

కం॥ చెచ్చెరఁజని యో చిలుకా

లచ్చిదొరష్టలకు నెఱఁగి ♦ లగ్గఁజేతఁ
నచ్చునటులాడి గ్రక్కున
నిచ్చటికిన్దెచ్చి యుసురు ♦ లీడేర్చుగదే.

27

కం॥ అనియిటులాడఁగ లచ్చన

కనుఁగఁజెలియైనచిలుక ♦ యాలించియుఁ దా
ననతేనె తియ్యనఁజ
క్కని నుడులలరంగ సకియఁ ♦ గని యిట్లనియెన్.

28

సీ॥ తల్లిసీకెది సంత ♦ సిల్లుచున్నదొయది

నేర్చుకొలంది యీ ♦ డేర్చుగలను
కృష్ణుని యూడేగి ♦ కృష్ణుకాళ్ళకు గిడి
గిళ్ళనియెదఁ గరఁ ♦ గించియతనిఁ
జయ్యనదండుతో ♦ జతఁగూర్చియిటకు నేఁ
దెచ్చునందాక నీ ♦ తేటఁజెలఁగ
సాటిచెలులఁగూడి ♦ నాటలాడుచునుండి
యెట్టులోయొద్దుల ♦ నేగఁజూడు

యెడేదఁ గుండఁదగదు ♦ గడకతోగ్రక్కున
నేగుదానఁ దల్లి ♦ యెలరుజెల్లి

యనుచు నిట్లులాడి ♦ యాకెనుదిగనాడి
చదలుదారినుని ♦ జనియెఁజిలుక.

29

చం॥ చిలుకటు నింగిదారిఁగొని ♦ చెన్నుగ నేగఁగ నంచయాన చే
రలకెనయైన కన్నుదుగ ♦ రంగగుఁగందెర లంటకుండ మా
డ్కులనొకటే తెఱంగున క ♦ డున్ననసజ్జసు నెక్కి-చూచె నా
కలికికి చూడ్కి-నందుదను ♦ కన్జిగి కడ్డుగఁ జేరఁజేచ్చుచున్.

30

కం॥ లచ్చనజూచుచు నుండఁగ
నచ్చిలుక కడిందియేను ♦ లలకొటికలులో
హెచ్చిన నరితినుచుచుఁ
జెచ్చెరకాళిందియేటి ♦ చెంతకుఁజేరెన్.

31

సీ॥ అదితూఁడుచూలుల ♦ యమఁగులఁ గలయది
కడిఁదిరాయంచల ♦ నడకలయది
సుడిగుడ్డుచూలుల ♦ సొగసు చన్నులయది
యోలినురుంగుల ♦ నౌలుఁగలది
నీలిసన్ననినాఁచు ♦ నెఱుకలుఁ గలయది
తొడరై నసంకు కు ♦ త్తుకఁగలయది
సాఁగుతేటలచాలు ♦ నూగారుఁగలయది
కడుజిగి-చోఱల ♦ కనులుఁగలది

యగుచునొక యండగతైయై ♦ యలరు నీటి
గుడ్డుచూలుల రొదలలిఁ ♦ గొనునుమఁగుల

నామవొగితరగలచేతు ♦ లట్టెచాచి
గట్టునందుండు నిలదారి ♦ కౌగలించు
చున్నదో యనఁగాళింది ♦ యొడ్డుజేరి.

32

గీ॥ అందుగల చిన్నెలన్ని క ♦ న్నారజూచి
తొళిసి తోటకు జేరి యం ♦ దలరుగుడ్డు
మాలుకూటులతో నేస్తి ♦ సారదిజేసి
యచ్చటుండెడి సాగసులో ♦ నిచ్చదీరఁ
గాంచి చెంగట దొడ్డదై ♦ గ్రాలుచున్న.

33

చ॥ దడదడనీటిదారి రొదఁ ♦ దాకిన గుండెలు జల్లటంచు రా
ల్లడరెమ దొడ్డజల్లు తలు ♦ చై కురియంగ యశోవకూన తా
గొడుగుగ నెత్తి కొండయల ♦ గొల్లలఁ దొడ్కులఁగాచె నట్టి యీ
నిడుదగు కొండ తొల్లితను ♦ నెట్టన నోచిన నోతలెట్టియో. 34

గీ॥ ఇట్లు తొడుకులఁగాచిన ♦ గుట్టకెఱఁగి
చుట్టుదిగసార్లు దిరిగి తా ♦ గుట్టసిరసు
నందునొకకొంత యలసట ♦ డిందనిలచి
యచ్చటూకొని తెక్క ల ♦ ల్లార్చి లేచి.

35

సీ॥ అంతింత యనరాని ♦ యంతుదొరకని లోతుఁ
గలిగి కొనియాడంగఁ ♦ గ్రాలునెద్ది
గడ్డలన్నియులోన ♦ దొడ్డగా నిమకొని
నేలయంతట నిండి ♦ నెగడునెద్ది

నెగడికొడులచేత ♦ తగనిజంకిడెడు గో
 డిగయింగలాని కి ♦ క్కగునదెది
 కడుదొడ్డవొజ్జతొలి ♦ గలగుక్కిమ్మచూలులు,
 దిరుగులాడుచునుండు ♦ పెంకియెది

యట్టిచెన్నగు కడలిలో ♦ నట్టనడిన
 చేగఁగలగడ్డయూరికి నేగుఁదెంచి
 గాంచిగగురించి యెద సంత ♦ సించిజొచ్చె
 గనులతోసాని చినుకులు ♦ దొనుకచిలుక.

36

గీ॥ ఇటులచనుదెంచి యాయూరి ♦ యెలరులెంచి
 నిడుదసజ్జల కాళ్ళుంచి ♦ కడలుఁగాంచి
 యరితినెదనెంచి నుడులల్ల ♦ నాలకించి
 కృష్ణుచేతలునగ్గించి ♦ కీడుదుగ్గించి.

37

క॥ తిగగంటల కొకసారిగఁ
 దగిననగారాలు లలితు ♦ తారలరొదలు
 నెగడుచు నుండెడి కృష్ణుని
 జగిఁగల్గిన నగరుఁగాంచె ♦ జలుకసరగునన్.

38

సీ॥ నేలతాత యొనర్చు ♦ నీలిరాజైక్కిన
 చక్కని దొరలుండు ♦ చదరుజేరి
 కడలి యల్లుని జాడఁ ♦ గనలేక యచ్చోటు
 గదలితొల్త టియూలి ♦ గట్టిచికిలి

గురిజరాల్ రతనాల ♦ కోటగోడలతోడ

చదలు నొరయుచుండు ♦ సజ్జజేరి

చెంగటి యుదిరి య ♦ రుంగుల నెత్తాల

కిలకిలలాడు రా ♦ చిలుక కూటాఁ

గీ॥ జూచినందునికుట్టఁ డె ♦ చోచ్చటఁగలఁడొ
నా కెఱింగించుడన రత ♦ నాలసజ్జ
యందుఁగల సత్తు చెలితోడ ♦ నాటలాడు
చుండ్సినాఁడిటలేఁ డేగు ♦ కండదిండి.

39

సీ॥ అనజానుగులతోడ ♦ నాలించి యాచిల్క
యచోచ్చటఁ గదలి తా ♦ నిచ్చఁదలఁచె
సుంఁదైన నోర్చని ♦ యింతి యాసత్తుతోఁ
గూడి యాడెడు నందు ♦ కొడుకుతోడ
నాదొర కూతురీ ♦ నాడంచు కరాని
తెలియఁజేయంగ నా ♦ కలికి కెఱుక
గలిఁగెనాకరాని ♦ గంగలోఁ ద్రోయును
గనుకనాజెంత చెం ♦ గటనలేని

గీ॥ నిరుకుఁ గనుఁగొని యా కన్నె ♦ నిగ్గుజగ్గు
సాగసు చిన్నారికులుకు య ♦ శోడసాకు
కొడుకు జానుగు నాటించ ♦ కోననట్టు
లెన్నికలుఁ జేతురిల తేఁడు ♦ సన్నునేలు.

40

క॥ అని కృష్ణుని తొలియిల్లాల్
 ననతోటకుఁ జేరియందు ♦ నారింజలుఁ దాఁ
 దినుచుండి యచ్చటుండెడు
 గనతగు లీలలను చిలుక ♦ గనుఁగొనుచుండెన్.

41

గీ॥ అంత లచ్చన కన్నియ ♦ యలయశోద
 కొడుకు రాకడ డెందానఁ ♦ గోరుచుండి
 తోడి చేడియ కూలుతోఁ ♦ గూడి యాట
 లాడుకొనుచుండి నాఁడుల ♦ నూడఁదోలు.

42

—* వసంతర్తు వర్ణన *—

క॥ అంతటఁ దొలితటి రాగన్
 సంతోసానెడఁదచూలి ♦ సౌరగుదండుల్
 రంతులుఁజేయుచుఁ దోటల
 గొంతుల కెగదట్టఁ దినుచుఁ ♦ గోలుచునుండున్.

43

సీ॥ చెట్ల యీరికలెత్తు ♦ జిగురుటాకులుఁదిని
 కొలకొలలాడు కో ♦ యిలలదండు
 యీరాల ననతేనె ♦ నోరూరఁగా జుట్టి
 తేరిగాణలుఁజేయుఁ దేటికూటు
 తియ్యని కాయలఁ ♦ దిని తేనె లొలికెడు
 నుమలాడు జలుకల ♦ నడరుఁదెట్ట
 నేలచూలుల కడు ♦ నెత్తాలయందుండి
 రేకెత్తి యలుచు గో ♦ రింకగుట్ట

గీ॥ కోడి గూసెడు తఱిదీగ ♦ కొనలయందు
 మారిన నచూరుతోఁగూడి ♦ తేరిదక్కి
 నాని చల్లనిగాలి యెం ♦ తేనిఁ దోలు
 చుండు లోకులు నలర నా ♦ రెండు నెలలు.

44

స్తీసమాలిక.

అట్టికారున కలి ♦ గొట్టు తాడీదాడు
 కొడెసె తక్కిడ కొండ ♦ గోఁగురేఁగు
 కోడేర యుసిరిక ♦ గోరంట యందుగు
 నేరేడు జాజి యం ♦ జూరగార
 చింత యూడుగనంటి ♦ చిందుగు కుంకుడు
 తాడలొద్దుగుజాల ♦ తాండ్రీంద్ర
 తొలియైన చెట్లచే ♦ జెలఁగుఁ దోటయొయారి
 కారనియెడుకోడె ♦ కానినిచెయి
 యెత్తిజేరినదొనా ♦ న తఱిజెట్టుల
 సిరసుల సురిగల ♦ చిగురు లలర
 నాయనా కలికిని ♦ డాయంగఁజనియశాడు
 చొక్కి కోరల నొక్కు ♦ నొక్కులనఁగ
 తొగరైన యీరాల ♦ నెగమ తీగెల కొన
 కూనల చాలులఁ ♦ గులుకుఁజెంది
 యా నెలంతుక జోడు ♦ కానినిఁగఱిగించ
 నలరుల దండల ♦ నక్కుఁజేర్చి
 యెదకొంగుఁ దొలఁగించి ♦ యుదుటు చన్నులుఁజూడఁ
 గాఁజేసెనో యన ♦ గాలిఁగదలు

నాకులసందున ♦ జోకతోఁగననగు

కాయ గుత్తుల తెగల్ ♦ గ్రాలుచుండి

యారాయఁడెదచూలి ♦ యాలానఁ జొక్కించ

నలసటఁగల నీరు ♦ జలజలంచు

రాఁలెనోయన నన ♦ లోలికాయలనీరుఁ

గురిసి జాలుగ నేగి ♦ దరులనేగు

చక్కని గొజ్జంగి ♦ జాలులోఁ దగులీలఁ

జేరియేగెడి దొడ్డ ♦ యేరునందు

దొన్నెలు తిన్నెల ♦ చెన్నుఁగాయనఁజెల్లి

గుఱుతుగాఁ దేలిన ♦ తెరలయట్టు

లుండెడి ననచూరు ♦ నిండాఁరనిండిన

సుడిగుడ్డుచూలులు ♦ సొరదినుండు

నీరు చూలులఁగాంచి ♦ నెట్టన యరితిని

చన్నుల గందాని ♦ చెన్నుఁజేసి

కొని యాటలాడంగఁ ♦ జనుదెంచు జేజేల

గరితలంచనియెద ♦ లట్టిఁజేయ

జాలకతానాల ♦ కూళడాసినజడ

దార్లతీరున జాలు ♦ దరినిఁజేరి

చెలఁగి యూడలుఁగల ♦ చెట్లచాటునడాగి

కోలలచే కొండ ♦ గొల్లఁదుగ్రించ

జతగూడినట్టి చెం ♦ చెతలఁగన్గొని జంకుఁ

గొని యేగు జింకల ♦ కనుల సొగసుఁ

గలిగిన కనుదోయి ♦ గల నెలంతుకలను

గదిసి యెడఁదచూలి ♦ కలనఁగలుఁగు

సరితినిఁజేయు కి ♦ న్నెరదండునకు నట్టు

లై జెలంగెడు సన ♦ లలరుతీఁగె

టిండ్ల నెత్తాలయం ♦ దెడలేక నిచ్చలుఁ

గదలు తేఁటుల కూటు ♦ రొదల కదిరి

యెడ దీసరులనెడఁ ♦ గుమరుగాఁ గొఁగిటఁ

గదియించునెడ యిక ♦ గలుఁగు గరిత

లట్టులఁ జెట్టుల ♦ గట్టిగాఁ జుట్టలి

కొను తీఁగెలందాల ♦ కోర్కె లలక

నిరు తెగలాడెడు ♦ నెఱి నిచ్చనుష్టల

నెదలిగిరించ ను ♦ య్యేలలూఁగు

తేండ్ల రాఁజుల సరుల్ ♦ తెక్కొ-నునటులున్న

చిలుకల దంటల ♦ కలకలాల

పం జంటలై చెట్ల ♦ కొనలందుఁగల చిగు

రాకులుఁదిని యెట్ల ♦ నైన కనులుఁ

గలుఁగు-కోయిలలు చ ♦ క్కని యుడ్డనొండ్డైన

నెఱిరొద కెనయు కి ♦ న్నెరల నూని

గానొంచుఁ దెఱగంటి ♦ గరితల గాఁజుల

కలరుచు నాటల ♦ నాడుచుండు

త్రొంచుల యొడయల ♦ తలలయందునఁగల

రతనాల నిగ్గుల ♦ రాణకెక్కు

చిగురాకు కొఱడుల ♦ సొగసులుఁ గనుఁగొని
 కొడులుఁగల్గిన చిచ్చు ♦ గడలటంచు
 జంకి యురకెడి యెల్లు ♦ లెంకల యొడలుల
 నల్లని జిగి నిగ్గు ♦ నల్లికొనుచుఁ
 జీకటి చెట్టుల ♦ చెలగీరికలు నీరు
 దారులంచనియెడం ♦ దలఁదలంచి
 తోకలు తలకెత్తి ♦ జోకనాడెడి నీలి
 కుత్తుకల్గల గుడ్డు ♦ కూనకూటు
 నారింటఁ గలరొద ♦ కరయ జోడగు నిషా
 దాని రొదల్ సేయు ♦ చూనికొండ
 లంఘాడిజారిన ♦ గుండుల లీల నే
 తెంచిన యేనుఁగు ♦ తెట్టకొలఁకు
 లలదరులను దిరుఁ ♦ గాడుచునుండ నా
 జంకొంది నన్నేల ♦ జాగులేక
 హరిరాగదేయంచు ♦ సరగఁజేరుచునున్న
 దోనాగ కడుదక్కి ♦ నానిగాలి

గీ॥ కదలుచున్నది యైతేంట్ల ♦ రొదలచేతఁ
 గూడుకున్నదియైనట్టి ♦ తూఁడుచూలి
 సంత దరిఁ దిరుఁగుదుగిను ♦ జక్కికూటు
 గరుల నిగ్గుల చాలు చం ♦ దిరికలగుచు
 దెసల నిండాది తొలికారు ♦ తేజరిల్లు

—§ వనవిహారము. §—

చం॥ లలిఁ దొలికారునందుఁ గను ♦ లచ్చననాఁడులుఁ దోలలేక చె
న్నలరెను తోఁటలోఁ దిరుగు ♦ నాసయెదన్దదలింపఁ దోడి నె
చ్చెలులను సంతసానఁ దన ♦ చెంతకుఁ జేరఁగఁ జేరనంచినన్
జలుకల కొల్కులెల్ల రటుఁ ♦ జేరి జోహారులుఁజేసి నిల్చినన్. 46

గీ॥ అంత లచ్చన చెలులను ♦ సంతసానఁ
జూచి నాయెదలో నేదిఁ ♦ దోచకుండెఁ
గనుక యలకులతోటకుఁ ♦ జనియొకింత
తఱిని దాటించి యిలుఁజేరఁ ♦ దలఁచి యీకు
జాడఁ దెలియంగఁజేసితిఁ ♦ జానలార. 47

కం॥ అని నుడిఁగి గరుడిరాలనుఁ
దనరాఁరెడి యందలానఁ ♦ దగనెక్కెను ల
చ్చన యొడలి తొడుఁగు లెంతో
కొనియాడెడి నిగ్గులలరఁ ♦ గొట్టికఁ గదలెన్. 48

సీ॥ అరిదిఁగల్గిన హొన్ను ♦ హొసుకట్టలుఁ దాల్చి
చానలుఁ గొందరె ♦ చ్చరికఁజేయ
నిరు కెలంకులఁ జేరి ♦ నెఱికిన్నెరుల నూని
గాణలు కొందరుఁ ♦ గడఁకఁజేయ
రతనాల జతగూర్చు ♦ రానించు నడిగట్ట
లఘుగుల నిడనోర్తు ♦ నడచిరాగ

నాణుల జాలరు ♦ లలరు గొడుగొక్కచేఁ
గొని యొక్కనాతి చెం ♦ తనఁజనంగఁ

గీ॥ దక్కఁగల యంచయానలా ♦ చక్కి నిలచి
గుట్టలై గొల్పుచుండంగ ♦ గట్టుసూఁడు
కాని యిల్లాలి చందానఁ ♦ గ్రాల్చుచుండి
సొరది లచ్చన యేగుచుఁ ♦ జూచెనెదుట.

49

చ॥ ననలకుఁ దీగెటిండ్ల కిల ♦ నాటిన నేచుచునుండు చెట్లకున్
దొణికెడు తేటనీరుఁగల ♦ దొడ్లకొలంకులకున్సిరాజగ
చ్చననలరారు రచ్చలకు ♦ జోడులనూడని గుడ్డుచూలి కూ
టునకల రోడ్డుదారులకు ♦ టోకులకిల్లగు గోట తోటయున్. 50

క॥ కనులారఁగాంచి యా సొగ
సునకె దనరు సానఁదేలి ♦ చూచెడితజ్జీలో
ననచిల్కుదారి గుత్తా
లనునగునుడుఁగుల నొయారి ♦ లలికూన లొగిన్.

51

మత్తకోకిల.

అంతఁ జానల యాడులందున ♦ హాయిగా నగులీనఁగా
యింతి లచ్చనతోడఁ గూడి ర ♦ హిన్నిరాజహుసారులై
సంతసానలతోటలోఁ జొరి ♦ జాలుగాఁ గడుజోలిగా
గొంతి చూలులఁగాచుఁ గృష్ణునిఁ ♦ గోరి యిచ్చలనెన్నుచున్. 52

గీ॥ ఇంబలనన శోటలోజేరి ♦ యెలరునంద
లాని నొకచోటడిగ్గి క ♦ డాని సొగసు
నడరు నడిగజ్జలను జిగు ♦ రాకు కాలు
దోయినిఁ దొడిగి చేయూత ♦ నీయ కలికి.

53

సీ॥ తన తల తూఁడుచూ ♦ లెనయుగందానికిఁ
గదియఁ దేలుల కూటు ♦ లెదురురాగఁ
దన జుంటిలేనియ ♦ కెనైయెన నుడులకుఁ
జలుకలదండు సి ♦ గ్గిలుచునుండఁ
దన కీలు గంటును ♦ గని చిన్మదారియం
చని నీలికుత్తుక ♦ లాటబాడఁ
ననచేతి తొగరి రు ♦ దరులఁ గ్రాలుచునుండఁ
జగురాకులకుఁ గ్రొత్త ♦ సొగసులిడఁగఁ

గీ॥ దొడరు గిండుల చన్నుల ♦ దొడ్డునకును
నేల నూకొని నమఁగిడ ♦ నోలిజంకి
గడగడయటంచుఁ గొనెంతొ ♦ గదలుచుండఁ
దోటలో నాడుదిరిగె నా ♦ జోటి యలరి.

54

కం॥ కలిక్కి యీ చెట్టుల సరి

గల నుండెడి చిగురు తలలఁ ♦ గల ననకూనల్
లలి దొడుగులట్లు సందెనఁ
గల చదలు నరిక్కకూటు ♦ కన్నులఁగంటే.

55

గీ॥ అంచయానరౌ యలరుల ♦ యందుఁజేరి
 తేనెలలిఁ ద్రాగుచున్నట్టి ♦ తేటితెట్ట
 నీటుఁగల నినుఁగననన ♦ తోటలచ్చి
 కనుల నల్లనిగుడ్డనఁ ♦ గ్రాలెఁగంటె.

56

సీ॥ ఇట్టలా చేడెలు ♦ గట్టిగా లచ్చన
 యల చెట్లసాగసులుఁ ♦ గలయఁజూడఁ
 జేయుచుఁ దేటులఁ ♦ జెలులఁ దెఱంగున
 గాణలుఁజేయుచు ♦ గౌరుచాన
 లట్టుల నడుచుచు ♦ నాడుచిల్కల లీల
 కలకలనుడులు చ ♦ క్కఁగనుడుఁగుచుఁ
 జెట్ల కురుకుచుఁ గొండ ♦ సిరసుల కెక్కుచుఁ
 దేనియల్ ద్రాగుచుఁ ♦ దీఁగెటిండ్ల

గీ॥ లోన దూరుచుఁ గొండల ♦ లోయలెల్లఁ
 దొంగిచూచుచు నలరులఁ ♦ ద్రొంచియొముల
 నిండ నించుచుఁ దోటలో ♦ నీటుఁగులుక
 నెన్నియో లీలఁదిరుఁగుచు ♦ నెదలలోన.

57

సీ॥ కడు చొఱకుద్దియౌ ♦ కనులు నీకుంటేని
 సుడిగుడ్డు చూల్చును ♦ జోడుదాన
 సుడిగుడ్డు చూల్చును ♦ జోడునీకుంటేని
 నిండుచందురు తల ♦ నెగడుదాన

నిండుచందురుతల ♦ నీకొగినుంటేని

కారైన త్రాచుచూ ♦ గారుదాన

కారైన త్రాచుచూ ♦ గారునీకుంటేని

నీలికుత్తుకతోక ♦ నెఱులదాన

గీ॥ ననుచు నొకదానితోనోర్తు ♦ హాయిగాను

నిగ్గు సొగసులతో హెచ్చి ♦ లగ్గుఁ గొనుచుఁ

దోటలోఁగూడితిరుఁగుచు ♦ దొరయుఁగోర్కె

లడరఁజేడియరితియా ♦ నుమల కలన,

58

ఉ॥ వెంజలిలేక నొక్కచెలి ♦ నీటు నిషాదిని రద్దిజేయుచున్

గుంజను సుంగుఁగాగ నెద ♦ కొంగుఁ దొలంగిన చన్నులేచి నా

రింజలఁ జేఁగొనంగనగ ♦ రేయలరారెను గీకతోడఁ జే

రంజని హత్తిచేననల ♦ రాల్చుచునున్నదొ నాగనత్తటిన్.

59

సీ॥ ఒకతె నలరులఁద్రొంచు ♦ నొకతె కాయలనెంచు

నొకతె యాలించు నిం ♦ కొకతె గాంచు

నొకతె యాటల నోడు ♦ నొకతె యెక్కును తాడు

నొకతె చెలియలఁగూడు ♦ నొకతె యాడు

నొకతె చిలుకలఁజేరు ♦ నొకతె కానుకఁగోరు

నొకతె కొలనకుఁజేరు ♦ నొకతె గేరు

నొకతె తీగలలాగు ♦ నొకతె యుయ్యెలలాగు

నొకతె చాటునడాగు ♦ నొకతె యేగు

గీ॥ నొకతె యెగతాళి నుడులకు ♦ నోలిఁజిక్కు
 నొకతె యెదచూలి కడుకోల ♦ లకును సొక్కు
 నొకతె కొట్లాటఁ గనుఁగొని ♦ యొకటనిక్కు
 నొకతె గంతులుఁజేయుచు ♦ నుండుఁజూడ.

60

గీ॥ చెట్టుచెట్టుకు నొకతియై ♦ యిట్టలానఁ
 దిరిఁగిరలత^టఁటశారుల ♦ కరణిఁగాగఁ
 గ్రాలు గంటులు సంతోస ♦ కారులగుచు
 కొంతతఱి కందఱొకచోట ♦ గుట్టలగుచు.

61

—‡ దోహదములు. ‡—

ఉ॥ అన్నురొసాటి నీ చనుల ♦ కంచు నొకర్తుక చెండులేయఁగా
 గొన్నన చిల్కుదారి కడుఁ ♦ గోలలయట్టులఁ జన్నలంటఁగా
 నున్నయెదన్ని సీయనుచు ♦ నూర్చిన చెంగటి సిందురానిఁదా
 నన్నిటి కెక్కుడైన నన ♦ లందెను తేనియలూరుచుండఁగన్. 62

ఉ॥ కోరిక లీనుచుండ నొక ♦ గోలయదాటున కొండగోఁగునన్
 జేరిన చిల్కతో నుడులు ♦ చెన్నుగ నాడుచునుండ నానుడుల్
 తీరినఁ దిన్ననై ననన ♦ తేనియలూరుచునట్టి చెట్టునం
 దారయ లెక్కలేనినన ♦ లాదటఁ గల్గె జరీన నెంతయున్. 63

ఉ॥ జంకలఁదోలు కౌనుగల ♦ చేడియఁ గన్గొని యేనుగంటునా
 జంకుచు నొక్కశారుఁజనఁ ♦ జానగలంగుచుఁ గుత్తుకెత్తి తా

రంకెలుఁజేయఁ జెంగట సి ♦ రాజకడానియ నేటిచెట్టు జా
నుంకుగఁగల్గెఁ గొన్ననల ♦ నోలిగఁదేటుల నీటుడిందఁగన్. 64

చి॥ ననలను ద్రొంగుకోర్కె నొక ♦ నాతుక యేమృతలేని చెట్టునన్
ననలను లేకయుంటఁ గసిఁ ♦ దాలిచి యందెలకాలు గల్లుగ
ల్లనొక తన్నుఁదన్నఁగనె ♦ యంతటఁ దీగెకొన జ్జలంగె సం
చునఁ గడు హఠితో ననలఁ ♦ దొందరగాఁ గొనుచుండె న త్రజీన్.

ఉ॥ చెన్నెసలార నోర్తుజత ♦ చేజెలఁ జూచియుఁ జూచుడంచుఁ దాఁ
గ్రొన్ననఁ జెంతనున్న తిల ♦ కానిని చేరలనేలు చక్కనొ
కమ్మలతోనెగాదిగ త ♦ గన్గనికొన్ననలీనఁ జేయ నా
కన్నెలు నీకు సాటిఁగల ♦ కన్నెలు లేరని యగ్గడించఁగన్. 66

గీ॥ ఇటుల ననుకోటఁ దిరుఁగుచు ♦ హెచ్చరించు
లలర సమ్యాటలాడుచుఁ ♦ గులుకుచెంతో
యలసటలుఁగాంచి నొక-చోట ♦ నందఱితి
గుట్టలె గూడి నిలుచుండి ♦ కోరియెదుట. 67

నీ॥ నూలు రేపల ననల్ ♦ దూరి తేనెలుఁద్రొగ
నీటుగాఁ దిరుఁగాడు ♦ తేటికూటు
కొంగలంచలునీరు ♦ కోళ్ళు తొల్లిగగుడ్డు
చూలుల కలకలా ♦ ల్లాలుచుండ
జెలగలచోటలె ♦ జ్జల నీరు కోతుల
నీటియసులకెల్ల ♦ నీడయగుచు

నీటి తొడుకుల దరి ♦ నేలయేచినఁజెట్లఁ
జల్లని నీడల ♦ సౌరుఁదనరఁ

గీ॥ దోలుగాలికేఁ గదలి నె ♦ త్తాలఁ దొగల
సనలరాలిన చూరుగం ♦ దానికిచ్చ
నిచ్చలలరారిలోకులు ♦ నిలుచుకొఱకు
చెలఁగు తీయని నీరుండు ♦ కొలఁకొకండు.

68

కం॥ అల సనలతోటఁ గలిఁగిన
లలిసాగసుల నీనుచెట్టు ♦ లస్తనుఁగొని యిం
తులుఁదిరుఁగులాడు సేదనుఁ
దొలుఁగగ నీరాడఁదలఁచి ♦ తొందరగదురఁ.

69

ఉ॥ కంచెల నూడఁదీసి సరి ♦ కట్టుల చీరెల నొడ్డునుంచి రా
ణించు నగల్ సడల్చి నెఱి ♦ నీలికుదుర్దిగజార నెట్లుగా
నంచెలుఁగట్టి చేడియలు ♦ హాయిగ నందఱుఁ గేలుకేలుఁ గీ
లించి కొలంకుఁజొచ్చిరిల ♦ లేని హుసారు లెదలెలంగగఁ.

70

ఉ॥ జానుగలట్టి యాకొలఁకుఁ ♦ జక్కఁగఁజేరి కడింది కొరికల్
యానఁగనందుఁ గుంకులిడి ♦ యీదుచు లేచి సిరాజకేలు కా
లూనిజరాన దూకి రొద ♦ లుడ్డకనష్టలు నీటఁగొట్టుచున్
జానల కూటునీటఁగడు ♦ సౌరుగనాటల నాడిర త్తఱిన్.

71

కం॥ నెత్తాల నీదుచేడెల
నెత్తులుఁజేతులునుకాళ్ళు ♦ నెక్కొనుగన్నుల్

నెత్తాలె యుండుటచే

నెత్తాలకు పుంకియనెడు ♦ నెటిగుఱుతోందెన్.

72

సీ॥ నిగనిగలాడెడి ♦ నెరుల జక్కదనాలు

నాచుతీఁగెలనేల ♦ రాచుఁజూడ

సొగసైన చన్నులు ♦ సుడిగుడ్డు చూలులఁ

గలన నెదిర్చి చీఁ ♦ కాకుఁజేయ

రహి దొడ్డచేర ♦ లేరాండ్డైన కన్నులు

తూల తళ్ళులఁ గ్రిందఁ ♦ దోయఁజాలు

తొగరుచాయలనిగ్గుఁ ♦ దగు సరచేతులు

నీరుచూలులనిక్కు- ♦ నీటఁదోయుఁ

గీ॥ దుంట్లు తిన్నెలఁ గసిఁగల్గి ♦ తూలనాడ

కాలినెత్తులు దాసరి ♦ గాండ్రదూరఁ

గుత్తుకలు సంకులనేలిఁ ♦ గొట్టుచుండఁ

జానలీల నీరాడ ♦ సాగిరందు.

73

కం॥ తలయెత్తి యీదుచుండెడు

చెలి జడఁగనుఁగొనఁగనయ్యె ♦ జెచ్చెరఁ జల్లికైఁ

గలదంటనంటి కఱచెదఁ

దలఁగక ననియురుకులాడు ♦ తాఁచాయనఁగాన్.

74

గీ॥ కులుకుఁజెలియొర్తు నీటిలోఁ ♦ గుంకిలేచి

నిలచి నన్నీలి నెఱకలా ♦ నెలఁతచన్ను

దంటఁ దగనల్లకొనఁజూడఁ ♦ దగెనుగట్లఁ
జనుకుదారులు కడుఁగది ♦ సెనొ యనంగ.

75

ఉ॥ నాతి యొక్కర్తుచేత సిరి ♦ నట్టొగి దాల్చినయట్టి కేలు నెం
తో తగనాసనంచదొర ♦ తూఁడుగదాయని నోటగుంజయా
గోతిగిలిసరీనసిరి ♦ గూఁడిలఁదోచినఁ దోడినెచ్చెలుల్
చేతులుఁగొట్టుచున్న గిరి ♦ చెచ్చెర దానినిఁజూచి యంనఱున్. 76

సీ॥ ఓలయోలోయని ♦ యొకచేడె నుడ్డఁగా
నొకజోటి దాని నం ♦ టికొనియలరె
నొకచెలి సిరియిండ్ల ♦ నోసరిలన్దల
నొకయింతి తొగనన ♦ లొడల నూకె
నొకనాతి కొలనలో ♦ నికిదిగి యీదంగ
నొకగోతి యడుగుల ♦ నొడిసిలొగె
నొకచాన నోటిలో ♦ నూనిననీరూయ
నొకకల్కి నీటిలో ♦ నొదిగిచల్లు

గీ॥ నొకచెలియ నాఁచుతీగెల ♦ నోలిద్రెంచు
నెలఁత యొక్కర్తు గనుఁగొని ♦ కిలకిలనగు
నొకచెలియ యెక్కు డలసట ♦ నొందుచుండు
నొకగరిత నీటియాటడ్డి ♦ యూరకుండు.

77

కం॥ జోటితలకట్టులరెరే

నీటండిగి నీటియాట ♦ నెటియాడిరి యే

లోటింత యంతలేకొని

నీటంగల తేటజారి ♦ నీరసలయ్యెన్.

78

ఆ। వె। నీరు దానినుండి ♦ చేరఁజేరిన తఱ్ఱు

లనఁగ జిడ్డుకడలి ♦ యందునుండి

కడలి యేగుదెంచు ♦ చదలు కొటికజోటు

లనఁగ కొలనదరికిఁ ♦ జనిరి చెలులు.

79

గీ। అట్లు చేజెలు చల్లని ♦ చెట్లనీడ

లందు నిలచి యొడశ్శనఁ ♦ జెందునట్టి

నీటితడియొత్తుకొని గోళ్ళ ♦ నెఱులుగీరి

యాచ్ఛుకొని సంతసించుచు ♦ నడదిరంత.

80

ఉ। చెంగులు జరులాడ జరి ♦ చీరెలుఁ జక్కఁగఁగట్టిచన్నులం

దంగగు కంచెలల్ దొడిగి ♦ యాలి యొకింతయులేని కస్తూరి

రంగు నొసళ్ల దిద్ది నెల ♦ రాసరు లఱ్ఱునఁ దాల్చి యత్తుకొ

దొంగలి యొళ్ల రాసుకొని ♦ తోననలూనిరి నెత్తులందునన్.

81

గీ॥ కొలన తొలిదెస దరిచెట్ల ♦ గుట్టనడిన

ననల చూర్చిండు గొజంగి ♦ సొనఁదనర్చు

జాలుదరియాట కొండయూ ♦ రాలచెంత

దాక ననతీఁగెటిండ్లలో ♦ జోకఁజేరి.

82

గీ॥ ఒక్క చక్కని చోటన్ను ♦ లోజఁజూచి

యగలుగందాని నీటితో ♦ నలికియాణి

చూరుతో జల్లుగీతలు ♦ సాగసుందనరఁ
గా నొనర్చి దనరు జడ్డు ♦ కడలిఁగట్టి.

83

క॥ ఒగిజడ్డు కడలిక్రిందను
తొగచెలిరాతిన్నఁగూర్చి ♦ తోడ్తోదానన్
సాగసు సిరిగదై దుద్దును
దగఁజేరి చిదాని తలన ♦ దండియెడఁదలై.

84

గీ॥ సారది కస్తూరిచే నెడ్డ ♦ చూలిఁజేసి
యతని డాకడరతినుంచి ♦ యలరు నెదుటఁ
దొగల రాయని ననకారు ♦ దొరనుజేర్చి
కెలఁకులను నింగిచూలి కో ♦ యలలఁగూర్చి.

85

గీ॥ నెలఁతలందఱు గొజ్జంగి ♦ నీరుదొగలుఁ
జగురుల నటులు సిరియిక్క- ♦ లగలుజూజు
లెలరు కస్తూరి ననతేనె ♦ లెడఁదచూలి
నిగ్గు నగ్గించఁగాఁ గొని ♦ నేఁడుగూర్చి.

86

సీ॥ గుటియెదలంగల్లి ♦ సిరికూనయమఁగుల
జానుగాఁ గడిఁగి తా ♦ నానఁదేర్చి
జల్తారుగుడ్డిచ్చి ♦ చక్కగాకుడిదెస
జందేనిఁ జేరిచి ♦ చందనాని
యలరు కస్తూరిచె ♦ న్నడర నొసటదిద్ది
ననదండ లెదనిండఁ ♦ దనరనేసి

యగలిడి నీరుచూల్ ♦ రగులుకొననేసి
సొగసైన గొలుసు ♦ జోతినిచ్చి

గీ॥ యుదిరి కానుకఁ దగఁజేర్చి ♦ నదరుననల
నొసఁగి యాకులు సిగినాలు ♦ నొనరఁగూర్చి
చుట్టు చిల్కాను దొరకూన ♦ చుట్టుదిరిగి
యెఱఁగి నగ్గించి రుసునాన ♦ నింతులనిరి.

87

ఉ॥ ఈలలి రాచకూతురెద ♦ నెంతయుఁదాతయఁగూడి కోరికల్
జాలుఁగొనంగనట్టిదొర ♦ చక్కని సజ్జన సెజ్జనుండి ని
న్నోలి యెడందలోఁ దలఁచు ♦ చుండెడసేయక కాయలాకు గం
దాలగలున్ననల్దగున ♦ నంటులఁగూరిచి లచ్చికుఱ్ఱఁడా.

88

గీ॥ అనుచు నాదొరసాదానిఁ ♦ గొని చెలియలు
యెలరుకొటికకుఁ గదలిరా ♦ యందళాని
యందు నచ్చెలిఁగూర్చుండు ♦ నట్లుజేసి
కొని నెలంతుక లూరికిఁ ♦ జనిరి సరగ.

89

కం॥ తోటఁ దిరుఁగాడి యాదట
నీటందగు నాటలాడి ♦ నెగడెడినట్టుల్
జోటులుఁజేరిరి జేజే
కూటికిసరి నుడ్డులాడు ♦ కొనుచు గడంకన్.

90

—❖ సూర్యాస్తమయవర్ణన. ❖—

చం॥ తటియగ సాలిరేచెలియ ♦ తాఁదలఁదాల్చగడానితేకు చె
 చెప్పరఁ దొలికొండ జాన్గుదురు ♦ జేరిచియుంచిన కారుచిచ్చులో
 గుఱుతుగఁగాచి నీరుఁగల ♦ కోరనఁజేరిచె నాగయంతటన్
 సరగునఁగుంకుజాలుదొర ♦ జాలునఁగుంగిలెఁ జాయరాయఁడున్.

చం॥ కనలుచు లచ్చికూనెడయు ♦ కాఁకనఁగ్రాగెడు లోపులెల్లరన్
 దననెఱి దండ్లు రంతులిడి ♦ తారసిలన్జనుఁదెంచి చేతి స
 త్తిని సరినాకులేరనుచుఁ ♦ దేటియరిన్సరిఁజేసి గుంజరం
 తనఁ దన తెక్క-దారి తెగ ♦ లన్ని దెసల్నలరారి కూసెడున్. 92

ఉ॥ గండుతనాన తేఱియొలి ♦ గట్టును బెచ్చెరఁ జొకళించి చే
 గుండెడు సోకు జంక తెగ ♦ నూడిచి గ్రక్కున నాఁడు రాయఁడున్
 యెండగు హత్తిగంటుచద ♦ లేనుఁగుజీల్చిన నల్లజాలునా
 నుండెను సందెకారు నెఱి ♦ నూరుచునుండెడి యెఱ్ఱచాయలన్. 93

కం॥ చలిదాయరాకఁగోరియుఁ
 దొలిదెసకెదురున్న యాస ♦ తొయ్యలితొగరుం
 గల చీరెఁగట్టెనాయన
 నలరారె న్సందెకారు ♦ నందెఱుఁదాలున్.

94

సీ॥ కస్తూరి రొచ్చొంటఁ ♦ గలయంగరుద్దిన
 తెక్కలి యేనాది ♦ తేజుదూరి

సిగయ్యాకదారుల ♦ సాగసీక తొడుగుల
 నందితిర్గామ తా ♦ తయ్యఁ దెగడి
 నీలికాల్ తెక్కల ♦ నెటియంచలన్నూడి
 జాల్గొను కాళింది ♦ చాయనణఁచి
 చీకటిచెట్ల ♦ సిస్తుగాఁదలనుండు
 కాటుకకొండెచ్చు ♦ గాకుఁజేసి

గీ॥ జట్టుకొనె నీలికాకులఁ ♦ జట్టుతెక్క
 దారి గొంతులఁగోయిల ♦ దండఁదేంట్ల
 నీటిదారుల కెనయగు ♦ నిగ్గుజగ్గుఁ
 గలుఁగు చీకటి చాలు జ ♦ గాలకెల్ల.

95

ఉ॥ నాఁడునఁదొజ్జలందిగులు ♦ నాటిన చీకటి డాఁగిలేచి తి
 ర్గాడిజగాలనిండఁగని ♦ కాక గల్గిఁడుచేతులెంతయో
 దాడిగఁ గల్గిఁమలయి ♦ దానినిరాల్చుఁగ నేగుదెంచె నా
 నేడలతిరి కల్లెలఁగె ♦ నెట్టన యిక్కల నిండుజోత్తో.

96

గీ॥ లలిని రాతిరి యొడయఁడు ♦ గలుగుకంటె
 తొలిదెసనఁ దెల్లతెల్లగాఁ ♦ దోచెనిండు
 చూలుఁదాల్చిన చెలితల ♦ లీలఁగడఁకఁ
 దెల్లనగునట్టుఁ గననయ్యె ♦ నెల్లరకును.

97

గీ॥ అదనుతోటనాయండు తొ ♦ లిదెసగుట్ట
 చందుచెట్టుఁగల్గిన నెదు ♦ గొందనింగి

యేటిజాలులుఁదీసెనా ♦ యెల్లరకును
గొన్నిచేతులు నింగిఁ గ ♦ న్నొనఁగనయ్యె.

98

చం॥ కడలి యనుంగుకూన తెఱ ♦ గంటులతియ్యని తిండికిక్క రా
యఁడు చలికేల్లలాఁడు సిరి ♦ యన్నతొగాకెకు సంగడిఁడు రే
యొడయఁడు చండితేని తల ♦ నుండెడు జాణఁడు కట్టిజేజెడ
కడకనుచందురుండు తొలి ♦ గట్టు తలన్గననయ్యె నయ్యెడన్. 99

సీ॥ తొలిదెస నెచ్చెలి ♦ తెలివనలొనఁగూర్చి
సిరసునఁదాల్చిన ♦ చెండినంగఁ
గనలికారెఱుక చీఁ ♦ కటి గూఁటిఁజెండాడఁ
గడఁకచేదాల్చిన ♦ కత్తియనఁగ
తెఱగంట్లుకూడెచ్చు ♦ తరుగులులేకుండఁ
గోరెమ గురిజరా ♦ కోరయనఁగఁ
గటిజేజెయడుగేటి ♦ తెఱగంటిరాకడ
యంచునఁ దిరుగు రా ♦ యంచయనఁగఁ

గీ॥ దొంగలు హరుసించ దొంగలు ♦ దిగులుఁగాంచ
నంటుకాండ్రకు గిలిగుండె ♦ లగ్గలించఁ
జీకటేతెంచఁ గడలెంతొ ♦ చెంగలించ
నిండు నెలగ లైరేయెండ ♦ నిండ దెసల.

100

గీ॥ అట్టి యానిండుచందురు ♦ నందుగురిసె
నెఱియిగానితోఁగాయు చం ♦ దిరికలు నెల

యెఱుకదారులు కుఱుల ♦ కిడెడి తెల్ల
యుగ్గునాగనునట్టిడు ♦ లోలినలఁత.

101

గీ॥ కటికిచీకటి రాసి యె ♦ క్కటి నడంచి
సరగ కడలందుఁ దెల్లని ♦ జగ్గుదీర్చి
గండుచందురు చందిరి ♦ కలుఁగడంగి
యెదుగగాఁజొచ్చె లోకుల ♦ యెదలుఁ జెలఁగ.

102

సీ॥ తిరిగియుఁ జదలేటి ♦ తరగల చందురా
సజల చండిరా ♦ జడలనుండి
జారి గుండ్రని తెక్క ♦ దారుల నలయించి
యెడసిన చెలియెద ♦ లడలనెంచి
కోడెకాండ్రెదగట్టి ♦ కొండలఁ దెగటార్చి
కొచ్చుచూలుల కడు ♦ గచ్చడంచి
నెలఱుకదారుల ♦ నిండారఁ దనియించి
కడలిని సంతోస ♦ కారిఁజేసి

గీ॥ సరగ లోకుల డెందాలు ♦ సంతసానఁ
దేలఁగాఁజేసి కడలెల్లఁ ♦ దెల్లసుద్ద
నుగ్గుజల్లినయటు లెస్స ♦ నిగ్గుజోతిఁ
గలిగి రేయెండనిండుగాఁ ♦ గాయు తఱిని.

103

మ॥ సకికన్నాకగు రాచకూతురొక స ♦ జజ్జేడెలఱ్ఱూడి దాఁ
చక తాతయ్య గొనాల నుడ్డనెద ♦ నాసల్ నిండ నాలించి యా

సకియల్దాను సుకాననుండు తతి జా ♦ న్నాగుండు రేరాయఁమా

రక చేతుల్ నెలరాల సజ్జకిటికీ ♦ క్రింతన్దగన్నించినన్. 104

చం॥ గొరకలనూరి యొంటఁ దగ ♦ గుచ్చునటున్సిరికల్కియన్న చం

దిరికలుఁ దాఁకఁగాఁకఁగొని ♦ నెట్టన గుండెలుఁ దల్లడిల్ల నే

కరణిఁ దరింతు నిట్టి కడ ♦ గండ్లనితాననసెజనుండి రే

దొరఁగని కన్నులారఁ గడుఁ ♦ దొందరతోఁ గసిఁదీర నిట్లనున్.

చం॥ కెరలుచుఁ ద్రాఁచురాయఁడల ♦ క్రిందిజగానకు నీటురిక్క రా

దొరగటి దార్లు నేలకల ♦ దొడ్డలునౌ తెఱగంటు నింగికిన్

గరకరికారి యీతిగ జ ♦ గాలకుఁగంటుగనుంటనీయొడల్

కరకరలాడఁ గోసితిన ♦ కన్దగనుందురె చుక్కరాయఁడా. 106

ఉ॥ చల్లని తేడటంచు నిను ♦ సాదులనన్దగనాలకించితిన్

జల్లదనానిఁ గాననయెఁ ♦ జానలొడశ్శను గిత్తుతున్కలన్

జల్లినయట్లు నీకుఁగల ♦ చాయలఁజల్లి నెఱింత యెడ్చఁగాఁ

దెల్లఁగఁజేసితింకనినుఁ ♦ దిన్నని తేడననౌనె రేదొరా. 107

సీ॥ తోడఁగల్గినదని ♦ చూడకదానిల్లుఁ

జిటుకునఁగూల్చినఁ ♦ గటికిసూఁడ

కలిఁగినతోడనే ♦ కన్నయ్యడొక్క నీ

రెగరఁ జల్లించిన ♦ యీసుకాఁడ

కనికరానినిలేక ♦ కన్నకుఱ్ఱనితోడఁ

గంటుతనానుండు ♦ గొంటుకాఁడ

యొంటితక్షజూచి ♦ యొజ్జసానిని జతఁ
గలసి తిర్గొడిన ♦ కన్నగాఁడ

గీ॥ యిట్టి కర్తాలుగలిగిన ♦ యిట్టినిన్ను
రోయి దిరుగాడు నితఁడని ♦ తాయెగున్ది
నుడుగకల చలిచేతుల ♦ నొడయఁడందు
చౌర యీ జోలి నాలించ ♦ నొనెచందు.

108

కం॥ ఈలీల కడలి పుట్టిని
గోలగఁ జేడియసిసంతుఁ ♦ గొట్టుచునుండన్
గాలియయిటు ద్రాచుచ్చిన
గాలియటంచెడఁదఁ దలఁచి ♦ గడగడలాడెన్.

109

గీ॥ జండి నింగినిగల్గి గం ♦ దానికొండ
నేచిగందానిజేకొని ♦ యేగుఁడెంచి
యెడసినట్టిమ డెందాల ♦ నుడుకజేసి
యెల్ల నెన రెగజల్లి యా ♦ చల్లగాలి.

110

గీ॥ చెలఁగి చనుఁడెంచు గాలి కూ ♦ నలకు జడిసి
నెలఁత కన్నాకు డెందానఁ ♦ దొలకరించుఁ
దల్లడకు సెజ్జయందున ♦ డొల్లిడొల్లి
లేచి కూర్చుండి యిట్లను ♦ దాచకుండ.

111

గీ॥ గాలి నాయెడఁజెట్టునఁ ♦ గలుగులాగు
నందు నెడసిన యెరగలి ♦ క్రిందుకొనఁగఁ

జేయనేతెంచునటులాయె ♦ నోయి నీదు
రాకఁ గనులారఁ జూడఁగ ♦ తాఁగనేమ.

112

చ॥ అడరెమ చల్లగాలితగు ♦ నాసిరియన్ననుఁగూడి నాయులక
యెడసిన దండ్లనేచ్చి సెగ ♦ కెన్నజతొచు జగాలఁగాల్చు నీ
గడుసెడఁజేయకుంటియదిఁ ♦ గాంచిన టొంకుతనానఁగూళ్ళ నొం
డొడసి జగానఁగూలు నెఱి ♦ నొండ్లకుఁ జేటొనఁగూడఁజేసినక.

నీ॥ సారెసారెకు నిన్ను ♦ నోరూర నగ్గింతు
సాకరాదాననుఁ ♦ జల్లగాలి
తలఁచిచూడఁగఁ జిన్న ♦ దానను నెనరుంచి
యల్లనఁ జనుఁదెంచు ♦ చల్లగాలి
యడ్డొరుఁగానక ♦ దొడ్డగానేచెదు
సందియానినిలేక ♦ చల్లగాలి
యెడసిన తెగల చి ♦ చ్చుడికించనీకిది
చెల్లని కర్జాని ♦ చల్లగాలి

గీ॥ కట్టి నెచ్చెలికొడుకిదే ♦ కదలియనికి
రాగలండని నాకడ ♦ కేగుఁదెంచి
నుడుఁగఁగోరిన లెంకయం ♦ చెడఁదలోన
నేడుఁ దోచెనుగదరోరి ♦ నింగిచూలి.

114

గీ॥ ఇట్లు చెన్నగునన్ను రే ♦ యెండగాయ
నిండుకాకల కడలొంది ♦ నింగిచూలి.

దిట్టచటరుచేగాసిఁ ♦ దొట్టియుండి
జాలిఁగొనుచుండెనొర త ♦ టాలునంత.

115

ఉ॥ లచ్చినిసుంగుచిల్కైతెగ ♦ లాయుచుఁగూయఁగ నేగుఁదెంచి కా
ర్చిచ్చుకు సాటియాకా యలరుఁ ♦ జిల్కులసింగిణిఁగూర్చి కచ్చెత్తోఁ
గ్గిచ్చర తీఁగెటిండ్లదరిఁ ♦ గాఁలెడిచాటున డాఁగి చన్నులన్
గుర్చిచ్చదొడంగెఁ దేంట్లతెగఁ ♦ గుట్టునటు ల్కమగాసిఁజెందఁగన్.

గీ॥ నల్లగుండెలు జలుజల్లు ♦ జల్లనంగ
గడగడాయంచు లేచి తా ♦ గట్టిదొలఁగి
చెల్లనో తల్లియని నన ♦ సెజయందుఁ
గాలునిలలేక గ్గిక్కునఁ ♦ దూలిసోలె.

117

ఉ॥ అంత నెలంతతోడి చెలు ♦ లాతురతన్జని డాసిచూచి గో
రంత దిటానిలేక యక ♦ టాకమఁగాఁకల నేలకాలె నీ
యింతిని సేదఁదేర్చుటకు ♦ నేది తెఱంగని చల్లదిన్నులన్
జెంతల సంతలన్దిరిఁగి ♦ చెచ్చెరఁదెచ్చిరి చేడె లందఱున్.

118

నీ॥ కులుకుచేడియ తెగ ♦ గొజ్జఁగినననీటఁ
గాలుసేతులు తలఁ ♦ గలయఁగడిఁగి
చక్కనిగందాని ♦ చలియిసుకతునక
లారసి యొడలనిం ♦ డారనలఁది
కెందొగయలరులు ♦ గేదఁగిననతేసు
లెడరు సెజననలుఁ ♦ గడలఁజల్లి

నింగి చూల్పందాని ♦ నెటిగొని యేతెంచు
 . గాలిగొట్టగ సుర ♦ టీల నూచి
 చెన్నుఁ దనరారుఁ దిన్నని ♦ కిన్నెరరొదఁ
 గలసి కురిసెడు తియ్యని ♦ గాణతేనె
 జానుఁగులలాఁగులందునఁ ♦ జక్కనించి
 సేదఁదేర్చిరి కొద్దిగాఁ ♦ జేజేలంత.

119

గీ॥ కొలఁదికారున యాసేదఁ ♦ దొలఁగికదలి
 తిక్కఁగొనునట్లు నోటి కెం ♦ దెరలుఁగందఁ
 గాఁక నూర్చుచు నటయట ♦ కనులుఁదెరచి
 యొయ్యనొక దెస సెజ్జన ♦ నొత్తిగిల్లె.

120

క॥ ఒడలుక్కనీరుఁగారఁగఁ
 దడికన్నెడలేక నెగులుఁ ♦ దాకిననెదతోఁ
 గడుడగుత్తిక యెలుఁగునఁ
 దడయక నెచ్చెలినిఁజూచి ♦ తా నిట్లనియెన్.

121

చ॥ ననచిగురాకుఁ జిల్కులెద ♦ నాటిన జోటినలంగిల్గిదే
 గనతగఁగాయు చందిరిక ♦ కాఁకకు జోకకుఁ డల్లడించితిన్
 దినిననతేనెగండులగుఁ ♦ దేటులతోటుల రద్దికాగనే
 గనుఁగొననేగుఁదెంచుఁ జలి ♦ గాలికి నాలికిఁ దాళజాలనే.

122

సీ॥ చక్కని యెదచూలి ♦ చిక్కని చిల్కుచు
 రక్కున నెడదెంతో ♦ చొక్కనేయ

నమలేక చల్లగా ♦ దొరయుఁజేతులుఁగల
 దొరనిండు కాఁక చం ♦ దిరికఁ గాయఁ
 గనలక ననసన ♦ పొడఁదీరఁగాఁగోలి
 కనసి కేఁబుల తెగ ♦ రొదలుసేయఁ
 గలకిలగాడు చి ♦ ల్కలతోడ దతఁగూడి
 కలతఁజెంపంగఁ గో ♦ యిలలుఁ గూయ
 గాసిచేకూడె నీటిజా ♦ ల్కనులజారె
 దగులెడఁదఁజేరె గట్టియెం ♦ తేనిఁజరె
 దీఁదీక్షితు తడయ కే ♦ దెసకుఁజొస్తు
 పైచనోతల్లి నన్నెలు ♦ చానతల్లి.

123

మ! అరయ నిల్కలలచ్చి దొడ్డదొర యె ♦ య్యారానిఁ జేచేగయున్
 నెఱిగేర్చిగు సోయగాని కులుకు ♦ న్నిటున్ జగానుడ్ల న
 తొలి నాయెడ్డఁ జిగిర్చెఁ జక్కనయకు ♦ న్నంజొనటంచెంచి నా
 దొరగాఁ గొరితి నిచ్చ నచ్చియిక నే ♦ దో తెన్ను నుడ్డంగదే 124

మానినీవృత్తము.

అరయ లచ్చి దొరంగగుఁ గొట్టిక ♦ కాదటఁ జల్కలఁదొందరగాఁ
 జేరి సిరిగొనుతేనినిఁ దోడ్కొని ♦ చేరఁగరాదది యెందులకో
 సారెకు దారులుఁజూచుచునుంటిని ♦ సంకుఁగలాఁడొక చక్కనియె
 య్యారికి లోనయిరాననిచిల్ల న ♦ హా యెటుఁదోలెనొ తోచదుగా.

సీ॥ చిలుకలకొల్కియా ♦ చిలుకసురుసురయి

యలసటదాఁచిన ♦ నిలచెనొక్కొక్క

సిరిజేని యూరికి ♦ సరిగియా దొరజూడఁ

గన్నులఁ గానకెం ♦ దున్న దొక్కొ
నాలగనానికి ♦ నోలిరండని తటి

కొండదారినినెన్ను ♦ చుండెనొక్కొ
రాకాసి గొంగిటు ♦ రాజూడఁజేడియ

లదిఁగూడదని తగా ♦ దాడికొక్కొ

యట్లుఁగాకున్న లచ్చినా ♦ యండునెనరుఁ
గలుఁగు డెందానితోఁ జల్లఁ ♦ గలసిరాగఁ
దలఁచియున్నాఁడొకో యేదిఁ ♦ దెలియకిటుల
సందియానినిఁగల్గెనే ♦ చాననేడు.

126

శా॥ ఆలింఁచంగదె నల్లనయ్య యెద నా ♦ యందుంచి టాటోటు డెం
దాలుంగల్గిన నల్లద్రాగుడుల దం ♦ డ్లనేరి నుగ్గాడఁగా
నోలాకింతయులేని దిట్టయిటురా ♦ నున్నాఁడొ యిల్లాలు నా
కేలా లెక్కకు నెక్కుడుండిరని తా ♦ నేతెంచఁడో నెచ్చెలీ. 127

గీ॥ కట్టినెచ్చెలి యిటకురాఁ ♦ గలఁడొరాఁడొ
యనుచు దిగులొంది చెలితోడఁ ♦ దనదు కస్తీ
దెలియఁజేయఁగ నత్తటి ♦ నలరు చిల్లు
దారి గుటిజూచి కోలలుఁ ♦ దాకనేసె.

128

శా॥ ఏరా లచ్చి యనుంగుకూన తగునా ♦ యీలాటి నీచేతలుకా
దారి న్దొంకెలుగంగలే కెడయుఁజా ♦ నన్నన్నగోడాడఁగా

చేరాయు సతఁగూడి తేటితెగనా ♦ రినిలులనేర్చి యా
కాకా యేచెదుజాలు నీకలుకు చ ♦ య్యంచెన్నికన్గాంచితే. 129

కం॥ ఆలించరనానుడిఁగసిఁ

జాలించర లచ్చితేని ♦ సరగున నిటకున్

దోలించర కన్నెను నను

లాలించర జోతఁజేతు ♦ లలిసిరి కూనా.

130

సీ॥ కుత్తుకలోఁజేదు ♦ తిత్తిగాదిదిఁజూడ

టీకైన కస్తూరి ♦ రేకగాని

చదలు కీల్గంటుఁగా ♦ దిదిసీలిరాడాలు

జతయైన నెఱకల ♦ జడయెకాని

సారది యొంటనఁదెల్ల ♦ సున్నిగాదిది చలి

యసుకగందాని రొ ♦ చ్చసలుఁగాని

సిరసున చందురుం ♦ డరయంగఁ గాఁడిది

తెలి లచ్చి చెలియింటి ♦ యలరుఁగాని

యెఱుఁగకిటు నీకు గొంగ యీ ♦ సరునిలీల

నన్నుఁగనుఁగొని కసిఁదీర ♦ నెన్నియేని

చిలుకులేయుచు నుంటియో ♦ సిరినిసుంగ

సరగఁగై చేసుకున్న ల ♦ చ్చనను నేను.

131

చం॥ కరకటి నన్ను నేచ యలు ♦ కా యులుకా నిలు కాకకోర్చరా

యఱనన చిల్లులేయ నగు ♦ నా తగునా యెగునా నదాననీ

యరినెటి నెక్కుడించుచెడుఁ ♦ గాచిడుఁగా నుమఁ గాలకించుసూ
కొఱకొఱలాడు కోయిలల ♦ కున్దలకున్నలుకు న్నలంగితిన్. 132

సీ॥ కలుకై న నీచేతి ♦ చెఱుకు సింగాణి జ
గాలలిఁదుండెతుం ♦ డేలుఁగాగఁ
గెరలుచుండెడు నీదు ♦ నెటిడాలు చిచ్చెంతొ
కలుఁగింటి లోలోనఁ ♦ గలయుఁగాగఁ .
జేడెల నగచాట్లుఁ ♦ జెందించు నీనిగ్గు
చిలుకులు నీటిలోఁ ♦ జేరుఁగాగఁ
గిలకిలలాడుచుఁ ♦ జెలరేగు నీదండ్లు
గట్టిగాఁ జెట్లలోఁ ♦ గలయుఁగాగఁ

నోలిసీయొడ లగ్గిలోఁ ♦ గాలుఁగాగ
దేరుకమగండు త్రొఁచుల ♦ తిండిఁగాగఁ
జూచి కసిఁదీర్చుకొనఁగన ♦ న్నేఁచనేల
హెచ్చి నాచెంతరాకుర ♦ లచ్చికూన.

133

మత్తకోకిల.

చందురుండల నెత్తినననఁ ♦ జక్కఁగా నిరుచక్కి గో
లొందఁ జల్కలుఁ దేంట్లుఁ గోయిల ♦ లోలిరంతులుఁ జేయనన్
గందికుండఁగఁజేయరాకుర ♦ కట్టినెచ్చెలి కుఱ్ఱఁడా
యెందుకీ కసి కుఱ్ఱదానను ♦ హెచ్చునెనరునఁజూడరా.

134

సీ॥ కాలుానఁజాలక ♦ గాలికన్నయఁజేరి
 టాటోటు రొదఁజేతు ♦ తోటితేటి
 చక్కనయ్యకు లెస్స ♦ జక్కినినేసని
 కిలకిలాడకు సిగ్గు ♦ దొలుకఁజిలుక
 సొరది నామొడలున ♦ సోకి గోడాడించఁ
 దొడరకు కడుజాలి ♦ దూలి గాలి
 జానుఁగు లదరఁగాఁ ♦ గోనఁచెట్టులరంతు
 జేయకు నీనాల్కఁ ♦ జీరగోరఁ

జేరి యీరలు చేగెడఁ ♦ జేయఁగోరి
 చెమఁగుజెందాని చూలితోఁ ♦ గడఁకఁజేరి
 నేడు నామెదలో నిండు ♦ నెగులుఁగలుఁగఁ
 జేయరాకండి లగ్గులుఁ ♦ జెందరండి.

135

చ॥ తడయకఁ దేటిచిల్క సిగ ♦ దారితెగల్దెగి కూతలేయ రే
 యొడయఁమ నిండుచందిరిక ♦ లోడకకాయఁగఁ జల్లగాలి నా
 యొడలికిఁదాకి కాల్చ నయ ♦ యొసిరికుఱ్ఱఁడుడాకఁజేసె నే
 నెడకరుదెంతు నేడు తెఱఁ ♦ గేది చెలీయని నుడ్డునంతలోక . 136

సీ॥ ఆలు కుఱ్ఱలతోడ ♦ నడలిక్రింకెడు కొండ
 కరుఁగు చందురు దండు ♦ దొరయనంగఁ
 దెగఁదొలిఁజనుఁదెంచు ♦ దొగచెలి జోడు జెం
 డానుండు నిగ్గు ట ♦ ద్దానియనఁగఁ

నొద్దురా యెదుటి జా ♦ నొద్దులగనతతి
 జగసాంకికుండూడు ♦ సంకనంగ
 నటఁ జలిదాయ తా ♦ తౌటనెక్కుటకునై
 నచ్చి తెచ్చిన యంచ ♦ నాయఁడనఁగ

చేఁగి తొలికొండఁ జెట్లలో ♦ డాఁగి గొంగ
 జాడలన్గని సాగిరా ♦ చాయతేఁడుఁ
 దనదు చేత్రాశ్శుఁ గట్టనై ♦ తనకుఁదోడి
 సంచుచుక్కలఁ దోల నే ♦ తెంచెననఁగ
 సొరఁదిఁ దొలిదెస సుక్కురు ♦ చుక్కఁదోచె. 137

ఉ॥ జోడనిజూడకొద్దుదొర ♦ జోటియనేసిరిగద్దెచాన నే
 నేమచునట్లుఁ జేసితిని ♦ యీసునఁ దానిక నేగుఁదెంచుచు
 న్నాఁడని కుంకుటేర్ల దొర ♦ నట్టునఁ గుంకెను జందురుండుతాఁ
 గీడొనరించి నెచ్చెలినిఁ ♦ గేరుచుఁ జూడఁగ నిచ్చగించునే. 138

సీ॥ చుక్కలడాల్కూడి ♦ యొక్కటొక్కటిజారె
 దొంగల లంజెల ♦ తొందరారె
 సుడిగుడ్డు చూలుల ♦ యుడుకులుఁ జల్లారెఁ
 దినతెక్కుదారులు ♦ దెసలుఁజేరె
 సిరిగద్దియలదేనె ♦ తరుచుగా నిండ్లారెఁ
 గోడికూతలు జాను ♦ గులను దూరె
 నెడసిన తెగలకుఁ ♦ గడగండ్లుఁ దెగటారె
 నెలయీకదార్లకుఁ ♦ గలఁతలూరెఁ

జక్ష్మాగా నెడ్డచూలి క ♦ రానిదీరె
 దిక్లికలఁ దెల్ల నెనటి ♦ తేజుకూరె
 నెగులుఁ దొగకన్నె కడరి క ♦ న్నిరుఁగారె
 లలిని సేదెకాండొద్దురాఁ ♦ గలుఁగఁగోరె.

139

మ॥ ననుఁగాదంచెద నేటిఁగతికొక చా ♦ నన్నూడ నద్దాని జాన్
 జనులన్గోరి యలందుకున్న నెటిగా ♦ దానీకుఁ దాఁకెన్నదా
 యనుచు న్దొలెస జోటిజాన్దలను చీ ♦ యంచు న్గసిన్దొలెచ్చో
 యనఁగాఁ దొలెసఁ గాననయ్యెఁ దగ నా ♦ హాసందెకెంజాయలున్.

సీ॥ అలరుఁ జాయనెలంత ♦ కనుఁగు నెచ్చెలికాఁడు
 నలసిరిగద్దెకు ♦ నంటుకాఁడుఁ
 జక్ష్మాచీకటితెట్టఁ ♦ దుక్కుజేయఁగలాఁడుఁ
 గడగండ్లనెంచు ని ♦ గానిసూఁడు
 నెలఱుకదార్లకుఁ ♦ దొలఁగని యురిత్రాడు
 చలిచేతులుండెడు ♦ చందుజోడు
 యెల్లనాఁడుల రక్త ♦ నీఁడులఁ దూఁటాడు
 చెడుగు దొంగలకెంతో ♦ జేయుఁ గీఁడు

యెంచి తొగతెగలకుఁ గలిఁ ♦ గించు గోడు
 నట్టి తెఱగంటితిగ జగా ♦ లందులేడు
 లలినిఁ జెన్నొందుఁ దొలికొండ ♦ తలననేడు
 నోలిఁ దోచెను గనుఁగొన ♦ నొద్దు తేఁడు.

141

చం॥ తొలిదెసతేని జక్తరన ♦ దొడ్డతొగలైగతాచునుండఁగాఁ
జెలియగు చందురుం డెడయఁ ♦ జేరినలంచెడికాఁకయగ్గి చా
యలుననఁ దొల్లిగుట్ట సిగ ♦ యందు నెలర్చుఁగ లోకులెల్లఁ
గలయఁగఁజూడనయ్యె సిరి ♦ గద్దెదొరెన్నఁగ నెఱజ్జోతితో. 142

గీ॥ అంతటలయెండ దెసలెల్ల ♦ నల్లికొనుచుఁ
గాయుచుండె నటంచని ♦ కడఁకఁ జిలుక
జోగిరాయఁడు జేజె రా ♦ చూలికొడుకు
కొడుకుతో నెనరూనఁగా ♦ నుడుఁగసాగె. 143

— ఆ శ్వాసాంతము. —

వనమయూరము॥ గడుసులనడఁచిన ♦ గనతరతుట్టా
కడునెలసరి తలఁ ♦ గలిఁగిన దిట్టా
గుడుసు చిలుకుకయిఁ ♦ గొనఁదగునట్టా
చెడనరికిన కఱి ♦ చెడుఁగుల తెట్టా. 144

గద్యః

సీ! ఇదినామరేలుని ♦ న్నెదలోనఁ దలఁచుడిం! గరుడసాదులకు సం ♦
 గాతికాడ | సాగసుసంతునఁగల్గి ♦ జుంటితేనియలూరు | నలుఁ
 దెఱంగులఁ గైత ♦ నాణెగాడ | రహిని కోశాడక్క ♦
 రానికి నేతుండి! కుడితట్టుసున్నతో ♦ ల్తడరుకయ్య!
 యను నేనునారాణి ♦ కన్నననీరిన! యటుల
 లోకులుజేర ♦ లలరు నతఁడు |
 తోడుఁగలుఁగఁగనదరాల ♦
 దుగఁదగలని! నుడులతో
 నచ్చతెల్లనఁ ♦ జెడక
 యుండు! కయిత నొన
 రించితినియట్టి ♦ కల్ప
 కుఁదిగక! తయ్య
 నరించితి సిరి
 దొర ♦ తరు
 గులేక.

114

114

114

శ్రీకృష్ణ పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ

శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్వచన అక్షణా పరిణయము.

చతుర్థాశ్వాసము.

కం॥ గనతగొనా తైగనట్టా

చినిరుసినంచులను సాద ♦ జేజే చెట్టా

యెనలేని యుక్కుగుట్టా

కొనసాగెడు కుంక్ష కుంట ♦ కొట్టికదిట్టా.

1

గీ॥ ఆలకించఁగదేయని ♦ నేలదొరకుఁ

జలుక జడదారి యిట్లచుఁ ♦ జెలఁగినింగి

కెక్కి రేదొరజోడేగ ♦ గ్రక్కునచట

సిరిదొరూరికిఁజేరిరా ♦ చిలుక చెలియ.

2

శా॥ కొన్నాళ్ళు నిరితేని దొడ్డచెలిచేఁ ♦ గూర్చించి సాకంగ జాన్

జెన్నూరున్ననతోఁటనుండి యట నెం ♦ తేఁ జీలితాతయ్యఁ దాఁ

గన్నారంగన నేగి కారుఁగని లో ♦ గా సంతసాన్దేలి యా

కన్నాకొ నెలరాల సజ్జగదిలో ♦ గాఁ జెన్నుఁగ్రాల్పుండఁగన్. 3

గీ॥ గోలలిరుచక్కిఁ గడు సుర ♦ టీలనూఁచ

నేదినుడ్డునొయని లెంక ♦ లెదురుఁజూడఁ

గడఁగి నొడ్డోలగాని రా ♦ గద్దెయందు
జేజెరాలీలఁ గూర్చుండు ♦ సిరియొడయని.

4

చం॥ కనుఁగొని యెడ్డ సంతసిలఁ ♦ గా సిరిరాయని కాళ్ళనంటి యొ
య్యనఁగొనియాడ నొంటరిగ ♦ నాగనుఁడుండఁడుజ్యయశాట యం
చని చిలుకల్లసత్తుచెలి ♦ యాదటనేలెడి చిల్కనే స్త్రీదా
నొనరించి కొన్నినాఁడులకు ♦ నోలిగఁదాతయచెంతఁజేరియు.

5

గీ॥ కదసి యా చక్కనయతండి ♦ గారియొక్క
సాగసుకాల్తోయి కొత్త కెం ♦ జిగురులందు
నల్లనల్లన దూకి జో ♦ హారుజేసె
దనదు తుండాని కెరడాలు ♦ జెనకుచుండు.

6

కం॥ కడు సిరసుకాలులంటఁగ
నిడుదగు నరుసానఁ గనుల ♦ నీరొలుకఁగ నె
క్కుడు సంతసానఁ దేలుచు
నమగెత్తుక లచ్చితేని ♦ నటఁగొనియాడె.

7

ఖడ్గబంధములు.

కం॥ లలితలితలియెదజేఁడా
నెలదారికి సంగడిఁడ ♦ నెటికటితోడా
తులకించుచేగకాఁడా
తెలికేతిఁ గలాఁడ యెఱచి ♦ దిండ్లకుసూడా.

8

సుగంధి॥ జోదసాదరాద నీకు ♦ జోమజేమలేమగా
 గాదిలి^జనగాలనెల్ల ♦ గాచు కృష్ణ లచ్చి రా
 రామ నీ గొనాల నన్ని ♦ త్రాచుతేని కెన్నగా
 గాదిలు^{ని}నా యెడంద ♦ గల్లు కోర్కులీయరా.

9

మాలికాబంధము.

చ॥ నెలతల నోలలాడు నిను ♦ నిచ్చనిగా కయిదోయిహాయిగా
 వలతల చాలఁజేర్చి తలి ♦ తల్లితలంచెడ జేడయిడనా
 కలతలఁగూలద్రోయఁగమ ♦ గట్టిగఁ గొల్చెద సాదరాదయో
 సిలుగులుఁ దోలుకృష్ణ జిగి ♦ జయ్య జిగిల్దగఁ జేగనీగదే.

10

గీ॥ సరగనిటుఁ జల్క చక్కెర ♦ సాటియైన
 తీయనై నట్టి నుడులతోఁ ♦ దీరుతీరుఁ
 గాగఁగొనియాడసత్తు సం ♦ గాతకామ
 జక్కఁగానున్నదని యెద ♦ సంతసించె.

11

క॥ ఇటుఁగొనియాడెమ చిలుక
 న్దటకునఁగని నల్లనయ్య ♦ తనరెడి నెనరూ
 రుట నీటిదారి రొదఁ జ
 క్కటి నుడులాడంగఁదొడఁగె ♦ గాదిలి యెదతో.

12

క॥ ఏనాడే కొట్టికనెత్తి
 యానాడే యొడయఁడేలు ♦ నలరుచుఁజలుకా

యీనాఁడిట కరుదెంచిన

జానగుఁగతఁ దెలియఁజేయు ♦ జానుఁగు లలరకా.

13

సీ॥ అలించు జానుఁగు ♦ లార నానుడుఁగులు

గొల్లకన్నెలనేలు ♦ కోడెకాఁడ

నోటితెరల్ రెండు ♦ నాటక్కుఁగారారు

రహినందునై దక్కు ♦ రానితొలుత

నుండుద్రానాడు న ♦ దండిజేజేరాయఁ

డేలుకొట్టికసారుఁ ♦ గాలఁదన్నఁ

గడఁగిన రతనాని ♦ గుడిసన్నకొట్టిక

తేడిక్కఁగలదద్ది ♦ రూడిగాను

నేలుదొడ్డ దండుఁడనెడి ♦ నేలదారి

కడుసుకానను గనఁదెలు ♦ గంట్లతేఁడు

యెడరులోతుగొనాలకుఁ ♦ గడలితేఁడు

లలిని రాసంతురేతేఁడు ♦ లచ్చితేఁడు.

14

గీ॥ అతఁడు జోగులసాఁకుట ♦ యందుజేజె

తొడుకుఁ తన డొక్కలో సంతుఁ ♦ దొడరుకున్న

కలనుదినుజోగి యానతిఁ ♦ దలనుఁజేర్చి

నన్నుసాకిన సంతల ♦ నాఁడుఁగలిఁగె.

15

క॥ అలజ్జిడు కడలికిన్నిరి

నెలఁతుక తగఁగలిఁగినట్లు ♦ నెటియా దొరకు

గలిగెగడసారి కూతురు
లలిలగులరాసియార ♦ లచ్చనగంటే.

16

గీ॥ తాతనేలను జక్కని ♦ జోతిసీట
సారది చదలేటి యసలుచూల్ ♦ సున్నినించి
నాడు దొరసానఁ దలగట్ల ♦ నలుకుతాతఁ
గలయఁగా నూరిచేసెనా ♦ కలికిదనరె.

17

నీ॥ తొగరాయఁగిరాయ ♦ నగురాయటంచును
నెలఁత చక్కదనాల ♦ నెత్తితీరు
నెఱి నీటిదారుల ♦ దరిదారులంటక
నురికించుఁజేడియ ♦ నెఱులసౌరు
దండికొండలగట్టి ♦ గండడగించంగఁ
జానలతలకట్టు ♦ చనులుఁగోరు
నడుసు చూలులఁగఱు ♦ గడుసుచేనడఁచుచుఁ
గొల్లంటి సోగతా ♦ కనులుదూరు

జోటి నుడుగులు తియ్యని ♦ జున్నులూరు
గరిత చిరునగు నిండు చం ♦ దిరికఁగేరు
కలికినడ లంచ తెగనట్టె ♦ కలనజేరు
నేడఁజూచినఁ గనరాదు ♦ చేడెనోరు.

18

గీ॥ నెలఁత నెఱిజడఁ దూలించు ♦ నేలదారి
నేలదారులఁ జనుదోయి ♦ యేలితీరు

తీరునగు కాన్క-నుద్గులఁ ♦ జేరియడుగు
నడుగడసు చూలిచక్కన ♦ నడుగుఁజేర్చు.

19

ఉ॥ చక్కనిలచ్చికూన యొఱ ♦ సాననఁదీనినకత్తి యెన్నఁగాఁ
జక్కని లెక్కలేని నెఱి ♦ సాదుగొనా లలరారు తిత్తిజాన్.
రిక్కలరాయ నిన్దగడి ♦ రెక్కొనుతిన్నని నెత్తియెంతయో
చిక్కనియొంటినున్న నని ♦ సీయనుసూనన గుత్తిచానకున్.

20

చ॥ కడుసిరి దానియింటికగుఁ ♦ గంటులగెల్పును జేడెకన్ను లె
క్కుడు తలనారు జోతులెస ♦ గున్నెఱిఱుఁడును దానికెంతయో
గడుసగు గొంగలన్దగడు ♦ గట్టిగనెల్తుక కేలుదోయిజాన్
నడకలు నీలిడాల్కురులు ♦ నాకగునాగొనియాడలచ్చిరా.

21

ఉ॥ ఎన్నఁగనయ్యోయూరియొడ ♦ లెల్లఁగడానినిఁ గేరుచేరలన్
గన్నులుదూరు నీలినెఱ ♦ కల్లఱిఱేటల తీరునెత్తియున్
గొన్నెలసౌరుచన్నజత ♦ కొండలగట్టి యడంచఁగోరునా
కన్నియచెంతఁ జేరినను ♦ గాంచెదుచక్కదనాలనన్నిఁటిన్.

22

క॥ సొగసుతలనిండు తొగ రా
నగురాచెలి నోటితెరల ♦ నన్గొంజగురా
కగురానెఱకలు తేటల
తెగరానూగూరు త్రొచు ♦ తీరనఁదగురా.

23

సీ॥ ఒడలు తళతళడాలుఁ ♦ దొడరుచుండుట నీటి
దారియందునఁగల ♦ తళుకటఁదుగ్రి

జూమహోర లకాసః ♦ దోచెడికతనచే

గ్రామిచుండుకడాని ♦ కష్టిమండు

బానుగదాని గౌ ♦ లూనిచెన్నాపట

సిరిచెలిచేసః ♦ చెండటండు

దలఁపజాణలయెడం ♦ దలఁజేల్చుచుంటచే

గట్టిజేజేకట్ట ♦ కత్తియండు

గనుక నాచాన కెనయైన ♦ గరితసిగ జ

గాలనరసిన నెందైన ♦ గానరాదు

నేలఁగలసోయగాలకు ♦ నెగడునట్లు

నిండుచందురా సజ్జ గా ♦ నిండినెజ్జ.

24

గీ॥ నాతిచక్కవనాల గౌ ♦ నాలనెన్న

దుగినుసకుఁగాని త్రాచుల ♦ దొరకుఁగాని

సత్తిచేదనియందురో ♦ సంకుదారి

చక్కఁగొనినూడ నాకంత ♦ సత్తిగలదె.

25

గీ॥ కోరిమానేలరాయని ♦ కూతు నీదు

కాళ్ళులాత్తుచు రేనాఁడు ♦ లోలియుండ

నానతిచ్చినఁ జనుదెంచి ♦ నానులచ్చి

లేడచేపూర్పు చెందాన ♦ రేగుకోర్కె.

26

కం॥ తడయక చేడియనీతో

నుడులాడిన యటుల నేను ♦ నుడులాడెదనో

గమ'సు తెగదామరాదగు

నుడులాలింఁచెడఁదలోన ♦ నుక్కటలేకన్.

27

సీ॥ తరిగట్టుదారి నా ♦ తండ్రియూడేరిన

ననుఁగనిచోర యం ♦ తానిఁగూర్చి

దిట్టఁడై యేఱేఁడు ♦ దీనిరాల్చిన యాత

గానికి నేఁగన్న ♦ కూననిచ్చి

లగ్గులుఁగలలెస్స ♦ లగ్గానిఁజేసెద

ననికట్టుఁజేసి తా ♦ గనతగాను

నాయచ్చఁగలఱేని ♦ కేయిత్తుననిజాటెఁ

గడలఱేడ్లందఱుఁ ♦ గడలిరాగ

నీకుఁదెలిసినదేయైన ♦ నీయడుగుల

కెఱఁగి గొనియాడుచుంటిని ♦ సిరియొడయఁడ

కనుకనానుడు లాలించి ♦ కనికరించి

యేగుదెంచియు ననుఁగొని ♦ యేగుఱేడ.

28

కం॥ సిరిఱేడ నేనునిచ్చలుఁ

దనుఁగని డింగరితనానఁ ♦ దలఁచుచునుందున్

నెఱిఱేతాలి యఱుతగట్టుచు

నఱకాలగ్గాలుఁద్రొక్కు ♦ దంఱెదలోనన్.

29

గీ॥ ఎక్కుడగు దండుతోఁగూడి ♦ యేగుఁదెంచి

చోరయంతానిఁ దెగటార్చి ♦ సూఁడుఱేఁడు

తెగలనుగ్గాడి లగ్గు తెం ♦ తేనిఁగలుఁగ
నచ్చులగనానిఁజేసి కో ♦ నల్లనయ్య.

30

సీ॥ నీయొడలనుచింగి ♦ నేలచూలునఁ దిరుఁ
గుడు నందఁగోరునా ♦ యొడలితీఁగ
సీతలచందు చం ♦ దిరికలుఁగోల నా
కనునెలయీఁక దా ♦ ర్లొనరఁగోరు
నీయెదనాటాడ ♦ నాయెదచూల్దొయి
సుడిగుడ్డుచూలులు ♦ జోకఁగేరు
నీనోటిస్త్రీఁదెర ♦ నెటిఁజగురంటుట
కైగోరు నాకోర ♦ తీఁగెకొనలు

నీయడుగమసు చూలుల ♦ హాయినుండఁ
గోరునాయెద తేటి యే ♦ కామనైసఁ
గానియానుడు లొరులనుఁ ♦ గనుటకీచ్చఁ
గోరకుండును గొల్లెత ♦ గోటుకాఁడ.

31

ఉ॥ చక్కనిజేడటంచు నెట ♦ జాణఁడటంచొగి జోగిజేండ్లకే
జక్కఁడటంచు సోకుఁమలఁ ♦ జేల్పుటస త్తిఁగలాఁడటంచు నా
కొక్కట నెందరోనుమఁగ ♦ నూకొనిజానుఁగు లాలకించి నా
దిక్కని నిన్నునచ్చితిఁగ ♦ దే ననుజేకొను సత్తురాయఁడా.

32

ఉ॥ జోగులదండ్లు నిన్నెదల ♦ సూటిగఁగన్గొన స త్తిలేక తా
రాగిరి యట్టియూరరిది ♦ యా నొకచేడియ డొక్కఁగల్గి యీ

లాగు గొనాలనూని తిల ♦ లంఘనలశైలి గాన యూర లే
లాగుననె నఁ దొందరగ ♦ లాచుచు నిందుల రాగ దేవారా. 33

ఉ॥ గానయు లేకనిన్నుఁ జిన ♦ నాఁడెగనుంగొని రాధ చెల్లు- సి
గాణే గలానియాట నెటి ♦ గండఁడటంచనె ♦ గొల్లకన్నెలు
జాణఁడటంచుఁ గూడి రను ♦ సానొగి గిట్టదికొగలించి తో
సాననెలర్చె నాసకుల ♦ సాటిగనన్గొని నాదరావారా. 34

క॥ ఈలాటినుడులిఁకేలా

గోలను నాయటదాని ♦ కోరికఁదీర్చు
జాలాలగులుఁ జేరు జ
గాలన్గని సాదుటరయఁ ♦ గాఁ గటిజేజే. 35

గీ॥ ఎలరునిట్లులనా తెల్సి ♦ తెలియనట్టి
యెద్దడై నట్టి నుడులలో ♦ దిద్దుకోర్చి
నన్నునాలిగ నేలరా ♦ చెన్నరాయ
నిన్నునిచ్చన నచ్చిన ♦ నెలఁతనొను. 36

క॥ నెఱసరి జెట్టి నేనీ

దరిఁజేరితి నన్ను నేలఁ ♦ దలఁచుటఁదగదే
గరితనగు నెంతదానను
నఱయెదలేకుండ నుడుల ♦ గాలించుదగ్గఁ. 37

క॥ అనియిటు లచ్చనచేడియ

యనినటునుడులాడి కట్టి ♦ యనుఁగుంజెలితో

గనతఁ జలుకలది తాని

ట్లనుఁ దేనియఁజేటసాది • యగు లలినుమలన్.

28

చ॥ లచ్చనయాడఁ గోరిఁగల • లగ్గులనీనునుడుల్ నెత్తొంతగా
లచ్చిదొరా ననాసరిగ • లాఁతుగనాఁజితిఁ దేసనందునన్
గ్రచ్చరనెక్కి... చిక్క-గ ను • కానఁజనఁదగునయ్య నేడు రా
లచ్చిజెలఁగునీకుఁ గన • లంపగు నెంతయు జాగునేయన్.

29

చం॥ నెసఁసన జాలుఁజేడ నెత్తి • నీదగుగండుతనానిఁదొల్లిగా
గనతగొనాలు నీటుసిఁచ • గ్రన్నననేగుచు నేగుఁడెఁచుఁ ది
న్నని గనులాడ జానుఁగుల • గాఁజీనఁజేడయెడందకోరికిల్
దొఁబకఁగఁగూడ నెంచె నిను • దొల్లిఁజీనోతలు సుద్దతన్దనన్.

40

చం॥ తనకయితానుఁ గోరు గరి • తన్నిఁకూనదురానఁగూడు రా
యనికగుహయిలచ్చిఁ గొని • యాడఁగ నెంతయుఁజాలరండుని
న్ననుఁగుగఁగోరు చక్కని యె • యాఁదిని లచ్చనకన్నెరాణిగాఁ
గొనుటసుకాననుండె దిలఁ • గొంఠొక యించుక లేకయీసరా.

41

కం॥ నీకేతగు గా కన్నియ

యాకన్నెకు నీమహాగసు • నరయఁగఁ దగునే

లోకుల లేరీజతసరి

గాకన్నులుఁ దనిసెలచ్చి • గాతుకఁజేఁజా.

42

మ॥ నీలనాచెల్లిఁ కు గాతుక • లెందరోగలరంచు నీ
జోలిఁ గాదనియంటె వేఁదని • జోటితోఁగల జాడనే

నోలియాడిన నేల సోలుచు ♦ నొర్తియేఱుచు నొంట నే
లీలగాలిని యుంచునో తర ♦ లించునోగదలచ్చిరా.

43

గీ॥ అరయచుచురులుగల్గు నర ♦ దఱుకుసురు
గాఁజెలంగుదులచ్చన ♦ కన్నెనరసి
యుసురులిడినేడు కడునెన ♦ రుంచినేలు
సోకు చినుకుదారి తెగల ♦ సోకుజేజె.

44

గీ॥ కోరిరతగాని గుడిసన్న ♦ యూరుజేరి
తనరులచ్చన గొంతుకు ♦ దాలిగట్టి
క్రచ్చరాకెనుగైకొని ♦ రాగఁజూడు
తాతఁగన్నయ్య నీకిదే ♦ జోతఁజేతు.

45

కం॥ లలిసీలీలల రాచిలు
కలదణినెటికేతఁదేజు ♦ గడునెఱసరియున్
గలిగెడు చక్కనినుమల
నైలగాడిన లచ్చితేడు ♦ తీరనియరితిన్.

46

చం॥ చిరునగుడాలు చందిరిక ♦ చెన్నెసలూరు దలనెలంగఁ జ
క్కెర సరితీయనొనుమల ♦ గేరుచునిట్లను గాకెయూడురాల్
గరుగునుమల్గొనాలునుడు ♦ గందగ జానుగులాలకించ ని
నిత్తటి నెదచూలి నాయెడఁద ♦ దల్లడిలన్గడు సందడించెనా.

47

కం॥ కానన్నాతుక లీతల
జానుగ గాకున్ననీదు ♦ సంగాతినిదే

గానిదె చనుఁదెంచెద గా

చానను దేసున్నఁదాళఁ ♦ జాలచుచిలుకా.

48

ఉ॥ కైక్కొనదొడ్డదండుఁడను ♦ జేఁడుసరాసరి నేలునేలకే .

జక్కఁగఁజేరి యందఱు ♦ సానఁజెలంగగఁ గన్నెఁదెచ్చెదన్

నిక్కుచుగొంగజేండ్లతెగ ♦ నీల్లుచుఁగంగిస నన్నుఁదాఁకినన్

దుక్కుగఁజేసిపొత్తుకలఁ ♦ మ్రొంచెదగాంచెద లగ్గులచ్చినిన్.

49

శా॥ సంఘోసానను దొల్లిచేడె యొడలిన్ ♦ సారెంతయోనాడ గా

యింతిచ్చాడ నెడందలోనఁ గల గా ♦ యిచ్చల్కుడల్పాకఁ గూ

సంతైన స్థని గూర్గరామ సకినే ♦ నాసత్తితోఁదెత్తు నే

సంతన్గొంతుకుఁ దాళిఁగట్టుదుఁజుడి ♦ యచ్చానియూగా నుడుల్.

50

కం॥ ఎలగాగఁ గూడి నేనో

లలనామచు సంతసాన ♦ లలిఁజక్కని రా

కలగాటలాడఁగలిఁగిన

యలనాఁడే లగ్గులంది ♦ హాయిగనుందున్.

51

కం॥ అనియాడి దండిదండ్ల

స్తనరఁగఁ దనతోడఁదల్లి ♦ తడయకరానా

డినసూతుఁడు కమతాతయ

కనుసన్న నెఱింగి చక్కఁ ♦ గానతఁడంతన్.

52

గీ॥ తెల్లతల గద్దడాలు నె ♦ త్తినఁజెలంగ

జానుగొంతుల నీర్దారి ♦ జక్కినీటి

దాదినన జక్కితెగఁగూర్చి ♦ కోరికలరఁ
దేరు తాయూరుఁజేసి తాఁ ♦ దెచ్చెసరగ.

53

గీ॥ తెచ్చియుంచినతేరెక్కి ♦ యిచ్చనలరి
తాతఁగన్నయ్య గూర్చుండ దారకుండు
రెండుచేతులనల్లానే ♦ రేళ్ళుఁజేసి
యడలుడెందాన నొగల నె ♦ న్నడినఁజేరి

54

క॥ కొఱడాఁగొని తెఱగంటుల
దొరతేరును సూతుఁడెటులఁ ♦ దోలునొయ్యులన్
నెఱిదోలఁ దేరుగాండ్రన్
దొరగెడురొద నెల్లకడలఁ ♦ దొందరసేయన్.

55

క॥ తిన్నఁగఁ దనయిరుదెసలం
దన్నయుఁ దనకన్న జన్న ♦ యతఁషుద్దెగలుక్
యెన్నఁగఁగ్రాలుచు రా నా
చెన్నరయఁగ సంకుఁజుట్ట ♦ చిలుకులనంగఁ.

56

సీ॥ ఇతైఱంగునగొల్ల ♦ యల్లాండ్రతెగలకఁ
గోడెకాఁడై నట్టి ♦ కోడెత్రొంచు
సెజ్జగలట్టిమఁ ♦ జెలఁగుదేరేనుఁగుల్
గుత్తాలులెంకలుఁ ♦ గొలుచుచుండ
హయైవలెస్స స ♦ నాయూలసరగల
తొల్లిగాఁగలరొద ♦ యల్లసిల్ల

ల వ్చనచేడియ లగ్గానికలరత
నగుడిసన్నకొటిక • కొగిజరాన

కానదానిసనేగెడు • కారునందు !
గోరికలుకేళ్లు దాటగా • దేరుకుద్ది
తోందరగునట్టి నడకతో • దొడరు కండ
చక్కెరలదిండి యరదాని • సరస జేరి.

57

కి 01 సిరిదొర తెన్నలసటచే
జరచరగారుక్కనీటి • చినుకుల తెగలన్
నెఱకసుర టీదనార్చుచు
నెఱతాతయ చేతి సురిగ • నీడనజనుచున్.

58

సీ॥ అరదానిగాండ్లిల • నంటినగలరొద
రహికారునీర్దారి • రంతుగాగ
నసికట్టగట్టిన • నొరుకడాన్సేలు
తగునీటిచారి క్రొం • దళుకుగాగ
దెరుగులుగోడాడ • జేనెడిసింగాణి
కటిజేడెయన్న సిం • గాణిగాగ
డింగరిడెందాన • డెంగటజనుచిల్క-
తొలిసీరుదారి నె • చెలియగాగ

దాతకన్నయ్య యను నీరు • దారిగాగ
గాంచి సిగ యీకదారుల • సంచుకుంచె

తెత్తితోసానఁగన్నీను ♦ చిత్తడీన
నాటలాడెనుకానలో ♦ నీటుఁగులుక.

59

ఉ॥ చిక్కని తీఁగెటిండ్లనన ♦ చిన్నులఁదొక్కల నిండఁదొగి సా
రెక్కెనతేటితెట్ట సాగ ♦ సేనెడు గాణలసేయలచ్చి జే
దొక్కటఁదాలిఁగట్ట జను ♦ చుండెనటంచని గాణగాఁడుజాన్
జక్కెరగాణఁజేసిరని ♦ సారెకుఁదిర్గుమఁ గందురెల్లరు .

60

క॥ నెగులుండని కృష్ణుఁడురాఁ
దగులగులటంచుఁగ్రిక్క ♦ దండ్లనెనోనాఁ
జగురులుఁగొరికిన నోళ్ళకు
నొగురై కోయిలలుఁగూసె ♦ నొగిసంతసిలన్.

61

చెలఁగికడు కానలచ్చి రా ♦ చిలుకనుమల
నెన్నిచేసరిగెత్తి స ♦ తన్నుదొరకు
సిరసునందునఁ జల్లిన ♦ సేసలనఁగ
గాలిఁగదలినననలెంతో ♦ రాలెనచట.

62

సీ॥ అందుగుచెట్లలే ♦ తాకులకొఱకునై
కై తెత్తితిరుఁగాడు గౌరుతెగలు
తీఁగెటిక్కలఁదర్లి ♦ రేఁగిరొదల్సేయు
చును గండులొనాలఁ ♦ దినెడుతెట్ట
దొడ్డకొండలఁగల ♦ తొట్టలలోనుండి
కడలకుఁజనెడు సిం ♦ గాలదండు

నీలిజక్కరజాలు ♦ లీలజాలట్టి లా
గులనుండి కదలెల్లు ♦ గొడ్డకూటు

తల్లిదూకెడుకొండ గొ ♦ జ్జిల్లచాళ్ళు
తొల్లిగాఁగలసంచులు ♦ నల్లనయ్య
డింగరీండ్లయి చనుదెంచు ♦ రంగుదనరఁ
గోనదారిన కడుఁగను ♦ గొనఁగనయ్యె.

63

గీ॥ ఇట్లు సిరిదొరకోనలు ♦ గట్టులేడు
లెక్కనట్టికొటికలు ♦ జక్కదాటి
కొన్నినాళ్లకు లచ్చన ♦ యన్నుఁగన్న
తండ్రియేలెడు నెఱిరాచ ♦ దానిజేరె.

64

ఉ॥ అతటజెంతరాజులుక ♦ హాయిగలచ్చియె దీసరుందొరా
సంతసిలంగజేరితిక ♦ జానగులగుల రాసిగల్గెనే
జెంతయె రాచకూతురెద ♦ హెచ్చినకాక దొలంగెనేడు నీ
యంతటిజేజెజూడఁగనె ♦ యన్నికొంతలు దీరకుండునే.

65

కం॥ నీనెఱ సరిసిరిసాగ

పైన గొనాలెన్ననాకు ♦ నగునేనుడి తే
డైన నల దుగ్గిరాయు
డైన న్గొనియాడఁ గలరె ♦ హాలెదఁగంటికె.

66

నీ॥ సిరియెఱసిరిగద్దె ♦ యరులాద్చుజేజె జే
జే రక్కసులదండ్ల ♦ జీల్చుదాయ

దాయసంద్రాని రే ♦ రాయనీకిదియె జే
 జేయెన్ననానె నీ ♦ చేతిసత్తి
 సత్తియెడందలో ♦ హత్తించుజేజే జే
 జే జోగిడెందాల ♦ జెలగునట్ట
 నట్టంతలేకేన్గు ♦ నలుగుాడ్చుజాణ జే
 జే యీకదాత్తెగ ♦ రాయజక్కి-
 జక్కికుత్తుకత్తెడ జే ♦ జాలుకాలి
 కాలిలెంకలదంట జే ♦ గాణరాణ
 రాణయుదిరొల్లె దారిజే ♦ రాచకందు
 కందుసత్తిగలాడ జే ♦ కట్టినేసి.

67

కం॥ అనియిటు సిరిదొర ♦ జక్కెర

దిను జక్కని తెక్కదారి ♦ తిన్ననినుడుల
 గొనియాడి చెలియకడకు

నని తాతయ యెగుదెంచు ♦ జాడనుడుంగ.

68

మ॥ అదితా జానుగులాలకించి యెదలో ♦ హళిన్దగనెంది న
 ట్టిదొరనెచ్చితి చక్కనైన నుడుల ♦ తేకెత్తెగానాడి నా
 యెదలోగాలి నిలంగజేసితిగదే ♦ యీనాటికోచిల్కు నీ
 యెదుగొనేస్తి జగానలేదనుచు నెం ♦ తెంతేని నగ్గించెద.

69

మ॥ అనియగ్గించుచు జిల్కచేడెయెదలో ♦ నాసత్తిగల్గించి చ
 క్కని రాకన్నియ చెంతనేకతలజే ♦ కాకుండ కెట్లాడితో
 యననాచిల్కు నుడుంగ జానుగులతో ♦ నాలించుచుండంగ నా
 గనదండుండల లచ్చిరాయడట గా ♦ గన్నాడ నాలించియు.

70

గీ॥ తననిజోగులుఁ దనక్రిందఁ ♦ దనరుతేండ్లుఁ
గొటిక నేస్తులుఁ గొడుకులుఁ ♦ గొలచిరాగఁ
దేటఁగలకోరికలు క్రేళ్ళు ♦ దాటుచుండ
లచ్చిదొర కెదురేగెనా ♦ లగ్గులెసఁగ.

71

చ॥ చనిగనెత్తేడు నిగ్గుదిరి ♦ సాలుఁగఱొంటనఁ గ్రాలునట్టి జా
ణను సుడిక త్తి సంకులిరు ♦ నొరగుఁజేతులఁ దాల్చిజేజెలక
దనియఁగఁ జేసినేలఁగల ♦ తాతయదిట్టనుఁ దొల్లినుడ్గులక
గనుఁగొనలేనిలచ్చి చెలి ♦ కానినిఁ జక్కుని కోడెకానినిక.

72

గీ॥ చూచినాఁగలి దారి తో ♦ డై చెలంగు
సిరిదొరజలఁ దనరెండు ♦ చేతులాని
జోతలొనరించి నుదురంటఁ ♦ జేతులె త్తి
యరుస కన్నీరుఁగార ని ♦ ట్లనుచునుడిఁగె.

73

మ॥ సిరిరానీదగు రాకచేతఁ గడు నా ♦ చేగెంతయో రాలె జాన్
సిరులనెందితి నాతిరస్తు సొరది ♦ నెన్నీనఁగాఁజొచ్చె నా
నెఱిసంతంతట నిండుచుండె నరెరే ♦ నేజేయుదోసాల చిం
దరఁగూలెన్ దొలినోచు నోతలు జరీ ♦ ననెలై నీనాటికిన్ . 74

గర్భకండ చంపకమాల

చ॥ సిరిదొర నీకలొన్నరది ♦ చిచ్చరకంటియు గాలిదిండి జా
లరునుడుఁగన్నరాసరిగ ♦ లగ్గులుడింగరి దండ్లకిచ్చెదో

నెఱసరిస త్రిసోకు తెగ • నిగ్గురగుల్కొనఁ జేయుచుండు కొ
న్న రితిదణిజరానయిదె • యజ్జలకేనొనరింతు జోతలున్.

75

గర్భకందం.

కం॥ దొరసేకతల్పొరది చి
చ్చర కంటియు గాలిదిండి • జాలరునుమఁగన్
సరిస త్రి సోకు తెగ ని
గ్గురగుల్కొనఁ జేయుచుండు • కొన్నరితిదణి.

76

-గుడుసుల గీతం.

గీ॥ కీడిగిలి దీచితిరి సిం • గిణినితిగిచి
జీరికింకిరి కీరితి • చీల్చితీరి
తిరినిగిడియిం జిగితిసిరి • దీసినింగి
యింటిగిడ్డివి దిట్టితి • రీగిసీని.

77

దండకము.

ఓజిష్టసంద్రానికిన్గల్గుసింగారి చన్దోయిపిసైన జాన్మస్తుర్నిగాకి నె
న్నానుచుండఘటేడా । జగాయంటుజోళ్ళన్దగుజ్జాన్దుజోడా । యస
ల్పాలు కేల్దోయి యందెంతయోగుండ్రినొక త్రిసంకుల్లలాడా । నెఱి
గ్గల రీండైన రా కాసిదండఱున్లునుతొడి । కరా గొల్లయిల్లాండ
కున్దోడేకాడా । చదల్జాలు సింగాని కాట్రేడు రేయెండరేరాయు

చెల్లడిలితో తరాయంచ తాతాలుసోకొజ్జ జేజేల చెట్టిగి తొడ్కిన
 దిండ్రియలన్నేకు తెల్లతినా ల్లంచు లన్నిండి నిండారుదిట్టా | యడ్ల
 ర్చజేజేల కండ్లెనగుట్టా | లలినేజె రారాల నాకాన నిర్దారనానట్టి న
 గొంటిదారీ | యొగినేజెరాయగి కార్దున్న రాతల్లరాకాసిరాచిన్లు స
 గాతి గాలామ | డానాఁడు తెఱవోజకాట్రేడు లాత్తెండు నిగ్గొకడల్
 నేలు జేజేలుడెందాలలో నిన్ను రేనాఁడులన్నచ్చి యేనాఁటికిస్తీర కన్గొ
 ల్లురోయన్నతోల్దొలక్షూఁచ్చలి కొడ్డలితోఁగూడి తాతయ్యకూ నా
 టలదేలి కన్గూర్కఁగానాల్లు తొల్లుష్టులన్దోచి సందానిలోడాఁగురా
 కాసి జోగొంటికోఁగల్గి నీజేఁడులోఁజొచ్చి నుగ్గాడితొ | జేజేలునోసె
 కుడుల్లూడి సర్దాయలెగటిగాజడ్డు సందానినిన్ద్రచ్చ గట్టందులోఁగురింగ
 నల్లాసరీఁడొచు నాగట్టుఁదేలంగగానెత్తి జేజేలసింగారి యొళ్ళంతలో
 నూని చేటింతలేనట్టిదొ నాకలిస్తీర్చితొ | నేలయంతనఁహిన్దొంచు గాల్దిం
 డిరాటెంకి కిస్తేరుసాన్నాని కన్కొక్కి సిన్గూఁటి యొళ్ళొనికార్గాలి చెట్టెట్టు
 లన్గూల్చునోయట్టులన్గూల్చితొ | కల్లరీఁడొచుఁ గెంజాయకందోయిఁ
 గ్రాలంగజేజేల సూఁడోరితాతయ్య యేవాయలన్లేడు లేడంచుఁదాఁగ
 న్ను కూనన్నరాజగ్గిచేదూసి తంటాలుఁ జెందించ నొడ్డోలగానింట నూ
 టైన రాడందు నర్సింగడన్నన్న చేఁగల్గియానంజుమన్దిండిరాడొక్క చేగొల్ల
 చేజీల్చి చెండాడియాతొల్లి జేజేలకూనన్దగన్ హళి డెందానితోసాకితొ |
 నేలగుజైన జేజేయితండంచు లోకులగాలెన్నఁగాఁజాగ కాఁడ్లె నరాకాసి
 జేఁడుక్కుచేనిక్కునొక్కుజ్జచే నేలయడ్డంటఁగాఁదొక్కి రెండొండులెక్కా
 జగాలన్ల లినేజెరానేలఁగాఁజేసితొ | నేలజేజేలరాయొంటితోరేణు కన్స
 త్తి క్రొల్లంటికిన్గల్గి యాలానినేలన్లనల్ గూడు డెందానితో నరునుం
 డఁచుఁ గేతిన్గడల్ నంటు రాతేని రెండ్లె దునుఱ్ఱోలి చేతుల్లసిన్గండ్ర

గొడ్డంటఁ దుత్తున్ల లంజేసి తౌరా చసంతపైతోసానఁ జెందంగ చాల్తే
 ర్గరాతొల్లి యిల్లాలికిన్దోచి రాజోగితోలచ్చనన్గాడి యేతెంచు చున్దాట
 కన్దుగించి రాకాసులన్ మల్చి చట్రాతిసింగారిఁ గాఁజేసి కాప్రిఁడుసింగా
 ఁఁ జెండాడి యాసత్తితోనేలకున్లునొయ్యారి కాల్దొక్కి- యేతెం
 చుచుండంగ రాగొంగయడ్డొచు రానుక్కు జక్గాడి యయ్యోద్దేకేతెంచఁ
 గన్నయ్య నిన్నేలికనేయఁగా కైకగాదన్న యానుడ్డులాలించి చాల్తే
 తేడాన తినాణినిక లచ్చనన్గాడి కార్హోనలోఁజేరిరాకాసిగంజై స దండ్ల
 న్న రాజేన నీలిగించి యిల్లాలు చాల్తుకల్లురాకాసిచేఁజిక్కి. నన్నాఁ
 డురాకూనతోఁగూడి జేజేలరాకూనఁ ద్రేళ్ళించి చెట్టిక్కలన్గాడి సం
 ద్రానినెద్దజగాదాటి చాల్తుకల్లు రాకాసిరాతొల్లియానంజుడున్దిం
 డ్లదొల్లించి యారాచదానిన్దగనిన్న రాకాసిరానేలఁగాఁజేసి చెట్టిక్క-
 రాగాలి కందంగదుల్ హళిచేఁ గొల్చుచుండంగ నిల్లాలితోఁగూడి
 యయ్యోద్దేకునేరియున్లచ్చి నిండానారాచదానేలితొ । యయ్య
 యీనేలలోనల్ల సేల్దారికిన్జిన్న సైదోడుగాఁగల్గితొ । నీగొనాల్ నెన్ని
 యగ్గించ నీర్చాలికందుండు గ ప్రిని యల్లుండు జేజేలరాయండుగాల్దిం
 డి నాయండు లోతక్కుజేజేలు గోరంతకునాల రంచన్న నేనెంత నిన్నెంచ
 నోతాతగన్నయ్య నీయడ్డు నీర్చాలిదోయిన్దలన్దొల్చి యెన్నేనియో
 జోతలునేసెదన్.

78

కం॥ అనికొనియాడుచుఁ జేతులుఁ

దననుదుటనేర్చితేడు • దండాలిడి తో

దొక్కిని రాగ లోకు లెల్లరుఁ

గనుచుండిరి లచ్చితేనిఁ • గన్నులుఁ దనియన్.

79

ఉ॥ అక్రొటికన్గట్టిచెలు ♦ లందఱులచ్చియె దీసరుండు నేఁ
డిక్కడి కేగుఁడెంచెనట ♦ యిచ్చలుఁదీరఁగ గారె చూడయం
చక్కడి సజలెక్కి తగు ♦ నట్టుల నొక్కరితోడ నొక్కరున్
జిక్కనితేనెలూర్నుమలుఁ ♦ జెచ్చెరనాడిరి సంతసిల్లుచున్. 80

మ॥ అరెరే చక్కనితేనిఁ గన్నదితఁడే ♦ నాగొల్ల యల్లాండ్రితో
సిరికూగాటల నాడుచుండు సొగసొ ♦ జేజేయితండేన సి
గ్గరియశాలచ్చన చిల్క-నంచయిటురా ♦ గాఁజేయనేతెంచుజాన్
గతిజేజే యితఁడేననుష్ఠఁగదె య ♦ క్కాజాన్తు లీడేరఁగన్. 81

మ॥ నెలతా గొల్లల యిండ్లజొచ్చి కడక ♦ న్నయ్యెంతయో జుట్ట నా
చెలులే తెంచినఁ జన్నులంటియద రా ♦ లీకాకుఁగాఁ జీకుచున్
నలిరేఁగందగు నాటలామ నితఁడే ♦ నాయత్త తోఁగూడి స
జల నాటాడెడు జాణయీతఁడెగదా ♦ చానానెఱిన్నాడుదే. 82

మ॥ గరితాయీతఁడె జోగిజేండ్ల తెగలో ♦ గానుండురాతేఁడు సా
కిరియీతండె జగాలకెల్ల నగుదొ ♦ కేతీసరుండీతఁడే
సొరదిన్గిడికి సూతుడీతఁడె జగా ♦ జోకొంటితోఁ గ్రాలు జాన్
సరదారీతఁడె లచ్చిరాయఁ డితఁడే ♦ చక్కంగఁ జూడంగదే. 83

చ॥ సిరిచెలి కూనచేతలకుఁ ♦ జక్కితిఁదాళఁగఁ జాలనింతిదో
సరగున నీలియొంటిదొర ♦ చక్కనితేరునదూఁకి చన్నులన్
గరుకున నక్కునాటనొగి ♦ గాఁగిటఁజేరిచి యెఱునొచుఁ జ
క్రైర యదరాని నానిజిసి ♦ గే రెడుచెక్కులు నొక్కఁదోచెనే. 84

గీ॥ చెలియ యీదొర యొంటి నా ♦ చేతఁజ్జిక్కి
 తేనికొని చనిననసెజ్జ ♦ తెండఁజేసి
 యట్టెదలకొని సిరికూన ♦ యాటలందు
 సొక్కఁజేయుదు నానుడి ♦ టప్పుగాదు.

85

కం॥ కనుదోయినరుస చిత్తడి
 చనులందునఁ గరుకుఁగలిగె ♦ జనియెదిటానికొ
 ననసింగాణిఁ గలానినిఁ
 గనినయ్యనుఁ జూడ నీకు ♦ గతయెయ్యదియో.

86

కం॥ ఈసంకుదారిఁగన నీ
 యాసలు నిండారి చక్క ♦ నయయాటలలోఁ
 దోసానఁ దేలుకోరిక
 లోసకి యున్నట్టునాకు ♦ నొగిదోచెఁగదే.

87

కం॥ ఈతనితో నాటాడిన
 నాతియెతల కట్టుజుండి ♦ నాతులలోననో
 యీతనితో నాటాడెడు
 నాతుక తొలినోఁచునోత ♦ నలిగలదొక్కో.

88

గీ॥ కోరలదరానిఁజన్ను ల ♦ క్కుననుగాజు
 చేతులను రెండుకెలఁకులఁ ♦ జీరలుంచి
 యీతనిని నంచెదనటంచు ♦ నింతియొకతె
 కన్నుఁగానక నొకచెలిఁ ♦ గొంగలించె.

89

కం॥ అనియటులామచుఁ గోర్తులుఁ
దనియనైందాలయందుఁ ♦ దగఁదిరిఁగియు నూ
రనఁగలచేడియ లెల్లరు
ననుఁగొనుమలలర నిట్టు ♦ లనిరొకరొకరున్.

90

కం॥ చిగురాకుల యెఱజోతి
న్నగుసిరిదొర యడుగులెఱ్ఱ ♦ నడతగు తేజె
చ్చగుడింగరీడ్ల కొలలను
నెగుచీకటి నణఁచఁజాలు ♦ నింతిరొకంటే.

91

గీ॥ రేయిచెలిరేఁగి యొద్దురా ♦ దాయరాగ
డాలుజడ నేలయనిలచ్చి నేలునితని
కాలుకేలుల కెఱఁగె నా ♦ కాలకేల
నిలచెఁజుక్కలు గోళ్ళుగా ♦ నెలతకంటె.

92

గీ॥ తాతఁగన్నయ్య తరిగట్టు ♦ దాల్చితొల్లి
దాసరీడుగఁగల్గె ని ♦ తఱిని లోకు
లొగిఁగనుంగొనఁదిరిఁగి యా ♦ యొంటితోడఁ
గలిఁగెనాయనఁ దల కాళ్ళు ♦ గంటెచెలియ.

93

కం॥ జడిదొర జక్కిసిరిచెలి
యొడయని చిరుతొడలసాటి ♦ నొగిరాజుట్ట
యడిదానఁ దెగియెనెదనెఱు
కుడిగిన నట్టిడులుఁగూల ♦ కుంకురెసకియా.

94

చం॥ అరటులు నేలఁగల్గి తిరుఁ ♦ గామటఁగానకఁ దొల్లిచూలుచే
కురకరకోతఁ గోతురిదిఁ ♦ గూడదటంచ నటుల్కుడానిసేల్
దొరతొడ దోయియైగడఁక ♦ తోనెఱిగల్గిన నన్నికారులం
దరసితిరాననుండ నిల ♦ యందునగల్గెను గంటెనెచ్చెలీ.

95

కం॥ సింగానిని నెఱసున్నను

నింగిని నఱకాలఁదన్ని ♦ నెగడెను సిరిరా

యంగగుఁ గౌనెన్నదుగిన

సింగానే జాలడంట ♦ చెలిగనుఁగొంటే.

96

చం॥ సిరిదొర కౌనులఁగసరిఁ ♦ జెందుననన్దగ నేలఁజూచె నే
కరణిని నేలనంచనెదొ ♦ గ్రక్కుననాడెద నాలకించుఁ దాఁ
జిటుతతనానఁ జీరెలొగిఁ ♦ జేకొనియెక్కిన చెట్టుసన్న డిం
గరుఁ డదియెక్క సన్నఁజెల ♦ గన్జుడియట్టులఁ జూడనెచ్చెలీ.

97

గీ॥ రహిని లగ్గుగొనాలను ♦ రతనరాసి

తోడఁగట్టిన నడిసజ్జ ♦ తొట్టతెరయొ

నాగఁదోచుచునన్నది ♦ నాగుసెజ్జ

దొరకుఁగనుఁగొను నింతిరో ♦ తొందరేల.

98

చం॥ ఇలసిరిగద్దె తీగెకొన ♦ లెంతయుఁజేకటి గొంగరాగ చే
కుల నిరు నైదునూఱుదగు ♦ గుట్టగఁదాలించి నల్లనయ్యజూన్
దలసరిరాగఁ జందుడయి ♦ తద్దయుఁదోచిన నోడిత్తి తాఁ
దొలుతటియట్లునీటఁజొరె ♦ దొయ్యలిజూచితెక్కోరఁదీరఁగన్ .

99

కం॥ దాసానాల్నోత్తైరలే

గాసి_జనెందించకుండు • కజ్జీదొరగం పే

యోసకిగొల్లెతలర్థయ

న్దాసానులు నోట నెనరు • దలచుటజుండీ.

100

చం॥ గరితరొ జూడుసోగలయి • గాళుచుఁజక్కని లగ్గులచ్చనాల్

దొరలయి రొచ్చుచూలులయి • తోచెడుతాతయ కన్నులెంతో డిం

గరులను నేలుసూయనుచు • గ్రక్కునజానుని జోగులాసతో

సరిదరిఁజేరి యాడునటు • జానుఁగులంటి తిరుంగుఁదేజుతో. 101

మ॥ అలతోసానఁ జెలంగుచుండిచెలు లె • ల్లాసత్తితోఁగూడి స

జల నెత్తాలననిల్చి యెన్నుచును నీ • ల్చాయన్దగున్లచ్చిరా

తలనెత్తాసఁగడింది గౌలుననలు • న్దారంత దోసిళ్లతోఁ

గలుఁగున్లగులు నీకటంచు సరిగా • గన్లకెంతోలలిన్. 102

గీ॥ ఇట్టులాయూరి చేడెలు • జుట్టుకత్తి

దారిఁగనుఁగొని హాయి సం • ద్రానిఁదేలి

కంటితెరఁ గొట్టకుండంగఁ • గాంచలోప

తొన తెఱగంబులని గొని • యాడుచుండ.

103

గీ॥ తనదు దండెల్లఁ గొలచిరా • దాతతండ్రి

దారినల తిన్నఁగాజని • కేరుడిగ్గి

రతనగుడిసన్న దొరగారి • జతనసజ

నుండెఁ గమసంతసిల్లుచు • దండుతోడ.

104

ఉ॥ అన్ననునే స్తగాండ్ర తేగ ♦ లందఱతో సిరితేనిదొడ్డయై
 చెన్నెసలారు నింటనిడి ♦ చెచ్చెరరాతన నట్టుజేరె నం
 చన్నియుఁ జిల్క జోగిదొర ♦ హాయిగ కీడియనుంగుకూన తాఁ
 గన్ననిసుంగుతోఁదెలియఁ ♦ గాననె హళిని లాగరుల్లనన్. 105

—: ఆశ్వాసాంతము :-

కుసుమ విచిత్ర వృత్తము॥

సురచెడు రాకా ♦ సుల నెటిగండా
 తరుగని కేతెం ♦ తయుఁ గలజెండా
 చురుకగు రారా ♦ జల కురిదండా
 కరుదుల జాన్డిం ♦ గరులకుళాండా. 106

గద్య :

సీ॥ ఇదినాఁడురేలు ♦ నిన్నెదలోనఁ దలఁచు డిం ♦ గరుడ సాదులకు
 సం ♦ గాతికాఁడ । సాగసుసంతునఁగల్గి ♦ జుంటితేనియలూరు
 నలుఁదెఱంగులఁ గైత ♦ నాణెగాఁడ । రహిని కోకా
 డక్క ♦ రానికినేత్తుండి ♦ కుడితట్టు సున్న తొ ♦
 ల్తడరుకయ్య । యనునేను నారాణి ♦ కన్నన స్త్రీ
 రిన ♦ యలలోకులుజేర ♦ నలరునశఁడు ।
 తోడుఁగలుఁగఁగ నదరాల ♦ దుగఁదగలని ।
 నుడులతో నచ్చతెల్లునఁ ♦ జెడకయుండు ।
 కయిత నొసరించితినియట్టి ♦ కతకునాల్గొ ।
 కతయొనర్చితి నిండుగా ♦ కట్టిజేజె. 107

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ

శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్వచన అక్షణా పరిణయము.

పంచమాశ్వాసము.

గీ॥ గొల్లయిల్లాండ్ర తెగలకుఁ ♦ గోడెకాఁడ
చక్కనయ్యకు సొగసున ♦ జతఁగలాఁడ
దండియుక్కగు నాఁగలి ♦ దారితోడ
జంటలేనట్టి కుంకుల ♦ కుంటతేడ.

1

గీ॥ తెలియనాలించుఁ జక్కెర ♦ దిండిజోగి
క్రీడిచూల్చాలితోననె ♦ గేతెదనర
నీలిదొర నొక్కయలుజేర్చి ♦ నేలదారి
కడఁకనింటికెఁజని యంత ♦ కంటెతొలుత.

2

చం॥ తలఁగక రాచకూతునకుఁ ♦ దాలినిఁగట్టఁగ తేడులెల్లకున్
గలికితురాలుఁ దాల్చిసిరిఁ ♦ గ్రాలసుకానను దండిదండ్లతోఁ
జలుకులు సింగిఱులుదెలుఁ ♦ జేతులఁజేకొని గుట్టగుట్టలె
నలుదెసలందు నిండికొక ♦ నర్జాగినేలకుఁ జొచ్చకుండఁగన్.

3

కం॥ లగ్గానికె దనయూరికి
దిగ్గునఁ జనుఁదెంచుజేండ్ల ♦ తెగలకునెదురై

లగ్గులనారసిరాయఁమ

నిగ్గుగు లోఁగిండ్లనుంచె ♦ నెఱసరియగుచున్.

4

చ॥ అరిసెలు దోసెలట్లు సుకి ♦ యల్పురలడ్డలు నేతియిడ్డెనల్
కలుకగుగారెలున్దొలుతఁ ♦ గాగలసూడిద లోగిరాలు గ)
చ్చరఁదెలెలందు నుంచి తగు ♦ సాదులతో దిగునిండ్లకంచ నా
దొర తెగలారగించి రహి ♦ తోఁగఁడుఁజక్ష్మఁగనుండిరంనఱున్. 5

ఉ॥ అందఱు గుట్టగుట్టలయి ♦ హాయిగ రచ్చకుఁజేదిలెస్స చె
న్నొందెడు గద్దెలందరితి ♦ నూనిదటాలునఁ గూరుచుండి రా
సందడిలోన లచ్చిదొర ♦ చాల్పురెదారియుఁ జిన్నతోషునున్
దందడి యీనఁ గొంతి చిఱు ♦ తల్తనతోఁజన రచ్చఁజేదియున్. 6

గీ॥ తగిననెఱసిరి గద్దెల ♦ సాగసుఁగులుకఁ
గూరుచుండిరియంత నా ♦ యూరిఁజేఁమ
రచ్చలోనున్న రాజేండ్రి ♦ రహినిఁజూచి
చక్రనయతండ్రి యాలించ ♦ సరగననియె.

7

మ॥ కడఁక్త్రనానెలలార లాగరులఁ జ ♦ క్తన్నాలకించండి నా
నుమ లీనింగిన నూఁగుచోర నెతఁడే ♦ నుగ్గాషు నాతండు రా
యఁడునాకూతురకంచుఁజాటితిని నా ♦ యయ్యన్నెఱిన్దొంచ నా
గొడుఁగొనట్టుల సంతసింతునెదఁ జే ♦ కూరున్దడుం గోరికల్. 8

క॥ అననాలించి యిదెంతటి

దని యెడఁదలలోనఁదలఁచి ♦ హాయిగ సరదా

గొనరంగఁ జోరదరికిఁ

జనుచుండిరొక్కఁ డెంతో సంతోసానన్.

9

కం॥ ఆరాచకొమకు లండలు

నోడననుఁడెంచు గండు ♦ నుడులాడుచుఁ జే

కూరున్గోరికలని యెం

తో రహ గాఁశించుచుండు ♦ తూలనగాడన్.

10

చం॥ తొలుతనె నేనుసింగిణిని ♦ తొందరగాఁగొని చిల్కు-చేనిలన్

గలయఁగఁ దూలనేసి దొర ♦ కన్నెకుఁదాలినిఁ గట్టుదంచు రా

నెలలొకసారి డాసిరట ♦ నీల్లుచు నెచ్చటలేనిగచ్చులన్

దలఁగకనాడుచునదలు ♦ దానిననూఁగెడుఁ దూలఁజెచ్చెరన్. 11

సీ॥ కనియెదలో నడ ♦ ల్లాంచి యీకరాని

తోఁచదునాకని ♦ తొలఁగునొకఁడు

యిదిలెక్కయేయని ♦ గదిసిసింగాణిచే

నెత్తఁజాలకనేగె ♦ నింటికొకఁడు

చిలుకుఁగూర్చెదనని ♦ సింగాణికినినారి

యెక్కించనేరక ♦ సొక్కెనొకఁడు

యిదిత్రొంతునని నారి ♦ నెక్కించియలుఁగు లె

స్సగఁగూర్చలేకట్టె ♦ జనెనొకండు

కొట్టగొరకిడి గుటిఁగాన ♦ నట్టిఁడొకఁడు

గట్టిగుటిఁజూచి యదిదుగ్గించ నట్టిఁడొకఁడు

సూటిదొలఁగెనెయని దెస ♦ లూచునొకఁడు
యెందుకరు దెంచితినియని ♦ కుండెనొకఁడు.

12

సీ| కంటులనుగ్గాడు ♦ కారునఁగల్గు నా
చేస త్తియేయేటఁ ♦ జేరెనొక్కొ
లెక్కలేకుండ చి ♦ టుక్కున సింగానె
నెక్కిడుచేగెందుఁ ♦ జిక్కెనొక్కొ
రద్దినాలించి చే ♦ కొద్ది సూటిగనేయు
గుఱుతునెవోట్టికి ♦ నరిగెనొక్కొ
చిటికెలో గొరక ల ♦ న్నిటిఁగూర్చునాచేతి
జాణతనానెందు ♦ జారెనొక్కొ
యనుచు నొక్కరితో నొక్క ♦ రాడికొనుచు
నరిదిచేదెరచిన గుడ్లు ♦ తెరచినట్టు
లుండియడలున సిగ్గెతో ♦ నిండి దొరలు
దిగులుఁజెందిరి లోకులు ♦ నగుచునుండ.

13

శా|| అతన్దాతయ యన్నచోర నిలఁ దో ♦ యనాని తాతయ్య యీ
యింతిన్దొకొనునంచు నెంచి తన.గ ♦ ట్టెంతేనియు న్దాచెనా
చెంతన్దొంచఁగఁజాలి కీడి కడఁక ♦ నెలనగన్దొల్చు డా
క్రొంతన్దొచ్చి దొరట్టెజేయుఁ గను పై ♦ గనేసి గూర్చుండినన్.14

శా|| ఆలో రాయఁడు కట్టినేస్త్రీగని య ♦ య్యా నీదుకై సత్తిచే
దూలానిన్దొగనేసి నాయనుఁగు కూఁ ♦ తున్దొలు కాలొక్కి చే

దాల్చిన్ద్రోతుకుఁగట్టు జేజెతెగ దం ♦ డాలంచు నెన్నంగ న
న్నేలన్మాడఁగ దేయటన్న సిరితే ♦ డెచ్చెనతోసానితో. 15

చం॥ చిటునగు జక్కనొదలనఁ ♦ జెన్నెసలారఁగ నల్లనయ్య గ
చ్చర నడినన్గడానినెటి ♦ సాలుఁదటాలునఁ జట్టికట్టిజాన్
జొరకరి నాఁగలేచియఁటఁ ♦ జూచుచునుండెడి నేలదాన్లు హ
నెఱసరిదంట యీతఁడన ♦ నెట్టననిల్చెను చోరచంగటన్. 16

మ॥ కడకన్డాకయిఁదాల్చి సింగిణిని చ ♦ క్కన్నారి యెక్కించి దం
దడి చిల్కొకటి నారిఁగూర్చి కుడిచే ♦ దాగుంజి నీరందుఁ జూ
డ్కిడి సూటిన్దొలుగంగనీక యట తేం ♦ డెలనిగులెంద నూఁ
గెడి చోరన్దగనేసె దుస్కులుగఁ దె ♦ లేతిన్దెసల్ నిండఁగన్. 17

ఉ॥ అట్టులనింగి జోరనొడ ♦ యల్లనుచుండఁగ నొక్క చిల్లు చే
గొట్టిన సత్తుతేనిఁగని ♦ కొట్టికరాయఁడెడందకోరికల్
నెట్టనదూసుచుండ నత ♦ నిన్దొనియాచనుంగుకూఁతురిన్
గట్టిగఁదోడితెండనుచు ♦ గాదిలిలెంకల నంచెన త్తటిన్. 18

కం॥ అంచిన లచ్చనకడ కే
తెంచి సిరిదునీఁడుచోరఁ ♦ ద్రొంచెను తల్లి
యాచన లెంకలుఁ దండ్రినిఁ
గాంచెదనని సంతసానఁ ♦ గ్రాలుచులేచెన్. 19

ఉ॥ ఆసకి జాలు కాలఁగల ♦ యాతఁడుచోరనుదుగ్రించెనంచు తె
స్సాసగనాలకించి యెద ♦ హళియనేకడలిన్దడిదుచున్

నాసరిలేరటంచు నిల ♦ నౌతల చెన్నెసలార చేరలం
తేసికనుల్ సిరాజతళు ♦ కీనఁగఁ దాతయఁ జూచుకోరికన్. 20

ఉ॥ తెక్కులదారిరాలు దిరి ♦ రేకులఁగూర్చిన యండలానిఁ దా
గక్కుననెక్కి తోడి చెలి ♦ కత్తెలతోఁ జనుఁదెంచుచుండ నా
చక్కిని కన్నెఁజేరెదొర ♦ చందురులెల్లరు నిచ్చఁజెంది తా
రొక్కటఁగన్నులార్చకటు ♦ లోలిఁగనుంగొనఁదండ్రిచెంతకున్. 21

చ॥ అటుఁజనుదెంచు రాచ చెలి ♦ యన్దనిరాతెగ లాకెలెస్స చి
క్కటి చనులీడుఁ జక్కనగు ♦ గాదిలిలోతు గొనాలుజాణ తె
చ్చట నరిదద్దిరాయనుచు ♦ సారెకు సారెకు నుగ్గడించి యా
దటనరుసానఁదేలి గన ♦ తన్దగనొండొరు లిట్టులాడికా. 22

క॥ ఔరా యీతలచందురుఁ
ఔరాసిసలైన నడక ♦ తారా కనులం
గౌరా నెన్నొసలఱచం
దౌరానూగారునాగఁ ♦ ఔరాయెన్నన్. 23

ఉ॥ చక్కదనాలచుక్క రుసి ♦ చందులుఁగాంచినఁ గల్లుతిక్క జాన్
జిక్కనిదైయలర్చి యట ♦ చేతుల సాటిది డొక్కకొను లె
స్సెక్కుమ హత్తిగంటులకు ♦ హెగ్గడియక్క గొనాలకెల్ల నీ
టిక్కకనంగనీగరిత ♦ కెచ్చటసాటియొక్కర్తురాదొకో. 24

క॥ ఇరులాచక్కని నెఱకలు
సరులాచేదోయిచ్చిల్ల ♦ సరులానుడుఁగుల్

దొరులూనడిలాగల నె

త్తరులూ గనుఁగొనఁగడొక్క - ♦ తరులూచెలికిన్.

25

కం॥ ననచెండ్లు చాచిదుగ సు

న్ననఁదగు నడిలాగు చక్క ♦ నౌ తలసిరి య

న్ననఁగానగు నదరాల్ జ

న్ననఁగాఁ గొంకింతలేదు ♦ హాయిగఁజెలికిన్.

26

కం॥ నుమలకు నడలునిలుకలు

నడలకుఁ గడకడల^{జ్జ}కేగు ♦ నానననంచల్

యొడలికి గడగ్గడలామచు

నుమకున్నొన్నానియింతి ♦ కొరులెటునీడె.

27

కం॥ చెలికురులొడలఁ గనులఁ జ

న్నల నాలెదారుచాలు ♦ నూలులనోళ్ళున్

గలతాత దుగ్గిరాయలు

తెలుచూల్దొల్లిండ్లు నేర్తు ♦ రే యెన్నంగన్.

28

కం॥ ఈకన్నెల తలకట్టు

నేకొని కౌఁగిటనుజేచ్చి ♦ జెలఁగునతం డీ

జ్జోకులు నెన్నఁగజేజే

రాకొట్టిక హళిఁజెంది ♦ గ్రాలుటఁగాదే.

29

ఉ॥ ఎట్టులనై న నీసకియ ♦ నేడైరఁ గైకొనకున్న నక్కటా

గట్టితనాలనగ్గినిడి ♦ కాల్చినయంచొగి తేఁడులొండొరుల్

కట్టొకటూని యింతికినిఁ ♦ గ్రాలెమఁ జక్కదనానికెంతయో
నెట్టనఁ గోరెలూరఁ దగ ♦ నిల్చిరి కన్నులు నార్చకుండగన్. 30

మత్తకోకిల

చక్కనయ్యను గన్నతండ్రికి ♦ సాటిరాయలుఁజూడఁ జేఁ
డెక్కుడౌ యరుసాననిచ్చె గు ♦ తెంతొగల్గిన లచ్చనన్
జక్కనయ్యను నాదునోతలు ♦ సంతసుద్దినిఁగాంచె నీ
రక్కసులగొంగల్లుఁ డౌటనె ♦ రాజులందున హెచ్చితిన్. 31

కం॥ అంచలనడకల చెలిరా

సంచరు దందంగకట్టి ♦ సంగతఱుతన్
యించగుగందానినిఁ గలి
గించుననల్పండునునిచె ♦ నిచ్చలుఁదీరన్. 32

కం॥ సూతుం డరదానింగొని

యేతెంచినఁజూచి లచ్చి ♦ యేలికగరితన్
యాతఱిఁగొని తేరెక్కెన్
జోతినిఁగొను నీరుదాత ♦ జోడనుచుండన్. 33

ఉ॥ అంతటఁజాలుకాలఁ గలు ♦ గాయన నూఁదదెసల్లలంగ తేం

డ్లంత యెడందలందడలు ♦ నందఁగఁగల్గి రక్కసీఁడు లిం
తంతనరాని జంకెదల ♦ యందుననాటిన సందుగొందులన్
గ్రొంతలజొచ్చుచుండఁ ♦ దెఱగంటులు హాయినిఁజెందసంకునున్. 34

చం॥ సిరిదొర సంకు నూడగడు ♦ జేజెలుహళినిజెంది యెన్నఁగా
గుఱివరిలేక నల్గితగ ♦ కొట్టికలూడ్చిన కాటిజేడునా
నెఱసరియై జెలంగదగు ♦ నీటుగసూతుఁడు దేరుదోలఁ దొం
దరఁగొని దండ్లులేచి తన ♦ దారిన రాజనుదెంచి చూడఁగన్. 35

ఉ॥ అన్నయుఁ జిన్నతోడుఁదెగ ♦ లందఱుఁదన్నొగిఁ జుట్టిరాగ నా
కొన్నన చిల్లుదారియయ ♦ కోరికతోఁ దనయూరికేగ నా
సన్న నెఱింగి యేలికలు ♦ సత్తుమనీనుని సత్తిఁగానకన్
దున్నల యట్టులన్దగిలి ♦ దూరదొడంగిరి సిగ్గులేకిలన్. 36

ఉ॥ ఎక్కడిగొల్లతోత్తు కొడు ♦ కేలికలందఱు లెక్క సేయకన్
జక్కని రాచకన్నియనుఁ ♦ జయ్యనఁజేకొని యేగుచుండె నీ
టక్కరి డొక్కజేలిచి త ♦ టాలునదండులఁ దుక్కుజేసి న
ల్చుకులనంటఁదోలి చెలి ♦ జానుగఁదెచ్చుట లెస్సయశాగదా. 37

చం॥ అనియిల దార్లు సింగిణుల ♦ నల్గులఁదాల్చి గుఱాలనెక్కి చ
య్యన నెఱిదండ్లతోఁగలసి ♦ యశామలనొక్కుచు సంకులూడఁగా
గనరొద నేలనింగి నడి ♦ గడ్డననిండుగ నిండుచుండఁ దా
తనుఁగను తండ్రి యేగునల ♦ దారికినమ్మగ నిల్చిరందఱున్. 38

గీ॥ ఇట్టులిలదార్లు సంకుల ♦ నట్టె యూమ
చు సిరిదొరదండ్ల నిలఁజేసి ♦ చుట్టుఁజేరి
యెంతొసరదార్లు రా దొర ♦ లిందరుండ
జడియక నెలిఁగొని చనః ♦ జను నె యనుచు. 39

ఉ॥ చిన్నెలుగల్గు రాదొరలు ♦ సింగిణులందున నాల్గుజేర్చి ర
ద్దన్నికడల్ నిగిడ్చి తగు ♦ నల్లులుగూచి కేకలేయుచున్
గ్రన్ననలచ్చి రాతెగల ♦ గాడిచన న్దగనేసి యంతనా
కొన్నన చిల్లుదారియయ ♦ కున్దసిగల్గెగ నాడిరెల్లరున్. 40

ఉ॥ నెట్టనత్తెకదారియటు ♦ నీల్లుచునింగినినూగు చోర రా
తోట్టినజూచి చిల్లుతెగఁ ♦ ద్రుంచిన యట్టులగాదు గఁదురా
నిట్టిరితోనెదిర్చి యని ♦ నెట్టులజేసెదు చేతఁగాదుజాన్
గుట్టుగ నింతిడించిచను ♦ కొట్టిక దారిన సిగ్గుతోడుతన్. 41

మ త్త కో కి ల :

చీరెలన్గొని గొల్లకన్నెల ♦ సిగ్గుదీసినయట్లుగా
దారయన్దసిదీరఁ జేడియ ♦ నట్టెగూల్చినయట్లుగా
దోరియన్ననుగూడి కోనల ♦ నోలియాడిన యాటగా
దీరసించుచు నిందరన్దల ♦ నెట్లుదాకుదు గొల్లఁడా. 42

చ॥ సరసకురాగ రోతయగుఁ ♦ జక్త నిసుద్దియొకింతలేదు తె
స్సెఱుగరు కారుకూతలకు ♦ నేలికలెన్నఁగ నిందరుండి యి
త్రైఱుగునజూడఁ గన్నెగొనఁ ♦ దీరిదియెంతయుఁ గాదుకాదురా
నెఱసరి గొల్లఁడైనదెగి ♦ నెట్టనరాచెలి చెట్టనంటునే. 43

చ॥ కడలినిజొచ్చినన్దలను ♦ గట్టునుదాల్చిన నేలజొచ్చినన్
జడలిమకొన్నగుజ్జ నడ ♦ సాగినదిన్ననిజన్నిగట్టుగా

నడచిన జోగియైతి తిరిగి • నన్నెటిగొల్లల దుడ్డెగాఁడు గాఁ
దొడరిన జాలిఁజెందకరు • ద్రుంతురు నిన్నును గెతనెత్తురే. 44

గీ॥ ఓరి గొల్లడఁసానన • నూరఁదీరు
దీరులందలి కడుచిచ్చు • కారుకొడుల
నుమకునకునోర్చి నీయును • మండేనేని
చానఁగొనియూరి కానాఁడు • జనెమగాని. 45

చ॥ అనుటయు లేతనొతలన • నచ్చుగఁదోఁచఁగఁ దెల్లగడ్డకా
తనుసటుఁజాలనట్టి నుడు • లాడిన యతనె గండుతొదురే
తనరెడు చేతిసత్తినను • దాకినరాజన సుక్కుఁజేసి యీ
సునఁదెగటార్చి యీచెలిని • జోకఁగొనందగు నుక్కుగల్గినన్ . 46

చ॥ ఒడయఁడులార దొడ్డకసి • నూనియొడందల గుట్టగుట్టలై
తడయకనన్నఁగూల్చి గరి • తన్నొని యేగఁదలంచి సంతసా
నడరుచు నేగుఁదెంచితిరి • కంతటనుండుడి నాదుసింగిణి
దడదడ నేగుఁదెంచలుగు • దండ్లకునోర్చిన సంతసించెదన్ . 47

త ర ల :

అనుచు లచ్చియనుగు సింగిణి • యందునారినిఁగూర్చి లా
గినఁ దటాలునఁ గల్గురద్దికి • గెల్లెనేరుల రాయఁడున్
దనరుదాన్లు దొలంగిరెంతయొ • నాఁడుచేదొర లిద్దరున్
దునిగి చుక్కలురాలె జల్లున • మాఁగెఁగొండలు దండిగా. 48

ఉ॥ అట్టుల నారిలాగినెఱి ♦ యగ్గికణాలది సంతఁగొట్టుకాఁ
కటెఁగలంగి సానఁదగు ♦ నట్టులఁదీరిన నారసాలజాన్
గుట్టలనారిఁజేర్చి దుగి ♦ నుంగనురాయఁడు నేలతేండెదల్
గట్టిగదూరి నల్లతెగఁ ♦ గారఁగనేసెఁగ డిందిస త్తితో.

49

ఉ॥ ఏసిననేలతేండెదల ♦ నీసడరందఱుఁ గూడిలెస్స రా
కాసుల గొంగనెన్నెదన ♦ గట్టిగ నాటఁగనాలు గేసితే
గాసఁ దొలంగునట్టులొగి ♦ నాన్నొకటేసి గుఱాలసూఁతు నే
డేసిసి రాజిచిచ్చలుఁగు ♦ లేసిరిదండ్రు దందిచూడఁగన్.

50

చ॥ అటఁజనుఁదెంచు చిల్లుతెగ ♦ లన్నిటికన్ని సురగ్గినెక్కొమల్
చిటచిటలాడె డల్లులొగి ♦ జెచ్చెరనేసి యడంచితిర్గి చె
న్నటులకు గుండెలందుదడ ♦ నాటఁగఁగూలఁగ లెస్సచిల్లులన్
దటకుననేసెఁ జక్కనయ ♦ తండ్రిగుఱెంతయుఁదొల్లకుండఁగన్.

51

క॥ సిరిదొర సింగిణిఁ దొరఁగెమ

కఱుకలుఁగుల కోర్చలేక ♦ కడుదండులతో

దరిఁగల దళాలకురికిరి

యెరగలి సరినారసాల ♦ నేయుచుతేండ్లున్.

52

గీ॥ కదిసి యేతెంచుతేఁడు ల ♦ గ్గలికఁజూచి

గండుఁగొండాడఁదగిన యా ♦ దండుదొరలు

చురుకుఁగలిఁగిన కఱుకైన ♦ గొరకలూని

కలన నెదిరించి నిలచి రె ♦ క్కటిఁ జెలంగ.

53

గీ॥ గట్టిగైకొని యరుతెగ ♦ లఱుదాకి
గండ్రగొడ్డడ సురియల ♦ కత్తువీపె
లుక్కుగుదియల రోకండ్ల ♦ దుక్కురేగఁ
గొట్టుకొన సాగిరెదల నే ♦ కొంకులేక.

54

క॥ గుఱాలనరికి వేనుగు
లఱుడఁగఁ గూల్చితెంక ♦ లడలఁగసురెచే
నఱులఁజేలిచి తేరుల
నుఱుగరాల్చిరి దురాన ♦ నొండొరులరిదిన్.

55

గీ॥ సూడు సరదార్లచేనని ♦ సుక్కుచున్న
తెగలఁగని నీలియొలెదారి ♦ తగనికినుకఁ
గలిఁగికనుదోయి కార్చిచ్చు ♦ కణుకులురల.
దెగలనిలఁజేసి యెదిరించి ♦ తెలియననియె.

56

గీ॥ ఓరి రాచెడుగెదలార ♦ నోరికొలఁది
కారుకూతఁలుఁగూసి రా ♦ కాసిసూడు
గొరకల్గికి నోర్చక ♦ తిరిఁగినాదు
యితర తెగలదురాన నీ ♦ ల్గించినారు.

57

చ॥ కనుకనిలోన డల్గలిఁగి ♦ కాలికొలందిగ నుర్దులాడ సా
గిన కొరగాని యట్టిడుల ♦ గెల్చిన లెస్సగునానిజాన ద
క్కిన చెయిచేత రోకలినిఁ ♦ దాలిచి డాకడచేత నాఁగలిన్
దనరఁగఁదాల్చి నీలియొలె ♦ దారదుదెంచెని లుండిదిట్టలె.

58

సి॥ అనికరాళించి గం ♦ డగు నీలియొలెదారి
 రోకలిన్నాఁగలి ♦ నోకఁ గొనుచు
 కలననొంటని యట్టి ♦ డుల దండులనేరి
 తనచేచిన త్తి యెం ♦ తయొజెలంగ
 కడలిలో తరిగట్టు ♦ నడయాడునటుఁ దిరుఁ
 గుచు తేండ్లలెంకల ♦ గుట్టఁజేసి
 కత్తుకల్ నాఁగట ♦ గుంజరోకటఁగొట్ట
 నెత్తులుఁజెక్కలై ♦ జొత్తులైరి

యీసురోసాన నుడుకుచు ♦ నెంచకట్ట
 కడహదను కారునాఁడు రా ♦ కొడుకులీల
 గడలయందెల్లఁ దానెయై ♦ గ్రాలుచుండి
 దండితేఁమలఁ గడకారు ♦ దారిఁదోలె.

59

కం॥ అత్తఁజేయెడందక నలిగు
 రెత్తఁగ నల్లొలెదారి ♦ యెగు రోకటిచే
 నెత్తులుఁ జట్టఁగఁగొట్టినఁ
 దత్తరఁగొని రాతుజక్కి ♦ దండ్రిలఁగూలెన్.

60

నీ॥ గాలిజక్కికి సరి ♦ గానేగు గుత్తాలుఁ
 జకిలించియు సురులుఁ ♦ జెడిచనంగ
 దిట్టతనానెదఁ ♦ దుట్టియై చేరాయి
 రాలినట్టులఁదేరు ♦ రానడంగ

నుదిరికాడలఱాలు ♦ తెదుగు గొమఁగులుచిట
చిటరద్దిచే దున్ని ♦ చెదరిరాల
సుడిఁగొనిసూతులు ♦ గడుకేకలేయుచు
దడకొట్టి డెందాలు ♦ జడిసిచచ్చి

రెంతయో యీసురోసాన ♦ నెలరుఁగదిసి
నొగలుఁ జేచూనిచేసత్తి ♦ జగినలాగి
నోలి గిరగిరయాడించి ♦ నేలఁగొట్టి
గీటడంచెనుఁ దాటి తె ♦ క్కేనిదారి.

61

కం॥ తొండానంటి యూఁచుచు

గండగు నేనుఁగులనీడ్చి ♦ కడుకటిసాల్ రా
యండల రోకటిచేఁగడి
కండలు రాలంగఁజేసె ♦ గై సిరి యడరన్.

62

ఉ॥ చిన్నయనుంగు తోడరయఁ ♦ జిచ్చుకునింగినిసుంగుతోడునై
చెన్నెసలారునట్టుఁ దన ♦ చెంతనరాఁగడు నాఁగలఱులన్
గ్గిన్ననఁజేర్చి రోకటల ♦ రడ్డులజేఁదులఁ దుక్కుతుక్కుగా
సున్నిగఁగొట్టఁగాఁ దిరిఁగి ♦ చూడకఁ గాల్చాలదేగి రందఱున్ . 63

ఉ॥ గండరగంఘఁడంచుఁ దెలు ♦ గంటులు నింగిననుండియెన్నఁగా
నండయిచిన్నతోడు సురి ♦ యన్గొనితేరుల తెట్టసూతులన్
గొండల సాటియేనుఁగుల ♦ గొట్టుగుఱాలనుఁ గాలితెంకలన్
గండలుఁజెండి జేజెతెగ ♦ గ్రాలెడియూరికిఁదోలెగ్గిళ్ళునన్ . 64

మ॥ ఇట్టునీలొల్లెగలాడు జిన్నసయిదో ♦ డీయిద్దరునేయు నె
 క్కటి కయ్యానకు దక్కినట్టి సిరి రా ♦ కారై నదండాగి చ
 క్కటి యల్లుల్గొన యానఁగూర్చి నెఱిసిం ♦ గానల్లుమనేగఁ జెం
 గటఁగాటానఁగి కనేసిరి తెగ ♦ ల్లగ్గోలు చేఁగూలఁగన్. 65

చ॥ ఇరు తెగ లిట్టులనదిసి ♦ యీటెలఁ గుచ్చుచు దొడ్డదుడ్డచే
 సిరసులఁజిట్లఁగొట్టుచుఁ గ ♦ సిమర కత్తుల డొక్కలటై జం
 దరఁగొని చీల్చుచునురుకు ♦ దాఁకఁగిటారులఁ గాలుసేతులున్
 దరుఁగుచు నింగిజేజెలొగి ♦ దన్యఁగఁజేసిరి కంగిసెంతయున్. 66

సీ॥ అట్టులననిజేయు ♦ నత్తఱిగొరకలుఁ
 దాకిగోడాడు స ♦ ర్దారితెగలు
 నుసురులుఁజని ♦ నేలనొరిగెడు గుఱ్ఱాలు
 జొత్తిలిరాలిన ♦ హత్తి తెట్ట
 సున్నెనతేరులు ♦ సోలినసూతులు
 గాసిల్లిజచ్చిన ♦ కాలితెంక
 లారిసీల్గిన యొడ ♦ శృట్టెరాలినకీళ్ళుఁ
 దునిఁగిన కాళ్ళుఁజే ♦ తులునరాలుఁ

దెగినకన్నులు జాన్తులు ♦ నొగులునల్లుఁ
 జనిగిరాలిన జీరాలు ♦ నేలుజోళ్ళు
 గుట్టలుగనుండె నాలుక ♦ ల్లుండె లెఱచి
 యడలుఁగలిగించు నట్టిదె ♦ యనివనరెచ్చ.

సీ॥ తెగిరాలు గొడుగులు ♦ తెలిసిరి గద్దెలు
 చచ్చినగుఱ్ఱాలు ♦ చాలురాసి
 సన్నలుఁదెగుఱేళ్లు ♦ తిన్ననిగడ్డలు
 సడలినగొంతులు సంకుతెగలు
 చెంగినచేతులు ♦ నింగిచూల్దొమ్మలు
 గుదెలఁదాఁకులఁగ్రావు ♦ కూడునురుఁగు
 కూలినలంకెల ♦ కూటెండ్రకాయలు
 గాయాలగార్నల్ల ♦ కరుమరొచ్చు

సున్నియైనట్టి నెరకులు ♦ సొరదిచొరలు
 యూఁచియిలరాలు నెఱకలు ♦ నాఁచుతెట్ట
 నెట్టుకొని గారునెత్తురు ♦ నీటిగుట్టఁ
 గాగననిఁగాంచఁ గొలన జ ♦ క్కటిగనుండె.

63

కం॥ జిడ్డుకడ లల్లుడత్తటి
 దొడ్డుగు కయ్యానచేతఁ ♦ దొడరెడిసత్తిన్
 గడ్డుఁగల చిలుకులేరిచి
 రడ్డుల దొరలడలనేసి ♦ రంకెలుఁజేసెన్.

69

గీ॥ కలన నెదిరించు జేఁడులు ♦ కట్టిజేజె
 సింగిణిని నేగుదెంచెడి ♦ చిలుకుతెగకు
 నడలుడెందాలలోఁగల్గి ♦ దుడుకులుడిగి
 కాలికొద్దిగనురికి చీ ♦ కాకుఁగనిరి.

70

కం॥ సిరిదొర గొరకలచిచ్చునఁ

జరచుర తెగగాలిచచ్చు ♦ సూడులతెగలం

దరయంగ తెగకఁదక్కిన

దొరలెల్లరు నాడునట్లు ♦ తూకొనిజేరన్.

71

ఉ॥ అంతటసంకునూఁది దుగి ♦ నయ్యతటాలున లచ్చనన్నె దిం

తంతనరానికోర్కెఁగొని ♦ హాయిగఁదేరునఁ గూరుచుండి గో

రంతటిలో జరీనఁ దన ♦ హక్కగునూరికి దండిదండ్లు రా

సంతలు నిండిరాఁగ దన ♦ సజ్జకుఁజేరె హుటాహుటినగన్.

72

గీ॥ రతనగుడి సన్నకొట్టిక ♦ రాయఁడంతఁ

గంటుగండులఁ దెగటార్చి ♦ కట్టిజేజె

లచ్చన వెలంతఁగొని యూరి ♦ కీచ్చఁజేరి

సంతసిలు నల్లునింటికి ♦ సరగనడచి.

73

చం॥ అలరుకడాని నిగ్గు జరి ♦ యంచుల చీరెలుఁ జేతికేతులున్

గలికితురాలుఁగంటెలడి ♦ గట్టలుఁ గాసుల దండలందియల్

తళుకరదాలు గౌరుతెగఁ ♦ దత్తడులున్నెటి కాలిలెంకలన్

నలరుల చిల్లుదారియయ ♦ కాదటనిచ్చెఁగడిందివోరికన్.

74

శా॥ ఆయా రేలిక లచ్చిరాయనికి నొ ♦ య్యన్మాతుకాల్దొక్కి యెం

తోయాసన్లగనాని నెల్లరుఁ గన ♦ న్దోసానఁజేయించి జే

జేయంచున్నొగి జన్నిగట్టులనఁగా ♦ జెల్లించి కట్నాలు నా

రేయిన్దొక్కికేగెఁ గోరెలెదలో ♦ రెట్టించఁగా రాయఁడున్.

75

కం॥ అల క్రీడి కొడుకు కొడుకుకు

జలుకరు నీసరుఁడుకట్టి • చెలిలచ్చన నె

చ్చలి చెయిఁజే నంటినకతఁ

దెలియంగా నుడిఁగెఁజుండి • తేనియలొలుకన్.

76

—• అశ్వాసాంతము •—

పంచచామర :

జరీన గొల్లకన్నెచాలు • జాలుచక్కనౌదరిన్

జరీజెలంగుఁ జేరెలుంచి • జంటలయ్యి యీదఁగాఁ

గ రాగఁ జేరెల్లెగొంచు • గట్టిచెట్టు నెక్కి యే

చిరాకులేక నింతిజండ్ల • సిగ్గుదీసితొదొరా.

77

గ ద్య :

సీ॥ ఇదినాఁడుకేలు ని • న్నెదలోనఁ దలఁచు డిం • గరుఁడ సాదులకు

సం • గాతికాఁడ । సాగసుసంతతుచఁగల్గి • జంటితేనియలూరు •

నలుఁదెఱంగులఁగై త • నాణెగాఁడ । రహిని కోరాడక్క •

రానికి నేత్తుండి • కుడితట్టునున్న తొ • ల్తడకుకయ్య । యను

నేను నారాణి • కన్నననీరిన । యటుల లోకులుఁ జీర •

నలకునతడు । తోడుఁగలుఁగఁగ నదరాల • మగఁ ద

గలని । నుమలతో నచ్చతెల్లునఁ • జెడక

యుండు । కయితనొనరించితిని యటి •

కతకు నైదొ । కతయొనర్చితి నెదడు

గా • కట్టిజేడ పేమన గంధ

సమాగమము.

78

162

Bcr

TPLA/25B/08

BC

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA125B108
పుస్తకం పేరు	శుద్ధాంధ్రనిరోధ్యనిర్వచనలక్షణాపరిణయము
తారీఖు	30/10/24
ముందు అట్ట	yes
వెనుక అట్ట	yes
మొత్తం పేజీలు	177
పెద్ద పైజా పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	iii, v, 6, 66, 114
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	vedavathi
పేజీలు విడదీసినది	vedavathi
స్కాన్ చేసినది	Munilca
పరీక్ష చేసినది	HASEEMA
పేజీలు సరిచూసినది	
లైండెంగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	GOOD

BLANKS - CI,BCI,166